

RIIGIKOGU

kui põhiseadusliku institutsiooni

kommunikatsioonistrateegia

Balti Meediauuringute Assotsiatsioon

TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Juuni 2004

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
I. UURINGU LÄHTEKOHAD	3
II. RIIGIKOGU LIIKMETE KÜSITLUSE KVANTITATIIVSED TULEMUSED	6
III. RK JA KOMISJONIDE SUHTLUS SIHTRÜHMADEGA	12
IV. RIIGIKOGU SUHTLUS MEEDIAGA	17
V. PIO KOHT RIIGIKOGU KOMMUNIKATSIOONIS	31
RIIGIKOGU LIIKMETE SÕNUMID AVALIKKUSELE	41
VI. UURINGUST LÄHTUVAD OOTUSED JA SOOVITUSED RIIGIKOGU KOMMUNIKATSIOONISTRATEEGIA ARENDAMISEKS	42
ETTEPANEKUD RIIGIKOGU JUHATUSELE:	47
LISA 1 . PIO PRESSITEADETE ANALÜÜS	48
LISA 2 . RIIGIKOGU VEEBILEHE KUI PEAMISE AVALIKU INFOKANALI ANALÜÜS	59
LISA 3 – INTERVJUUDE KAVAD	62

Sissejuhatus

Käesolev aruanne kajastab Riigikogu (edaspidi RK) Kantselei poolt 2004.a. veebruaris tellitud uuringut, mille eesmärgiks oli RK ning RK Pressi- ja infoosakonna (edaspidi PIO) ning RK-sisemiste ja väliste sihtgruppide vahelise kommunikatsiooni analüüs ning selle alusel PIOle ettepanekute tegemine avalikkuse ja RK liikmetega toimuva kommunikatsiooni arendamiseks, lähtudes PIOle seatud ülesannetest ning RK ning avalikkuse ootustest nende täitmisele.

Uuringu viisid läbi Tartu Ülikooli meedia ja kommunikatsiooni õppetooli õppejõud ja üliõpilased. Uuring hõlmas ligi 150 intervjuud, milles oli nii formaliseeritud osa kui ka vabade vastustega ankeedi osa (vt ptk x, Uuringu meetodika ja teostus). Töö metodoloogia ning üliõpilaste poolt tehtud analüüs arutati läbi avalikkussuhete ja teabekorralduse õppekava raames professor Marju Lauristini ning doktorant ja õppejõud Kristina Reinsalu juhendamisel toimuva *Kommunikatsioonistrateegia* kursuse seminarides.

Aruanne on üles ehitatud järgmiselt: I peatükk asetab uuringu lähtealuseid. Teine peatükk esitab ülevaate uuringu andmekogumisest, analüüsist ja teostamisest. Kolmas peatükk hõlmab endas Riigikogu liikmete küsitluse kvantitatiivseid tulemusi. Neljandas peatükis käsitletakse Riigikogu ja tema komisjonide suhtlust sihtrühmadega. Viiendas vaadeldakse riigikogu meediasuhteid. Kuuendas esitatakse ülevaade PIO-le suunatud hinnangutest ja ootustest. Seitsmendas esitatakse Riigikogu pressiteadete analüüs. Kaheksas peatükk on kokkuvõtteks uuringule ja sisaldab ettepanekuid ja soovitusi Riigikogu kommunikatsioonistrateegia täpsustamiseks. Uuringuaruande lõpetab lühikokkuvõte ja lisad, mis sisaldavad endas küsitlusankeete.

Uuringumeeskonda kuulusid järgmised avalikkussuhete ja teabekorralduse eriala üliõpilased: Alan Adojaan, Kristjan Gold, Martin Hanson, Külli Kivioja, Kadri Klettenberg, Kristi Kuusik, Pihel Kutsar, Eli Lilles, Liina Luka, Martin Miido, Eger Ninn, Piret Paulus, Rasmus Pedanik, Marta Piigli, Kadri Põldaru, Piret Seemann, Tõnu Talinurm, Kati Tamm, Karin Tammer, Triin Toome, Marko Uibu.

Uuringugrupp tänab abi eest intervjuude ettevalmistamisel järgnevaid inimesi RK PIOst: Tõnu Kaljumäe, Aivar Jarne, Margit Liivoja, Gunnar Paal, Illi-Malle Ong, Helle Ruusing jt. Samuti tänab uuringugrupp kõiki intervjuueerimiseks nõusoleku andnud RK ja tema sihtgruppide liikmeid ja ajakirjanikke.

I. Uuringu lähtekohad

Vosi ja Shomakeri järgi¹ on **kommunikatsioonistrateegia ülesandeks luua organisatsioonile tema eesmärkide saavutamiseks soodne keskkond, arvestades, et organisatsiooni ja keskkonna vahel on alati pinged**. Organisatsiooni väliskeskkonna moodustavad erinevad huvigrupid, kellel on erinevad huvid ja eesmärgid. Osalt peegeldub väliskeskkond ka organisatsiooni sees, kuna organisatsiooni liikmed võivad samal ajal kuuluda ka mõnda välisesse gruppi. Selle tõttu kajastub nn välisdiskussioon ka organisatsiooni sees. Strateegia olemus ja strateegiline juhtimine erinevad organisatsiooniti ning sõltuvad organisatsiooni tüübist, tema tegevuse eesmärkidest ja kontekstist.

Riigikogu kommunikatsioonistrateegia lähtekohaks on Riigikogu kui põhiseadusliku institutsiooni olemus demokraatlikus ühiskonnas. Riigikogu avaliku kommunikatsiooni põhieesmärgiks on kodanike poliitiliste õiguste elluviimine osaluse võimaldamisega seadusandlikus protsessis ning

¹ (Vos, M & H. Schoemaker. *Integrated Communication. Concern, internal and marketing communication*. Utrecht: Uitgeverij LEMMA BV 1999)

rahvaesinduse tegevuse läbipaistvuse ja avaliku vastutuse tagamine. Selle kaudu taotleb Riigikogu kommunikatsioonistrateegia ka koostöö kindlustamist rahvaesinduse ning kodanikeühiskonna vahel ning kindlustab seadusandliku võimu usaldusväarsust, autoriteeti ja legitiimsust.

Kaasaegse kommunikatsiooni juhtimise aluseks on integreeritud kahepoolse kommunikatsiooni põhimõtted: organisatsiooni sise- ja väliskommunikatsiooni ühtsuse printsiip ning sihtrühmadega sümmeetrilise kahepoolse kommunikatsiooni printsiip. Rakendatuna Riigikogu kommunikatsioonile tähendab sise- ja väliskommunikatsiooni ühtsuse põhimõte Riigikogu liikmete, fraktsioonide ja komisjonide kommunikatsiooni otsest mõju Riigikogu avalikule mainele ning teisalt avalikkuses toimuvate kommunikatsiooniprotsesside otsest mõju Riigikogu sisekommunikatsioonile. Kahepoolse kommunikatsiooni printsiip on eriti oluline komisjonide suhetes oma sidusrühmadega, tähendades näiteks kodanikeühenduste ja teiste sidusorganisatsioonide kaasamist partneritena eelnõude arutellu, nende seisukohtade ja ettepanekute süstemaatilist tundmaõppimist ja arvestamist otsustusprotsessis.

Kommunikatsioonijuhtimise strateegilist rolli organisatsioonide tegevuses on suurendanud **uue meedia levik**. Kui varasemas meediakeskkonnas oli tegemist peamiselt organisatsioonide, sh meediaorganisatsioonide poolt suunatud massiteabe voogudega, on uus meedia tunduvalt laiendanud kõigi inimeste võimalusi toimida infokeskkonna loojatena. Massimeedia tähelepanu on valikuline ja suunatud huvitavatele üksiksündmustele, mitte aga pikaajaliste, keerukate ja rutiinsete protsesside kajastamisele. Paraku on just selline pikaajaline ja keerukas protsess ka seadusloome, mis on Riigikogu igapäevase tegevuse sisuks. Avalikkus ei saa massimeedia kaudu süstemaatilist ettekujutust seadusandlikust protsessist ja Riigikogu tegevusest, vaid loob endale puudulikul ja ajakirjanike subjektiivsetest kriteeriumidest lähtuval infovalikul põhineva imago.

Interneti eelis avaliku sektori organisatsioonide kommunikatsioonis avalikkusega seisneb üldisemas mõttes selles, et ta võimaldab motiveeritud kasutajal pidevalt organisatsiooni tegevust jälgida, saada sellest süsteemset informatsiooni. Domineerima on hakanud pööratud suunaga kommunikatsioon, kus info talletatakse avalikult kättesaadaval kujul ning info liigutajateks on infotarbijad. Saaja on aktiivne pool, ta teeb oma valikud ja kujundab ise oma seosed esitatud info seas, seal hulgas ka need, mida allikas tekitada ei soovi. Samas pole info Internetti "üles riputamine" piisav, et tekiks reaalne suhtlus organisatsiooni ja tema siht-ja sidusrühmade vahel, vaid ainult võimalus, mille realiseerimine nõuab mõlemalt poolelt motiveeritud tegevust.

RK näol on tegemist organisatsiooniga, mille vastu kõigil **sihtgruppidel on väga kõrged, samaaegselt aga ka erinevad ootused**. Riigikogu kommunikatsioonistrateegia peab arvestama kõigi nende erinevate sihtgruppide ootustega, ning kujundama oma põhisõnumi lähtudes võimalikult laia toetusega ühiskonnas, samas modifitseerides vajaduse korral sõnumeid, mida lähetatakse erinevatele sihtgruppidele. Kuna RK näol on tegemist riigi kõrgema seadusandva organiga, ükski seadus aga ei saa üheaegselt rahuldada kõigi nii erinevate sihtgruppide huve, siis kaasneb RK tegevusele ja kommunikatsioonitegevustele alati ka rohke sihtgruppide kriitika.

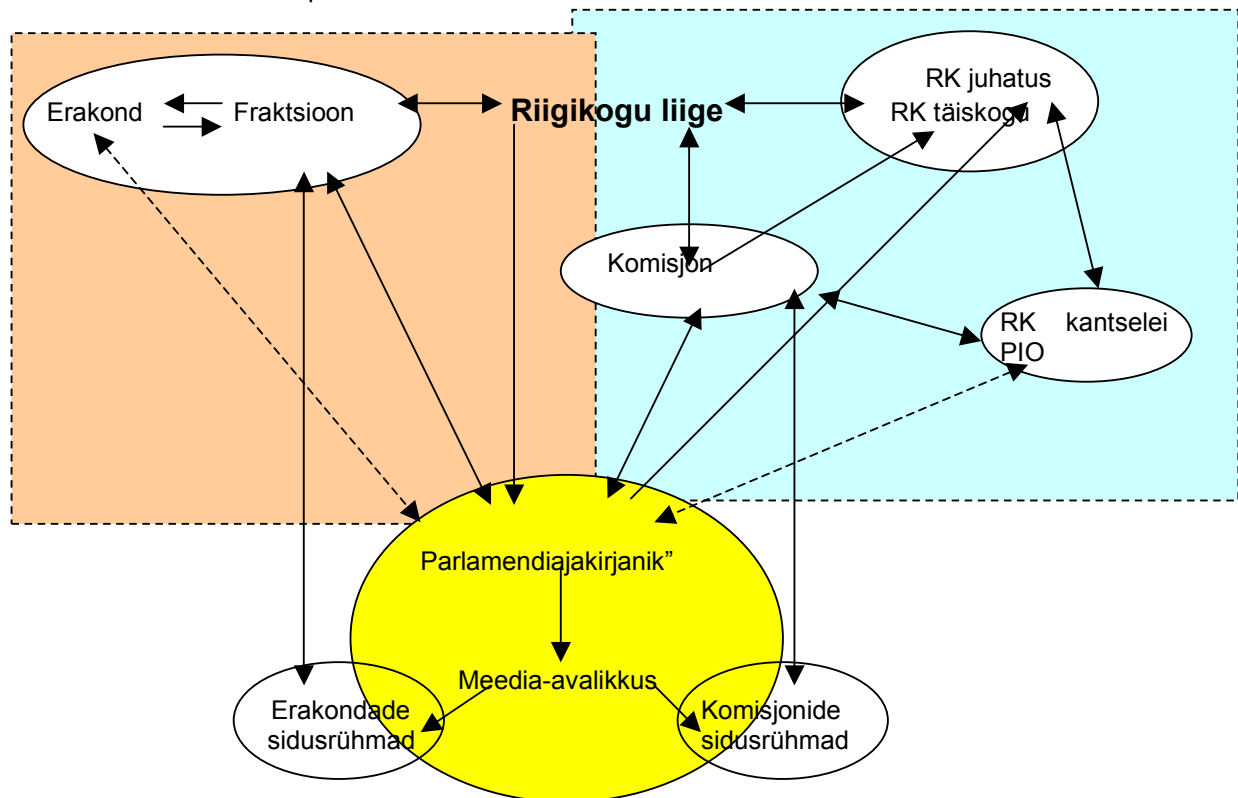
Riigikogu kommunikatsiooniväli on keeruka struktuuriga. Keerukaks teeb Riigikogu kommunikatsiooni

- kõneisikute paljususe (iga Riigikogu liige on suveräänne avalikkuse teavitaja)
- Riigikogu institutsionaalne struktuuri mitmetasandilisus ja mitmemõõtmelisus
- Riigikogule suunatud erinevate ühiskonna institutsioonide, sotsiaalsete gruppide ja huvirühmade vastandlikud ootused ja soovid kommunikatsiooni sihtrühmadena
- Riigikogu kommunikatsiooni mõjutav avalikkuse kriitiline hoiak ja üldine madal usaldus riigivõimu toimimise suhtes Eestis

Riigikogus toimub infovahetus keskkonnaga kahel erineval kommunikatsiooniväljal (vt. joonis 1): 1) erakondlikul ja 2) institutsionaalsel.

Aktiivset rolli info allikate ja vahendajatena täidavad RK liikmed, fraktsioonid, komisjonid ja PIO. Riigikogu info avalikkusele vahendamisel on aktiivse infohankija roll ajakirjanikel ning huvirühmadel ja lobigruppidel.

Riigikogu kommunikatsiooni sihtrühmad (laiem meediaavalikkus, huvirühmad, kodanikeühendused, teised põhiseaduslikud organisatsioonid, ajakirjanikud) on selle keeruka kommunikatsioonisüsteemi tõttu ka väga erineva infoga varustatud. Osa saab infot ainult või eeskätt ajakirjanike vahendusel läbi meedia, teine osa erakondade otsesuhete kaudu, kolmas osa komisjonide otsesuhete kaudu, neljas osa kasutab Interneti võimalusi. Kõige aktiivsemad sihtrühmad kasutavad paralleelselt kõiki nimetatud võimalusi.

Joonis 1. Riigikogu kommunikatsiooniväli

Käesoleva uuringu ülesandeks on selgitada võimalusi laia avalikkuse (Riigikogu suhtes valijaskonna) paremaks informeerimiseks ning selle kaudu kodanikuühiskonna kaasamiseks Riigikogu kui seadusandja tegevusse. Projekt keskendub Riigikogu kui seadusandja institutsionaalsele kommunikatsiooniväljale, jättes kõrvale fraktsioonide kaudu toimiva erakondliku kommunikatsiooni, mille koordineerimine ei ole Riigikogu kantselei ülesanne. Projekti käigus keskenduti komisjonide kui Riigikogu seadusandliku tegevuse võtmelüli kommunikatsioonile avalikkusega.

II. Riigikogu liikmete küsitluse kvantitatiivsed tulemused

2.1 Uuringu meetodika ja valim

Uuring toimus küsitlusmeetodil, mille osadeks olid nii standardiseeritud intervjuud kui ka vabade vastustega süvaintervjuud. Ka süvaintervjuude puhul oli üldine küsimuste kava ette antud. Intervjuude küsimustikud on esitatud aruande lisades. Ankeetide töötlemiseks kasutati statistilise andmeanalüüsi programmi SPSS.

Küsitluse üldkogumiks olid 2004.aasta veebruari Riigikogu koosseisu kuuluvad liikmed, RK Pressi- ja Infoosakonna töötajad, RK komisjonide ametnikud, RK fraktsioonide (info)nõunikud, RK komisjonide sihtühmete (RK-väliste) liikmed, ajakirjanikud jne. Kokku toimus **122 intervjuud, millest 58 viidi läbi Riigikogu liikmetega, 11 Riigikogu ametnikega, 10 ajakirjanikega ja 33 sihtühmete esindajatega**. Vastavalt uuringuetika nõuetele jäävad uuringu valimis osalenute nimed, samuti intervjuude täistranskriptsioonid konfidentsiaalseks.

Täiendava meetodina kasutati Riigikogu kajastavate materjalide sisuanalüüsi. Sisuanalüüsiga hõlmati päevalehtede Riigikogu tegevust kajastavad materjalid ning BNS-i sõnumid kogu antud koosseisu tööperioodi jooksul, samuti PIO pressiteated. Kahjuks polnud käesoleva töö mahu ja aja piiratuse tõttu võimalik sama detailselt analüüsida Riigikogu tegevuse kajastamist raadio ja televisiooni programmides

2.2. Millisena tahavad Riigikogu liikmed ja ametnikud näha avalikkusel kujunevat pilti Riigikogust

Selles osas² võetakse kokku küsitluses antud hinnangud Riigikogu põhiväärtuste kommunikeerimisele erinevate allikate poolt. Kus võimalik ja mõttekas, eristatakse ja võrreldakse ühelt poolt RK liikmeid ja ametnikke, teisalt RK opositsiooni ja koalitsiooni ning uute ja kogenud liikmete arvamusi. Kokku küsitleti 69 Riigikogu liiget ja ametnikku. Neist 33 koalitsiooni ja 25 opositsiooni kuuluvat poliitikut ning 11 ametnikku.

Vastustest sellel küsimusele ilmnes, et eelkõige peab Riigikogu olema **riigi huvides tegutsev** – nii väitis 52 vastanut. Esiseitsme sisse jäid veel omadused **pädev** (47), **demokraatlik** (47), **usaldusväärne** (44), **erinevaid arvamusi esindav** (40), **koostöövõimeline** (37) ja **avatud** (32). Olulisteks kriteeriumiteks pidasid liikmed veel seda, et Riigikogu oleks avalikku arvamust arvestav (27) ja autoriteetne (24). Kuigi vabadest vastustest tuli välja, et liikmed sooviksid, et rahvas saaks rohkem aru sellest, mis tegelikult Riigikogus toimub, selgus sellest küsimusest, et vaid 20 vastanut soovib, et Riigikogu oleks arusaadav. Huvitav on ka see, et rahva silmis kodanikeühendustega heas kontaktis olla soovis 22 vastanut, samas kui pilti Riigikogust, mis arvestaks huvirühmade seisukohti, soovis vaid 11 vastanut. Kvalitatiivosas selgus ka see, et liikmed leiavad, et Riigikogu on rahvast liiga kaugel. Ometi soovis vaid 11 vastanut, et Riigikogu oleks avalikkuse silmis rahvalähedane. Vähem olulisteks peeti ka omadusi nagu õiglane (20), omakasupüüdmatu (15), stabiilne (13) ja tasakaalustatud (9). Vaid neli vastanut leidis, et Riigikogu võiks rahva silmis paista laia silmaringiga ning vaid üks vastanu tahtis, et Riigikogu paistaks üksmeelsena.

Seega on Riigikogu soovitava imago kolmeks põhielementideks Riigikogu liikmete silmis

- avalike huvide ja demokraatlike põhimõtete järgimine
- pädevus ning usaldusväärsus
- koostöövõime ning avatus

² Analüüsi koostasid üliõpilased Kristjan Gold ja Pihel Kutsar ja Kadri Põldaru,

Nendest väärtustest lähtumine peaks läbima põhisõnumina kogu Riigikogu kommunikatsiooni mistahes tasemel.

2.3. Riigikogu liikmete rahulolu erinevatest allikatest pärit infoga

Lähtudes Riigikogu kommunikatsiooniskeemist (vt. Joonis 1), selgitasime küsitluses süstemaatiliselt erinevate infoallikate osa ja usaldusväärsust Riigikogu kommunikatsioonis. Esitaseme sellekohaseid küsimusi nii riigikogu liikmetele, nõunikele kui sihtrühmade esindajatele ja ajakirjanikele.

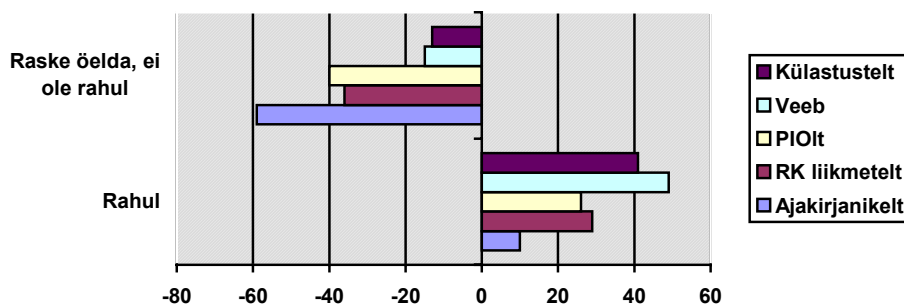
Alljärgnev tabel kajastab Riigikogu liikmete ja ametnike küsitluse tulemust antud küsimuses.

	Väga rahul (5)	Üldiselt rahul (4)	Raske öelda (3)	Pigem ei ole rahul (2)	Pole üldse rahul (1)	Ei oska öelda
Ajakirjanikelt	0	10	39	18	2	0
RK liikmetelt	1	28	26	7	3	4
PIOlt	6	20	22	13	5	3
Veeb	8	41	7	6	2	4
Külastustelt	12	29	7	4	2	15

Tabel 1. Riigikogu liikmete ja ametnike poolt antud rahulolu-hinnangud Riigikogu tööd kajastamisele erinevate allikate poolt

Kui panna rahuolu infoallikate kaupa pingeritta keskmise hinde järgi, on edetabel järgmine:

1. Riigikogu külastustelt pärinev info 3,83
2. Riigikogu veebilehelt pärinev info 3,52
3. Riigikogu liikmetelt pärinev info 3,26
4. 3.-4. Riigikogu pressi- ja infoosakonnalt pärinev info 3,13
5. Ajakirjanikelt pärinev info 2,83

Joonis 2. Küsitletute rahulolu erinevast allikates pärit infoga Riigikogu tööst: positiivse ja negatiivse suhtumise vahekord

Nagu näeme, on riigikogulased kõige kriitilisemad **ajakirjanikelt pärineva info** kvaliteedi suhtes. Intervjuudest selgus, et ajakirjanikke süüdistatakse selles, et meedia otsib vaid sensatsioone ning intriige, jättes sisulise sõnumi kajastamise tihtipeale tahaplaanile. Enamik Riigikogu puudutavatest teadetest ei ületa Riigikogu liikmete arvates uudiskünnist. Riigikogu liikmed on ka veendunud, et ebakorrektsed, suisa valed või äärmiselt pinnapealsed sõnumid ilmuvad seetõttu, et ajakirjanikel jääb sageli puudu professionaalsusest ning asjatundlikkusest seadusandlusega seotud keerukate probleemide käsitlemiseks. Selle üheks põhjuseks peetakse asjaolu, et

ajakirjanikud tegelevad Riigikogus toimuva kajastamisega teiste uudiste kõrvalt - puuduvad spetsiaalsed parlamendiajakirjanikud. Samuti heidetakse ajakirjanikele ette, et nad ei suuda luua Riigikogust tasakaalustatud pilti ning osa väljaannetest võtavad poliitilistes küsimustes erakondlikult kallutatud seisukoha. Positiivset äramärkimist leidsid aga siiski ETV, BNS ning Postimees.

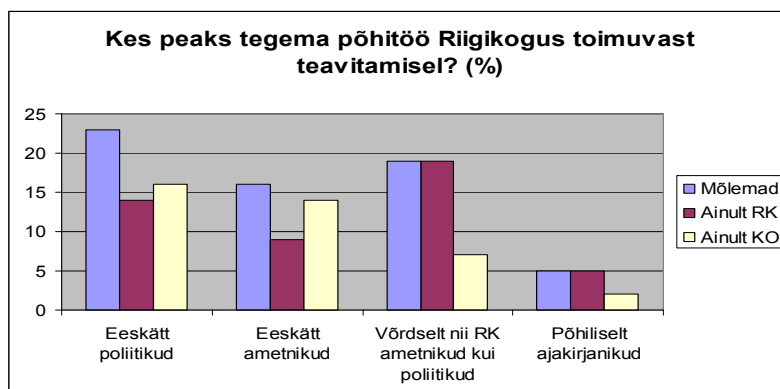
Riigikogu endi liikmetelt pärinevat infot hinnatakse võrreldes ajakirjanikega üldiselt kõrgemalt. Siiski on ka siin väga erinevaid vastuseid. Ühed väidavad, et informatsioon on suhteliselt professionaalne ning Riigikogulased annavad nii palju kui vähegi võimalik. Siiski leidub hulgaliselt ka neid arvamusi, mille kohaselt annavad Riigikogu liikmed infot meeleldi peamiselt selle kohta, mis on neile endile poliitiliselt kasulik. Puudu jääb sõnumi tasakaalustatusest, mida Riigikogus siiski jälgima peaks. Riigikogulased ise näevad probleemi ka selles, et Eesti suuremad päevalehed ei soovi avaldada nende arvamusi lugusid, seepärast tuleb sellekohane vorm suunata maakonnalehtedele, millel on aga paraku väiksem lugejaskond.

Üldine hinnang **Riigikogu pressi- ja infoosakonnale** infoandjana jääb veidi maha Riigikogu liikmete enesehinnangust. Vastanute arvates on PIO-lt pärinev informatsioon piisav ning operatiivne. Siiski on ka teistsuguseid arvamusi, mille kohaselt võiks PIO suuremat tähelepanu pöörata info arusaadavuse suurendamisele. Sealt tulev info on sageli liiga kuiv- rohkem peaks olema selgitavaid ja analüüsivaid teateid. Nii mõnigi vastanu leidis samas, et PIO on liiga tagasihoidlik ja passiivne, mistõttu ei oldagi selle tööga korralikult kursis.

Kõige rohkem ollakse rahul **Riigikogu veebilehega**. Vastanute arvates saab inimene sealt teda huvitava informatsiooni kätte, ehkki samas on seda sageli suhteliselt raske üles leida. Veebilehe ülesehitus on paljuski ebaloogiline, mis teeb ka seal navigeerimise suhteliselt keerukaks (*veebilehe täpsema analüüsi leiate lisast 2, lk. 59*). Seega võib positiivsete hinnangute taga näha ka asjaolu, et inimesed ei ole antud kodulehega lihtsalt väga hästi kursis või on vastupidi sellega nii harjunud, et nende jaoks tundub kõik ideaalses korras olevat.

Kõige õnnestunumaks peetakse **Riigikogu külastustelt** pärinevat informatsiooni. Lisatakse, et tegemist on kõige vahetuma suhtlusega. Samas tunnistatakse, et ei osata sellele väga adekvaatset hinnangut siiski anda, kuna peaaegu ükski vastanu ei olnud ekskursiooni ise läbi teinud ning seetõttu oldi enamasti vaid kuulnud, millega seal tegeletakse. Suur hulk vastanute ei teadnud üldse, millega tegemist on.

Tundsi küsitluses huvi ka selle vastu, **kes peaks andma infot Riigikogust** üldiselt ning komisjonide tööst konkreetselt (vt. joonis 3)

Joonis 3: Kes peaks põhiliselt teavitama avalikkust Riigikogu (RK) ja komisjonide (KO) tööst?

Kõige enam (23%) arvati, et nii Riigikogu kui ka komisjoni tasemel peaks teavitustööga tegelema eeskätt poliitikud ise. Pisut vähem (19%) vastanutest leidis, et mõlemal tasemel peaksid infot jagama nii poliitikud kui ka ametnikud. Eeskätt ametnikke nägi selles rollis 16% vastanutest. Eelpool käsitletud väga madal hinnang ajakirjanikelt pärinevale infole kajastub ka selles, et kõige vähem (5%) vastanutest leiab, et selle Riigikogu ja komisjonide töö kajastamine peaks olema põhiliselt ajakirjanike käes.

Riigikogu tasemel leiti, et infotöö peaksid tegema võrdselt nii poliitikud kui ametnikud (19%). Veidi vähem (14%) leidis, et RK tasemel peaksid sellega tegelema just poliitikud ise. Järgnesid ametnikud 9 protsendiga. Taas said aga ajakirjanikud madalaima hinnangu. Nii nagu komisjoni tasemel, leidis ka Riigikogu tasemel vaid 5% vastanutest, et teavitustööga peaksid tegelema põhiliselt ajakirjanikud.

Üldiselt leitakse, et Riigikogu tasemel peaksid Riigikogu liikmete ja ametnike arvates peamiseks teavitajaks olema seega poliitikud ning komisjonide tasemel komisjonide esimehed. Kuna tegemist on poliitilise informatsiooniga, siis peaksid sellest teavitama siiski poliitikud ise, sest ametnikel on raske poliitilisi otsuseid kommenteerida. Kui on aga tegemist juriidilist või tehnilist laadi probleemidega, siis võiksid peamiseks infoallikaks olla ametnikud. Üldiselt leitakse, et infot peaks andma see, kes on sellega otseselt seotud. Ajakirjanike huvi peetakse küll tähtsaks, kuid samas leitakse siiski, et **kui Riigikogu soovib, et meedia sealt tulevat adekvaatselt kajastaks, siis peab Riigikogu ka ise selleks vaeva nägema**. Selleks, et uudis meediasse jõuaks peab olemas olema nii ajakirjaniku initsiatiiv kui ka poliitiku võime ja oskus informatsiooni anda.

Seega on Riigikogu liikmete arvates ametnike roll oluline eelkõige poliitikut täiendava ja nõustava funktsiooni täitmisel, et poliitikud oskaks edukalt meedias esineda ning Riigikogu maine hakkaks tasapisi positiivsuse suunas liikuma. Samuti leitakse, et ametnikud peaksid tegelema objektiivse teabe edastamisega ning erinevate poliitiliste seisukohtade tasakaalustamisega. Ajakirjanikelt aga oodatakse, et nad iseseisvalt leiaksid Riigikogu päevakorrast diskussiooni tekitavad punktid, mida õiglaselt ning objektiivselt eri poolte seisukohti arvestades ja kõrvutades kajastada.

2.4. Avalikkuse teavitamine komisjonide tööst

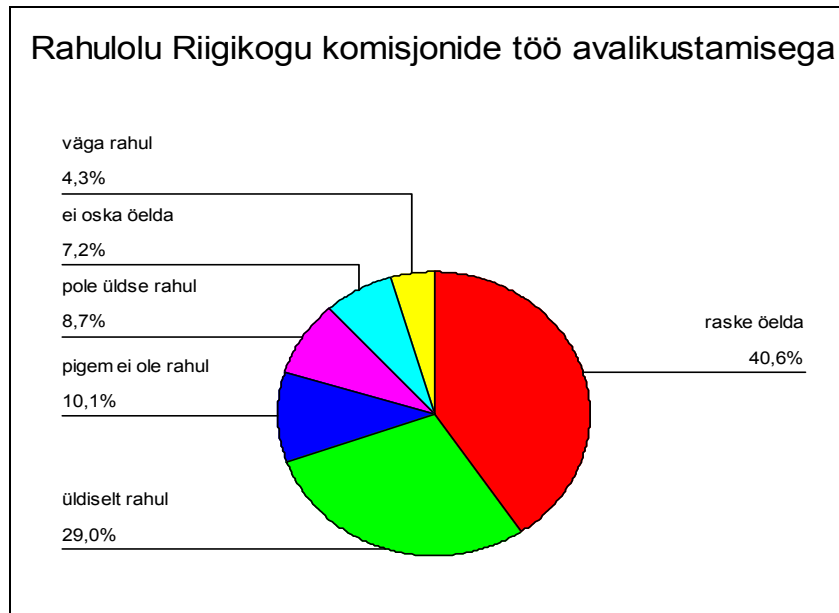
Komisjonide tööst teavitamine kujunes kogu uurimuse keskseks teemaks. Intervjuudes Riigikogu liikmetega uurisime, kes peaks avalikkust teavitama Riigikogu komisjonide tööst. Vastustest lähtuv pingerida oli järgmine:

1. **Komisjoni esimees, aseesimees**
2. **Komisjoni liikmed**
3. **Riigikogu pressi- ja infoosakond**
4. **Fraktsioonid**
5. **Komisjoni nõunikud**
6. **Ajakirjanikud omal algatusel**
7. **Huvirühmad, keda komisjoni töö puudutab**

Eelkõige nähti komisjoni tööst teavitajana komisjoni **esimeest või aseesimeest**. Teise teavitajana nähti teisi komisjoni liikmeid ning alles kolmandal kohal oli Riigikogu pressi- ja infoosakond. Peaaegu sama keskmise hinde said komisjoni nõunikud ja fraktsioonid – nende olulisust teavitamisel peetakse peaaegu samaks. Väga palju ei erinenud nendest ka ajakirjanikud, kes on järjekorras kuuendad ehk viimased. Kõige viimasena peaks komisjonide tööst teavitama huvirühmad, keda komisjoni töö puudutab. RK liikmed soovivad olla ikkagi ise esmased infoallikad ja teavitada omi seisukohti.

Intervjuudest selgus, et komisjonide töö avalikustamist peetakse küllalt üldiselt Riigikogu teavitustegevuse nõrgaks lüliks. Kui kolmandik vastanutest (33%) on rahul komisjonide töö

avalikustamisega, siis viiendik vastanutest (19%) ei ole rahul komisjonide töö avalikustamisega. Kõige rohkem vastati „raske öelda“. Tegemist on nõ „mugavusvastusega“, mille taga peitus kas huvipuudus antud küsimuse suhtes või ka soovimatus kriitilist hinnangut välja öelda. (vt. Joonis 4)

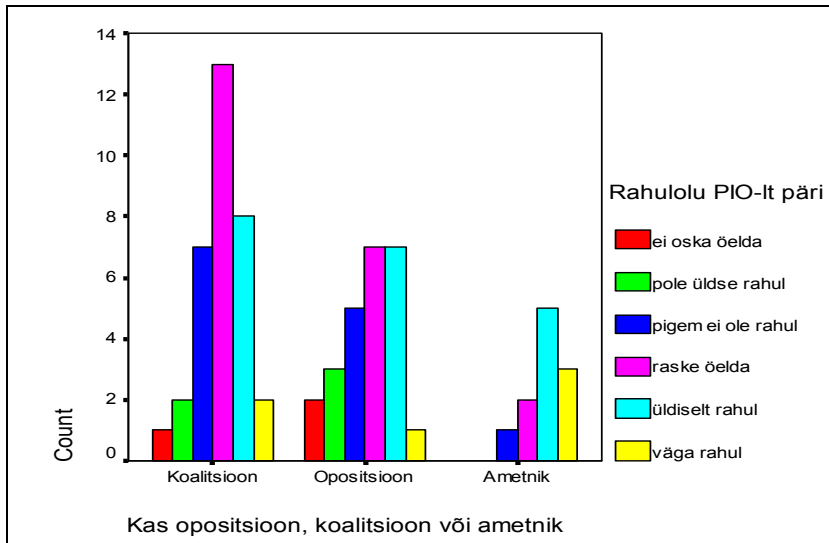
Joonis 4. Rahulolu Riigikogu komisjonide tööst teavitamisega

Üldiseks ja peamiseks probleemiks komisjonide puhul peetakse seda, et komisjonide töö leiab meedias liiga vähe ning pinnapealset kajastamist. Samas arvatakse, et tegelikkuses ei oska sidus- ja sihtrühmad komisjonide töö kohta üldse infot nõuda ning ka meedia ilmutab ise komisjonide töö vastu suhteliselt vähe huvi. See võib olla tingitud asjaolust, et informatsiooni eelnõude menetlemise kohta on keeruline, seda ei tehta kergesti arusaadavaks ning inimesed ei soovi ennast hakata ise sellega end kurssi viima.

Võimaliku lahendusena pakuti välja, et komisjoni esimees võiks kord kuus teha ülevaateid meediale, mis paneks ka komisjonid rohkem tööle. Samas kurdetakse, et juba praegu on probleemiks ajapuudus, mistõttu ei jõuta komisjonide töö avalikustamisega lihtsalt tegeleda. Praegu on olukord enamasti selline, et poliitiliselt huvipakkuvad teemad ületavad uudiskünnise ning nende puhul on ka poliitikud ise nõus ohtralt kommentaare jagama. Samas on palju teisi olulisi eelnõusid, mis jäävad vähese seletamise tõttu üldsusele lahti mõtestamata. Seetõttu soovitakse PIO-lt lisainimese määramist komisjonide töö kajastamiseks. Samuti arvatakse, et peaks parandama komisjonide töö kajastamist veebilehel, et huvitatud saaksid õigel ajal oma seisukohta avaldada.

2.5. Hinnang PIO kaudu toimivale teavitamisele

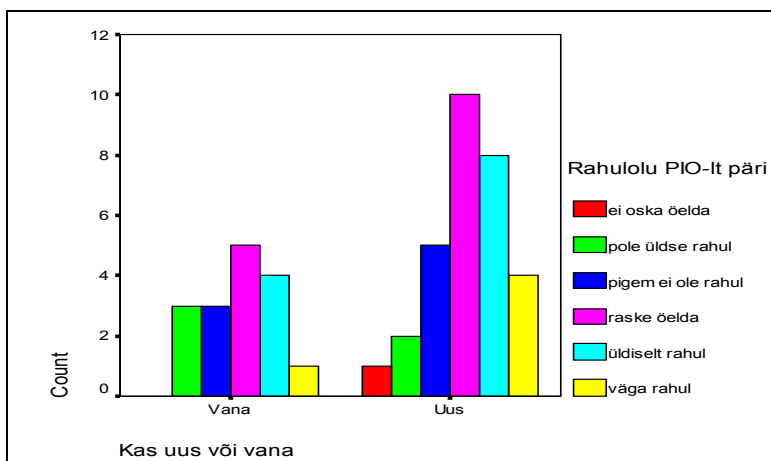
Kui võrrelda **RK pressi- ja infoosakonnaga rahulolu koalitsiooni, opositsiooni ja ametnike seas**, saame järgneva pildi (vt. joonis 5):

Joonis 5. Erinevused PIOlt pärineva info hindamisel.

Koalitsiooni ja opositsiooni vastustest ilmnevad tendentsid on suhteliselt sarnased, jaotudes peaaegu võrdselt rahul olijate ja rahulolematute vahel. Koalitsioonipoliitikute hulgas on ülekaalus nõ „mugavusvastus“ *raske öelda*, mis enamasti väljendab kõhklust halvema hinnangu andmisel. Nii vastas 13 Riigikogu koalitsiooni liiget. 9 koalitsioonipoliitikut väljendas rahulolematust PIOlt pärineva infoga. Vähemus, ehk 10 koalitsioonipoliitikut on PIOlt pärineva infoga rahul. Küsitletud opositsioonipoliitikutest oli PIO infoga rahul 8 in Sama paljud pole PIOlt pärineva infoga rahul. *Raske öelda* variandi valis 7 opositsionääri. Ametnike hulgas domineerib rahulolev hinnang. Samuti on just ametnike hulgas kõige rohkem neid, kes on Riigikogu pressi- ja infoosakonnaga väga rahul.

Sama kategooriat **uutest ja vanadest liikmetest lähtuvalt** vaadates, on tulemus järgmine (vt. Joonis 6):

Joonis 6. Rahulolu PIO infoga Riigikogu uute ja vanade liikmete seas.

Mõlema puhul on tendents sama- PIOlt pärineva infoga ollakse üldiselt rahul. Suurem erinevus uute ja vanade liikmete puhul tuleb sisse „väga rahul“ hinnangutes. Uutest liikmetest on väga rahul 8,7%, kui vanadest on see protsent 2,2. Arusaadavalt on uutel liikmetel PIO tööd ka raske

hinnata. Samuti on uutel liikmetel ka vähem negatiivseid kogemusi, mistõttu on rahulolematute arv väiksem.

III. RK ja komisjonide suhtlus sihtrühmadega³

Uurimuse keskseks probleemiks kujunes huvirühmade informeeritus ja osalemisvõimalused komisjonide töös. Selle kohta esitati küsimusi nii Riigikogu liikmetele kui komisjonide nõunikele. Uurimuse käigus viidi läbi ka üle kolmekümne formaliseerimata intervjuu seitsme komisjoni (keskkonna-, kultuuri-, sotsiaal-, majanduse-, põllumajanduse-, õigus- ja põhiseaduskomisjoni) tegevusvaldkonnas oluliste kodanikeühenduste esindajatega, samuti omavalitsusliitude ja meediaväljaannete esindajatega. Küsimusi esitati informeerituse kohta komisjoni tööst, infoallikate kohta ning ootuste ja soovide kohta komisjonide tööst teavitamisele.

Vastavalt suhtekorraldusteoriale eristati küsitletavate valikul siht- ja sidusrühmade esindajaid⁴, ning püüti mõlemaid tasakaalustatult küsitlusega hõlmata.

3.1. Hinnang RK intervjuude põhjal

Nagu RK intervjuudest selgub, **puudub erinevatel komisjonidel ühtne regulatsioon või ühtsed traditsioonid avalikkusega suhtlemiseks**. Sellest tulenevalt toimub informatsiooni jagamine tihti juhuslikult, konkreetsest olukorrast või erakondlikest huvidest lähtuvalt. Puudub regulaarne informatsiooni jagamise ja tagasiside süsteem erinevate sihtrühmadega, keda oleks vaja teavitada neid puudutavatest seaduseelnõudest.

Kõige levinumaks informatsiooni avalikustamise kanaliks peetakse **internetti**, kus on üleval istungite päevakorrad ja protokollid. Mitmete RK liikmete arvates on see piisav ja tõhus meetod info edastamiseks. Selle kanali kasutamine eeldab aga sihtrühmade poolset aktiivsust info saamiseks. Selgelt tuligi välja, et komisjonide liikmed eeldavad sihtrühmade poolt aktiivset informatsiooni otsimist ja seejärel omapoolsete ettepanekute esitamist. Vaid mõned üksikud intervjuueeritud RK liikmed leiavad, et komisjonides tehtava töö avalikustamine peaks olema intensiivsem ning et RK poolset aktiivset info pakkumist võiks olla rohkem.

RK liikmed leiavad, et huvirühmad on suhteliselt aktiivsed esitama omapoolseid parandusettepanekuid ja suhtlema nii komisjonide kui ka fraktsioonidega. Toodi välja aga, et opositsiooni erakonnad on lahkemad neid vastu võtma, kuid samas koalitsiooni erakonnad on ettevaatlikumad, sest nemad on need, kes jagavad raha.

Olulise probleemina tuli RK intervjuudest välja, et informatsiooni jagamisel ei suudeta eristada olulist informatsiooni ebaolulisest. Selle tõttu võib sihtrühmadeni jõudva info hulk olla küll mahukas, kuid mitte sisaldada vajalikku ning sihtrühma huve silmas pidavat informatsiooni.

RK liikmed leiavad, et kui informatsioon on veebilehel üleval, siis ajakirjanikud oskavad ise olulise info (mis avalikkust huvitab) üles leida ning selle siis avalikkuseni viia. Nende arvates oleks

³ Antud osa on koostanud üliõpilased Liina Luka, Kadri Klettenberg, Kristi Kuusik, Eli Lilles, Piret Seemann.

⁴ Sihtrühmadena vaadeldakse suhtekorraldusteoorias neid kodanikeühendusi, keda komisjonis käsitletavad eelnõud "klientidena" puudutavad, näiteks sotsiaalkomisjonis perede ühendused, keskkonnamisjonis metsaomanike ühendused vms. Sidusrühmadena vaadeldakse neid grupe, kellest oleneb seaduste väljatöötamine ja elluviimine, eeskätt omavalitsusliitused, aga ka näiteks ajakirjanikke ja juriste. Kuna antud uuringus vaadeldi kõiki neid grupe kommunikatsiooni adressaatidena, oleme antud aruandes siht-ja sidusrühmi käsitletud koos sihtrühmadena.

selline info edastamine avalikkusele igati aktsepteeritav. Samas on selline suhtumine selge märk sellest, et **ei arvestata erinevate sihtrühmade huvide ja vajadustega ning neile ei anta informatsiooni otse, vaid oodatakse, et pressi kaudu (ja pressi valikul) jõuab info nendeni.** See omakorda võib tekitada probleemi, et info pole objektiivne ning täielik..

Leitakse, et alati, kui komisjonis tuleb arutelule mingi küsimus, mis teatud sihtrühma puudutab, peaks komisjoni esimees koos sekretariaadiga teda informeerima. Samas on selge, et mitmed kodanikuühendused soovivad komisjonides oma initsiatiive ja muresid tutvustada, seega on nende pidevam kaasamine komisjoni töösse ka ilma eelnõudeta ülioluline, kuigi täna on see veel peaaegu olematu. Samas tundub, et alati ei teata komisjonis täpselt, keda peaks teavitama, ja nii võibki jääda info olulistele sidusrühmadele edastamata.

Probleemid infovahetuses tekivad ka sellest, kui **info jagamise eesmärk on ebaselge.** Jäi kõlama arvamus, et tihti ei jaga poliitikud teavet informeerimise eesmärgil, vaid enese "promomiseks". Ka selle probleemi lahendamiseks oleks vajalik luua **ühtne kord, millal, keda ja kuidas Riigikogus käsitletavatest eelnõudest, arutelude käigust ja ettepanekutest informeerida tuleks.** Olulise takistusena märgiti, et sihtrühmadega suheldakse valikuliselt, tuginedes isiklikele kontaktidele ja huvidele, mitte antud valdkonnas tegutsevate sihtrühmade tasakaalustatud ja ammendava teavitamise põhimõttele.

Kokkuvõtteks võib RK liikmete intervjuude põhjal öelda, et nende arvates piisaks sellest, kui sihtrühmadele oluline informatsioon Riigikogu komisjonide töö kohta on üleval kodulehel. Leitakse, et need, kes infot vajavad oskavad seda sealt leida ning kasutada. Samas toodi välja ka probleeme, mis seonduvad veebis kasutada oleva infoga (nt ajakirjanike selektsioon infost). Seetõttu võib väita, et informatsiooni paremaks edastamiseks vajalikele huvigruppidele saab välja töötada efektiivsemad meetodid kui vaid veebileht.

3.2.Hinnang sihtrühmade intervjuude põhjal

Sihtrühmade suhtlemine Riigikogu komisjonidega jaguneb laias laastus kaheks: on sihtrühmi, kes on suhelnud ning suhtlevad komisjonidega ning vastanute seas leidus ka selliseid sihtrühmi, kellel puudus suhtluspraktika Riigikogu komisjonidega. Siiski võib öelda, et suures ülekaalus olid need sihtrühmad, kes on Riigikogu komisjonidega juba suhelnud.

Sihtrühmade seas, kellel siiani puudub igasugune infovahetus Riigikogu komisjonidega, leidus ainult üks vastaja, kes oli ka taolise olukorraga rahul. Vastastikuse infovahetuse puudumist ei pidanud ta probleemiks. Ülejäänud kõik sihtrühmad aga leidsid, et tihedam suhtlemine ning koostöö Riigikogu komisjonidega oleks väga vajalik. Siinkohal leidsid vastajad, et vastastikusest suhtlusest ning seaduste üheskoos arutamisest saaksid kasu kindlasti mõlemad osapooled. Vastustest võis märgata ka tugevat soovi rohkem teada saada komisjonide tööst ja tegemisest ning neis ka võimalusel aktiivselt osa võtta.

Oli sihtrühmi, kes tõid infovahetuses Riigikogu komisjonidega välja üksnes positiivseid aspekte, oli sihtrühmi, kes tõid infovahetuses peaaesjalikult esile vaid negatiivseid kogemusi ning leidus ka selliseid sihtrühmi, kes pidasid oluliseks tuua välja mõlemad, nii halbu kui häid kogemusi suhtluses Riigikogu komisjonidega. Kolmanda grupi suhtumist infovahetusesse mõjutas eelkõige see, kas neid võetakse kuulda või mitte ehk see, kui palju arvestatakse nende ettepanekutega. Neist kolmest grupid olid kõige ülekaalukamad negatiivsete kogemustega sihtrühmad.

Sihtrühmade esindajad tõid positiivsena välja näited, kus neid on kaasatud komisjonide töösse: kutsutud istungitele, palutud esitada enda ettepanekuid ning seisukohti.

Esile tõsteti ka võimalust helistada vastavale komisjoni liikmele ning sellisel moel enda küsimusele ka professionaalne vastus saada.

Sihtrühmad, kes pidasid enda kogemusi infovahetusel Riigikogu komisjonidega valdavalt negatiivseks, tõid selle põhjustena välja järgmised aspektid. Esiteks, süüdistatakse komisjone selles, et need ei tegele piisavalt sihtrühmade informeerimisega komisjonides toimuvast jäädes lootma, et sihtrühmad ise otsivad kogu vajaliku info üles ning mõistavad selle tähtsust ja sisu lisakommentaaride ning põhjendusteta.

“Probleem on selles, et peab ise liiga palju aega kulutama vajaliku informatsiooni otsimise peale. Info võiks olla kompaktelt ühes kohas, kust selle kergemini üles leiaks. /.../ Vahest ei jõua sealt üldse mingi info kohale.”

Lisaks kurdeti ka selle üle, et komisjonide liikmeid on liiga raske kätte saada. Järgmisena toodi välja, et komisjonide liikmed on liialt mõjutatud enda fraktsiooni seisukohtadest. Probleem on ka selles, et osa komisjonide liikmetest ei soovi mõne sihtrühma esindaja arvates tavakodanikele enda tööst ja tegemistest rääkima tulla: *“Oleme komisjonide liikmeid endale infopäevale külalisteks ja esinema kutsunud, kuid siiani ei ole keegi kohale tulnud.”* Negatiivsete aspektide seas toodi välja ka, et liiga vähe pööratakse tähelepanu äärealadele ning suhtumine MTÜdesse on üleolev: *“MTÜ on nagu FIE, kellesse põhjendamatult halvasti ja väljajätvalt suhtutakse.”*

Riigikogust informeerimise allikad ja nendega rahulolu

Ajalehtedest pärinev info on sihtrühmade esindajate arvates enamalt jaolt küsitava väärtusega ja ülimalt subjektiivne. Kuigi väga palju sõltub ajalehe kvaliteedist ja kuuluvusest, siis üldiselt kajastatakse nendes vaid sihtrühmadele ebaolulisi fakte ning valik langeb tihti sellele, mis müüb. Samuti ei kajasta ajalehed sisulist tööd vaid pigem tulemusi. Üksikud väitsid, et info, mida nemad ajalehtedest saavad, on adekvaatne, kuidas valiku peab erinevate kanalite vahel siiski tegema. Üldkokkuvõttes võib ajalehtedest leida küll küllaltki palju infot Riigikogu kohta, kuid harva on see objektiivne ja veel harvem huvipakkuv sihtrühmadele. Seega kasutavad sihtrühmad ajalehti infovajaduse rahuldamiseks harva.

Raadiost saadavat informatsiooni hinnatakse küll paremaks ning objektiivsemaks kui samas tarbitakse seda infokanalait enamike sihtrühmade puhul harva. Positiivset äramärkimist saavad erinevad vestlussaated, kus analüüsitakse sisulist külge. Raadiost saadava info puhul tõmmatakse tihti paralleele televisiooniga ning mõlemal juhul peetakse infot adekvaatseks. Sellegipoolest jõuab raadio kaudu info sihtrühmadeni harva.

Televisioonist saadavat infot hinnatakse teiste meediakanalite seast kõige objektiivsemaks. Kuigi uudiste puhul on tihti valik juhuslik, siis on info palju adekvaatsem ja seda eelkõige mitme poole esindatuse tõttu. Televisioonist pärineva infoga on sihtrühmade esindajad rahul ning enamasti kasutavad seda kanalit meelsamini kui ajalehti või raadiot. Televisioon on hästi ligipääsetav ning selle kaudu on võimalik saada usaldusväärsemat informatsiooni kui mujalt. Samuti minnakse teemadega tihti sügavuti, kuid probleemiks märkisid sihtrühmade esindajad televisiooni aeglust ning huvipakkuvate teemade vähesust.

Riigikogu kodulehekülg on sihtrühmade jaoks põhiline informatsiooni kanal, mida jälgitakse regulaarselt ja põhjalikult. Selle kaudu on võimalik saada kõige adekvaatsemat infot ja juba selle tõttu, et lehe haldajad on teemadega kõige lähedamalt kokku puutuvad inimesed. Võrreldes teiste kanalitega saab Riigikogu koduleheküljelt sihtrühmasid huvitava info kergemini kätte ja kui tekib probleeme, on võimalik kohe üle küsida. Küll leiavad sihtrühmade esindajad, et info võiks veelgi **täielikum** olla ja infot peaks saama **lihtsamalt kätte**. Mitmel korral märgiti, et väga tähtis on süsteemi tunda. Probleemiks on samuti info **liiga aeglane** vahetamine, kuid samas tunnistatakse, et vajalik info on enamasti olemas.

Mujalt internetist võib Riigikogu kohta käivat informatsiooni leida erinevatelt lehekülgedelt. Pooled sihtrühmade esindajatest ei kasuta seda viisi kuigi tihti või ei tee seda kunagi, samas kui

teised järgivad erinevaid kodulehekülgi tihti. Enim saadakse informatsiooni ministriumite kodulehekülgedelt ning vähem ka uudiseportaalidest. Ministeeriumide kodulehekülgedel on mõnikord info operatiivsem kui Riigikogus, kuid uudisteportaalide info kvaliteet on madal. Märgitakse ära Riigi Teatajat, E-õigust ning tihti otsitakse üldist taustinfot.

Riigikogu liikmetega suhtlemise kaudu saadavale informatsioonile ei anna sihtrühmade esindajad positiivset hinnangut. Enamasti on sealt pärinev info subjektiivne ning esindab tihti **erakondlikke hoiakuid**. Siiski on mõnesid positiivseid näiteid tulemuslikumast suhtlusest, kuid seda eelkõige isiklike tutvuste olemasolu põhjal ja isegi siis on suhtlus pärsitud. Riigikogu liikmetega otse suhtlemisel on selgitusi keeruline saada ja enamasti on kokkupuude sihtrühmadega vähene.

Kuigi **nõunike ja ametnikega** suhtlusel on suur tähtsus konkreetsel inimesel, siis enamasti on suhtlus sihtrühmadega positiivne ning tihe. Nõunikke ja ametnikke peetakse asjalikeks ning informatsiooni hindavad sihtrühmad adekvaatseks. Tähtis on kahepoolne töö, kuid nõunikud ja ametnikud tunduvad suhtlemiseks teistest altimad olevat. Olenevalt sihtrühmadest puututakse ametnikega kokku erineva sagedusega, kuid abi saadakse alati.

Riigikogu infoteenistuselt saadavat infot hindavad sihtrühmad olematuks ja seda eelkõige kokkupuute puudumise tõttu. Mõni üksik sihtrühm saab infot infoteenistusest, kuid enamikel sihtrühmadel puudub kogemus täiesti. Tänu tutvustele ja vastavalt vajadusele on võimalik nende kaudu informatsiooni hankida, aga see on harv juhul ning mõni sihtrühm pole infoteenistusest midagi eriti kuulnudki.

Erakondade ja fraktsioonide infoteenistuse kaudu saavad pooled sihtrühmad infot väga harva või üldse mitte, kuid need, kel selline kokkupuude olemas on, hindavad seda küllaltki kvaliteetseks. Mõnel juhul märkisid sihtrühmad probleemiks nende subjektiivsust.

Sihtrühmade seas oli mitmeid neid, kellel **organisatsioonisisest infoteenistust** olemas ei olnud ning seda oma hinnangut ei andnud. Teine osa hindas aga oma organisatsiooni infoteenistuse tööd positiivselt. Sihtrühmade esindajate seas oli ka vaateid, mil paremaks peeti otsest suhtlust, et info ei muutuks vahendajate kaudu ebatäpseks. Samas esines vastupidiseid arvamusi, kus taheti oma organisatsioonipoolset suuremat pühendumist infovahetusele.

Muud kanalid, kust informatsiooni saadakse, on oma organisatsioonile sarnased ühendused või organisatsioonid ning kolleegid. Vaheü informatsiooni saamisel on tähtis omada tutvusi, sellisel juhul oled infoga varustatud ning kokkupuude on tihe. Muul juhul on põhilisteks kanaliteks eelpool nimetatud, mille kaudu saadav informatsiooni hulk on samuti küllaltki suur.

Sihtrühmade probleemid Riigikogu tegevusest info saamisel

Palju heideti ette, et komisjonidega on raske suhelda ning infot saada. Tundub, et komisjonid ei võtta väliseid sihtgruppe kui võrdseid partnereid, et komisjonidele on nendega suhtlemine nagu formaalne kohustus. Peamiste partneritena nähti ikkagi katusorganisatsioone ja liitusid.

Nenditi, et ise tuleb ennast kursis hoida: võimalused selleks on loodud. Veebis on enamik infot olemas, kuigi **veebileht võiks olla lihtsama ja selgema ülesehitusega ning ajakohasem, eriti mis puudutab komisjone**.

Koduleheküljel on raskesti käsitletav. Näiteks on keeruline leida mingit konkreetset seadust üles. Otsingumootorit kasutades leiab info eelnõude kohta ainult siis, kui konkreetse eelnõu täpne nimi on teada. Otsingumootor võiks teistsugune olla. Segaseks jääb ka see, millises staadiumis on mõni seadus hetkel.

Siiski oli ka neid, kes arvasid, et võiks olla rohkem infot ja see võiks saabuda varem. Ka võiks olla info adekvaatsem, näiteks kui eelnõu Riigikogus muutub, ei saa kätte seletuskirju muutunud

versiooni kohta, need on algse teksti kohta. Üldse ei saa kindel olla, kas tegemist on lõpliku tekstiga. Muudatuste väljatoomine oleks oluline. Samuti heideti ette, et eelnõusid ja seaduseid ei seletata piisavalt lahti. Muudatused seaduses võivad jääda arusaamatuks. **Seadustele tuleks iga lugemise eel kirjutada korralik uus seletuskiri ja teha see veebi kaudu avalikult kättesaadavaks.**

Kokkuvõtteks võiks öelda, et lähtudes suhtekorralduse teoreetiku J. Grunigi seisukohast⁵ pole komisjonide ja sihtrühmade vahel tegemist väga efektiivse kommunikatsiooniga, kuna ei kasutata kahepoolset sümmeetrilist partnerlussuhete mudelit, vaid pigem ühesuunalise infojaotuse mudelit, millele lisandub teatud osas ka tagasiside ning mingil määral ka kahepoolse suhtlemise võimalus.

Sihtgruppide soovid ja ootused

Sihtgrupid tahavad ideaalis jälgida kogu seaduseelnõude menetlemise käiku, erinevate lugemiste aegu ning komisjonides arutamise aegu, kuna nad tahavad selles protsessis kaasa rääkida. Neile on oluline just info, mis neid otseselt puudutab, nad soovivad õigeaegselt teada saada näiteks nende huve puudutavatest muudatustest seadustes ja eelnõudes, et jõuaks reageerida. Väideti, et info nendest jõuab liiga hilja kohale. Sooviti ka teavet parandusettepanekute põhjendustest, et need saabuksid õigeaegselt. Infot tahetakse detailselt ning oodatakse seda kogu protsessi kohta eelnõu menetlemisest parandusettepanekuteni ja seaduse tõlgendamiseni.

Toodi ka välja, et oluline on teada ja tunda RK nn kodukorda asjaajamises ja tunda riigikogulasi isiklikult.

Kõigepealt proovisime Riigikogu kodukorda kätte saada. Käisin kantseleis, kuni kätte saime, sain seal ühe naisterahvaga headeks tutvavateks. Peensusteni peab protseduure teadma, et olla see, kes kaasa rääkida saab. Või olla lihtsalt see, kes kritiseerib ajalehes. Pead peensusteni teadma, informeeritud olema, peavad kodustatud riigikogulased olema, muidu ei tule midagi

Mainiti ka seaduste seletuskirju – selles mõttes, et organisatsioon peaks tundma seaduse seletuskirju, mis on seadusandja tahe seoses ühe või teise seadusega.

Üldiselt puutuvad sidusrühmad Riigikogu tööga tihedalt kokku ning suhtlevad omavahel tihedalt. Sihtgrupid tihti sellist kahepoolset koostööd ei tunnetata ning tahaksid olla rohkem komisjonide partneritena proaktiivsed, mitte ainult reaktiivsed

Põhilised Riigikogu tegevusest teavitajad ja infoallikad

Kui sihtrühmade esindajatelt küsiti, kes peaks tegema nende teavitamisel põhitöö, kelle pädevusse peaks nende arvates eeskätt kuuluma Riigikogu kui seadusandja tegevuse, seaduste sisu ja menetluse kohta huvirühmadele ja kodanikeühendustele olulise informatsiooni kättesaadavaks tegemine ning nendelt tagasiside saamine, siis pakuti küll kõiki variante, kuid eelistatavaks kujunes otse komisjonidelt saadav info. Komisjonide puhul toodi olulisena välja, et nende käes on eelnõu menetlemine ja seega on sealt tulev info täpne ja operatiivne, samas suhtlevad nemad ka valitsusega ja ministeeriumidega, koguvad nende arvamusi ja hinnanguid. Komisjoni põhilise teavitajana põhjendati ka selle läbi, et seal tehakse sisulist tööd ja seal toimub kõige olulisem etapp eelnõu arutamisel.

Küsitletud sihtrühmade esindajate vastustest selgub, et ligi pooled neist peavad **Riigikogu kodulehekülge** enda jaoks väga oluliseks infoallikaks.

⁵ Grunig, James. E. (1992). *Excellence in Public Relations and Communications Management*. New Jersey, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Publishers

Isiklikku suhtlemist komisjoni liikmete ja nõunikega peetakse samuti väga tähtsaks ja vajalikuks ning ühtlasi ka parimaks info saamise viisiks. Mitmed vastanutest leidsid, et tuttavate kaudu saab kõige kiiremat, adekvaatsemat ja aktuaalsemat infot. Veel toodi välja see, et tuttavate käest saab informaalset teavet, millest võib kohati rohkem abi olla kui formaalsest. Kui on komisjonis inimene, kes on tuttav, siis oled infoga varustatud. Kui pole, siis saad juhuslikku informatsiooni või üldse mitte. Infot saadakse ka otse komisjonide nõunikelt, kellega on üldjoontes head suhted ning ka nendelt tuleva info kvaliteediga ollakse rahul, kuna nõunikud on komisjonis toimuva suhtes kompetentsed allikad.

Lisa- või kiire informatsiooni saamiseks kasutatakse sageli telefoni, veidi harvem elektronposti.

Vähem infot komisjonide kohta saadakse **meedia** vahendusel.

Mitme sihtrühma esindajad tõid enda infoallikana välja **mõne teise organisatsiooni**. Teise organisatsioonina nimetati paaril korral ministeeriume, kelle pakutavat infot peeti operatiivsemaks, ja valitsust, kuid mainiti ka erakonna sees liikuvat infot ning koostööpartnereid ja katusorganisatsiooni.

Leidub ka sihtrühmi, kes ise eriti ei otsigi Riigikogu kohta infot. Passiivsuse põhjuseks on see, et neil ei ole seda lihtsalt nii palju vaja. Nad saavad enamasti vajaliku teabe kätte sarnaste organisatsioonide ja/või katusorganisatsiooniga suheldes. Otse Riigikoguga suhtlevad nad peamiselt Riigikogu-poolsest algatusest.

Vastustest selgub, et **enamusel sihtrühmadest ei ole info saamisega üldiselt probleeme tekkinud**. Mitmed intervjuueeritavad leidsid, et info saamine oleneb kõige rohkem konkreetsest inimesest – tema aktiivsusest otsimisel ning tutvustest Riigikogu liikmete ja ametnike hulgas.

Samas tõid mõned vastajad välja probleeme, mida nad on kohanud info otsimisel. Takistusteks peeti **Riigikogu kodulehe kohati ebaloogilist ülesehitust ja info aeglast uuendamist** (mingist olulisest asjast võidakse seetõttu liiga hilja teada saada) ning kohati leiduvat puudulikku infot (näiteks seaduste seletuste juures), **pideva infokanali puudumist** ja info mittesaamist juhul, kui pole Riigikogus tutvusi.

IV. Riigikogu suhtlus meediaga

Antud osa⁶ sisaldab Riigikogu liikmete poolseid arvamusi ja ettepanekuid seoses meediaga, küsitletud ajakirjanike hinnanguid ja kommentaare ning meediamonitooringu tulemuste ülevaadet. Meedia poolelt on küsitletud kümnet Riigikogu kohta meediainfo eest vastutavat ajakirjanikku. Seal hulgas on poliitikareporterid, toimetajad ja peatoimetajad. Esindatud on Postimees, Eesti Päevaleht, SL Õhtuleht, ETV ja Kuku raadio.

4.1. Riigikogu liikmete arvamused meediast

Rahulolu avalikkusele antava infoga, mis ajakirjanikelt pärineb

Parlamendiliikmete rahulolu ajakirjanike tehtava tööga Riigikogu kajastamisel on üldiselt madal. Palju heidetakse ette professionaalide puudumist ja liiga palju info moonutamist või sellest valesi arusaamist.

⁶ Osa koostajateks on üliõpilased Kristjan Gold, Martin Miido, Tõnu Talinurm, Triin Toome, Pihel Kutsar, Karin Tammer, Martin Janson.

Üksikuid kommentaare on selle kohta, et ajakirjanikel on omad huvid mängus (parteieelistused, poliitiliselt välja kujunenud vaated, personaalsed tutvused jne). Enamuses ollakse arvamusel, et temaatika ei ole rahva jaoks esmahuvitav. Kõige sagedasem etteheide on siiski sensatsiooni ja kõmu otsing, mille valguses läheb kaduma tõsine tuum ja arutelu.

Vaatlesime intervjuudes antud hinnanguid meediale ka opositsiooni, koalitsiooni ja ametnike lõikes. Ilmnes, et **opositsiooniliikmed** kurdavad rohkem ajakirjanike erakondliku kallutatuse eelistuste ja kvaliteedi üle. Opositsiooniliikmed mainivad enim ka teemade valiku küsitavust. Tuleb välja ka tõsiasi, et ajakirjanikku nähakse kui vaenlast (eriti peale valimisi). Nendelt rohkem märkusi ka selle kohta, et ajakirjanikud on politiseerunud ja konkreetsete eelistustega. **Koalitsioon** heidab pigem ette moonutatud informatsiooni ja Riigikogu töö vähest sisulist kajastamist. Koalitsioon kritiseerib mitmeti ka PIO tegevust: tegeldakse pelga kirjeldamisega, pressiteateid vähe ja nende kvaliteet vilets. Töö lastakse ära teha ametnikel ja ajakirjanikel, kes aga teemat nii hästi ei valda. Arvatakse, et PIO ei komuniqueeri Riigikogu kui institutsiooni. Veel leiavad koalitsiooniliikmed enim, et objektiivne kajastus ja kompetentsed ajakirjanikud meedias parlamenditöö kajastamisel puuduvad. Just koalitsiooniliikmed toovad välja tõsiasja, et Riigikogu üldse kui „teema pole popp“ ja ajakirjanikke/rahvast ei huvitagi seal toimuv, Riigikogu töö enamasti ei ületa uudiskünnist.

Ametnikud on kõige kriitilisemad, heites ajakirjanikele ette nii pealetükkivust, sisutut kajastust kui huvipuudust. Suurimaks probleemiks on ametnike meelest ikkagi see, et ajakirjanikud ei otsi mitte informatsiooni vaid konflikti.

Põhiprobleemid, mida Riigikogu liikmed ette heidavad seadusandja tegevuse kajastamisele meedias

- Täiesti üheselt peetakse **põhiprobleemiks kajastamise orienteeritust konfliktile ja sensatsioonile, negatiivse otsingut ja selle tulemusena palju olulise info varjutamist ning vildaka pildi loomist avalikkuses.**
- Vastustest tuleb välja, et süvaanalüüs jääb puudu. Samal ajal kumab läbi arusaam, et see on tingitud meedia enda olemusest (eraldi suure probleemina võiks ka lahterdada: meedia ise).
- Kohati on teravalt välja toodud, et kui fraktsioon ise ei annaks infot välja, siis see ka ei jõuaks meediasse. Korrumpeerunud ajakirjanike ja väljaannete küsimus. Kes keda eelistab? Väidetavalt on olemas „valed“ erakonnad jne.
- Professionaalsete ajakirjanike puudus, kes jälgiks pidevalt tulemusi ja tööd, mõistaksid sisu ja protsesse, suudaksid teha objektiivseid järeldusi.
- Kajastus tendentslik. Ka siin võib olla tegemist poliitikute poolse mõjutamisega. Ajakirjanikud suudavad teha head tööd teatud teemadega. Samas kui põhitööst, seadusloomest, ei räägita. Ajakirjanikud peaks just püüdma rahvast harida, aga valitseb aramus, et ajakirjanikud ei ole kompetentsed.
- Kontekstist välja rebimine. On mitmeid etteheited, et ajakirjanikud on pikast selgitavast kommentaarist kasutanud näiteks ainult mingit fraasi ja omistanud sellega hinnangu, mis tegelikkuses ei pruugi tõele vastata.
- Meedia kajastab ainult seda, mis toimub suures saalis. Kuigi tehakse ju suurem osa tööst fraktsioonides ja komisjonides. Seega loob meediakajastus aluse muljele, et kogu töö tehakse ära istungisaalis.

- Üleüldine vähenenud kajastatus. Kinni jäleegi meedia olemuses, et turul rivaalitsemine keerises ei oldagi huvitatud paremast ja kvaliteetsemast parlamenditöö kajastamisest. Lisaks puudub RK-l oma kanal. Tele ja raadio taset hinnatakse üldiselt kõrgemalt kui trükipressi oma.

Riigikogu liikmete ettepanekud, kuidas parandada avalikkusele Riigikogu tööst antava info kvaliteeti

Arvatakse, et on vaja tõsta **ühiskonna poliitilist kultuuri** kõrgemale tasemele. Seda saaks teha läbi selle, kui rahvale seletataks täpsemalt, millega saadikud Riigikogus tegelevad, mis on Riigikogu. Sellisel juhul väheneks pinged ning inimesed oskaksid ka paremini ja rohkem küsida erinevate arutelude kohta. Ühesõnaga on tähtis inimeste koolitamine Eesti parlamentaarsest korrast.

Riigikogulaste vastustest selgus, kõige olulisemaks kanaliks avalikkuse informeerimisel Riigikogu tööst peetakse meediat. Samas ollakse aga meedia tegevuse suhtes väga kriitilised.

Meediakanalitest tuleks kasutada nii kirjutavat pressit ja online-väljaandeid kui ka televisiooni ning raadiot. Tähtis on see, et informatsioon oleks operatiivne ning jõuaks laiemale avalikkuseni nii kiiresti kui võimalik. Laiema avalikkuse teavitamisel vajalik edastada võrdselt nii koalitsiooni kui ka opositsiooni arvamusi.

Lisaks meediale tuleks laiemat avalikkust informeerida ka läbi veebilehe, kus võiksid olla **lihtsas keeles ülevaated eelnõude menetluse käigust, mis oleksid valmistatud Pressi- ja infoosakonna poolt**. Riigikogu veebilehelt peaksid kodanikud saama erinevaid materjale, mis tutvustaksid neile Riigikogu kui institutsiooni ülesandeid

Sarnaselt ajakirjanikele, on ka tavakodanikel võimalus suhelda Riigikogu liikmetega, saates neile elektronkirju või helistades nende Riigikogu telefonidele. Üsna paljude riigikogulaste arvates on väga tähtis otsene suhtlus rahvaga. Tihti võib probleemiks kujuneda aga ajapuudus, mis riigikogulasi alalõpmata vaevab.

Üks võimalus laiemat avalikkust teavitada Riigikogust ning sealsest tööst on **avalike istungite** kaudu. See tähendab suure saali istungite kaudu, aga komisjonides tehtav (riigikogulase tähtsaim töö, mida ei saa enamik tavakodanikest oma silmaga näha) jääb ajakirjanike ning Riigikogu Pressi- ja infoosakonna kajastada.

Riigikogulased pakkusid välja mitmeid variante **ajakirjanike paremaks informeerimiseks**. Peamiselt pakuti välja seda, et informatsiooni võiksid ajakirjanikud saada poliitikutelt, Pressi- ja infoosakonnalt ning veebilehelt.

Riigikogulaste hinnangul on poliitikutega suhtlemisel tähtis **otsene kontakt**, samuti mainiti võimalust kontakteeruda riigikogulastega elektronposti teel ning läbi telefoni. Riigikogulaste elektronposti-aadressid ning telefoninumbrid on kättesaadavad Riigikogu koduleheküljel.

Riigikogulased on arvamusel, et ajakirjanikel on välja kujunenud kindlad otsekontaktid, kellega tihedamini suheldakse, siiski tuleks ajakirjanikel aeg-ajalt ka teisi riigikogulasi küsitleda, see tasakaalustaks olukorda, nõnda saaksid erinevad arvamused esile tulla. Ajakirjanikud peaksid jälgima seda, et meedias oleksid võrdselt esindatud nii koalitsiooni kui ka opositsiooni poliitikud. Kindlasti tuleks meele pidada ka seda, et riigikogulased esitavad tihti oma subjektiivseid seisukohti, mida oleks vaja teiste liikmetega tasakaalustada, seda nii koalitsiooni kui ka opositsiooni sees.

Komisjonide töö kajastamisel peaksid ajakirjanikud riigikogulaste hinnangul saada informatsiooni eeskätt komisjoni esimehelt ning komisjoni liikmetelt. Nii mõnigi kord kutsutakse ajakirjanikke komisjoni istungitele, kuid ei ole märgata suurt huvi ajakirjanike poolt. Riigikogulased tahaksid ajakirjanikele südamele panna seda, et komisjonides toimuvad vaidlused ning arutelud on tavapärane tööprotsess, mida ei tuleks otseselt kajastada, pigem tuleks välja tuua tulemused, mida nende vaidlustega on saavutatud. Kui kajastada komisjonide töös erinevaid arutelusid, tuues välja liikmete otseseid tsitaate, võib komisjonides tehtav töö muutuda tsirkuseks, kus liige pöörab tähelepanu oma esinemisele ja esiletõstmisele ning reaalne töö võib selle all kannatada.

Komisjonide töö kohta võiksid ajakirjanikud saada informatsiooni ka Riigikogu ametnikelt, samas viitavad riigikogulased sellele, et ametnikel on tihti väga palju tööd ning pole intervjuudeks ning elektronposti teel küsimustele vastamiseks aega.

Komisjonid peaksid ka omalt poolt initsiatiivi üles näitama, omades näiteks liste, mis oleksid ametkonna tasandil ning poliitiliselt neutraalsed. Need listid võiksid kajastada menetluses olevaid ning ees seisvaid eelnõusid.

Informatsioonina, mida ajakirjanikele peetakse vajalikuks pakkuda, oleksid pressiteated, eelnõude taustmaterjalid, parandusettepanekud eelnõudele (peaksid olema kergesti leitavad veebileheküljel), komisjonide hääletused, komisjonide protokollid (tihti ei ole väga põhjalikud, seega tuleks neid avaldamiseks täpsustada vestlustega komisjonide liikmete ja nõunikega), pressikonverentsid, *briifingud*, stenogrammid.

Riigikogulaste hinnangul ei ole mõtet kajastada esialgset informeerimist ning algseid vaidlusi, kus uuritakse ja küsitakse palju, vaid alles siis, kui seisukohad on kindlad ning kristalliseerunud. Informatsioon, mida pressiteadetes ja ülevaadetes kajastatakse, peaks olema **vaidlusaluste punktide** kohta, kindlasti tuleks jälgida **eri poolte seisukohti** antud küsimustes. Tähtis on selgitada, **kuidas üks või teine seadusemuudatus reguleerib ühiskondlikke suhteid**, mida muudab see inimese elus. Seadused peaksid olema lahti seletatud kergemas keeles, praegusel juhul saavad neist õigesti aru vaid väga vähesed inimesed. Riigikogulaste arvates peaks informatsioon komisjoni tööst tulema töödelduna ja ümberkodeerituna aga siiski komisjonidest.

Pressi- ja infoosakonnalt eeldavad riigikogulased seda, et nad teeksid kokkuvõtteid eelnõudest, mis muudaksid nende jälgimise huvitavamaks. Pressi- ja infoosakonna mõned liikmed võiksid olla spetsialiseerunud komisjonide töö kajastamisele. Kindlasti on vaja korraldada erinevaid pressikonverentse ning *briifinguid*, samuti tuleb jätkata veebilehe täiendamist, et ajakirjanikele pakutav materjal oleks operatiivne, ammendav ning hõlpsasti kasutatav.

Samuti peaksid spetsialiseerunud olema ka **ajakirjanikud**, kes kajastaksid regulaarselt seda valdkonda, mida nad kõige paremini tunnevad.

Enamus riigikogulasi oli heal arvamusel Riigikogu veebilehest, kust peaksid ajakirjanikud saada üsna hästi kätte informatsiooni ning vastuseid erinevatele küsimustele. Kui aga ajakirjanikel on vaja lisainformatsiooni, siis võivad nad kontakteeruda nii Pressi- ja infoosakonnaga kui ka Riigikogu liikmetega.

4.2. Ajakirjanike arvamused Riigikogu kommunikatsioonist

Riigikogu maine

Riigikogu maine kohta arvasid vastanud ajakirjanikud kõik enamvähem üksmeelselt, et see ei ole hea, aga samas lisati, et see ei saaks ja ei peakski hea olema.

„Tegemist ju kollektiivse organiga, ei saagi olla võrreldav isikulisega. Ehk siis maine ei saagi olla väga kõrge, sest siis juba midagi arvatavasti valesti.“

Ajakirjanike meelses võiks Riigikogu ideaalpilt avalikkuse silmis olla ennekõike **erinevaid arvamusi esindav** (8 vastanut). Seejärel tulid sellised omadused, nagu **koostöövõimeline**, mille tõi välja 7 vastanut. Veel leiti, et Riigikogu peaks olema avatud, demokraatlik, huvirühmade seisukohti arvestav ning arusaadav (6 vastanuist). Pooltel kordadel toodi välja omadussõnad pädev ja avalikku arvamust arvestav. Juurde oli pakutud kolm omadussõna – **realistlik, enesekriitiline, intelligentne**.

Seega peaks ajakirjanike silmis Riigikogu positiivse imago saavutamiseks põhifookus olema debatil, arvamuste paljususel, avalikkuse esindamisel.

Ajakirjanike positsioon parlamendi tegevuse kajastamisel

Enamuse küsitatud ajakirjanike meelest on ajakirjanike roll Riigikogust info edastamisel aktiivne, samas sõltub see väga palju konkreetsest ajakirjanikust ja väljaandest. Kohati võiks olla veel aktiivsem ja ajakirjanikud peaksid põhjalikumalt süvenema, mitte ainult konflikte ja niigi ilmset kajastama. Riigikogu annab küll infot, aga ajakirjanik peab otsima uudist. Samuti on aktiivsemad just lehereporterid, mitte tele ega raadio. Mõned vastajatest leiavad siiski, et aktiivsem pool on Riigikogu liikmed ise ja ajakirjanikud on pigem passiivsed. Raadio huviorbiidis on rohkem valituses ja kohalike omavalitsustega seonduv, Riigikogu sündmustest kajastatakse ainult olulisemaid.

Riigikogus kohal käiakse siis kui on mõni tähtsam sündmus või suurem uudis, mõned reporterid käivad ka lihtsalt skandaalijahil. Üldiselt eelistatakse kohale mitte minna, sest aega ja ressursi pole, väga suur osa informatsioonist hangitakse interneti kaudu. Ainult üks vastajatest eelistab ise kohal käia ja teeb seda ka tihti, et värvikamat pilti saada. Tavaliselt on allikateks erinevad ametlikud kanalid, protokollid, stenogrammid, ametnikud ja liikmed ise. Kolm vastajatest peavad väga oluliseks isiklike ja informaalsete suhete/kanalite olemasolu Riigikogus ja ka kasutavad neid. Üldiselt on Riigikogust tuleva informatsiooni hulk nii suur, et ühel inimesel on väga raske seda läbi töötada. Rohkemat oodatakse PIO-lt ajakirjanikele vajaliku info pakujana. Praegu kasutatavad ajakirjanikud Riigikogu pressiteateid minimaalselt, enamasti taustinfoks või siis veeru uudiste jaoks. Pressiteated on ajakirjanike arvates väga formaalsed ja ajakirjanikel on raske neist midagi välja lugeda.

Ajakirjanike tase ja spetsialiseeritus

Üldiselt on professionaalsete parlamendi- ja poliitikareporterite hulk kahanev. Välja toodi nimeliselt kaks inimest ETVst ja üks Postimehest. Üks reporter ei saa aga olla kompetentne väga erinevatel aladel, spetsialiseerunud reportereid aga pole. Spetsialiseerumiseks puuduvad ka vahendid. Seetõttu oleks tore kui PIO sorteeriks oma info vastavalt ajakirjanike huvidele ning ja adresseeriks selle just selle valdkonna ajakirjanikele (näiteks kultuuri teemade puhul kultuuriajakirjanikud jne), millist puudutab arutatav eelnõu. Arvestades reporterite vähest eelinformatsiooni, oodatakse ka rohkem eelnõude taustainfot. Samas leiab enamus vastajaid, et Eestis on piisavalt poliitikareportereid ja teisi ajakirjanikke, kes poliitikast alati kirjutada saavad kui vaja on või nad tahavad. RKst välja saadetud infole uurivad ajakirjanikud alati palju juurde, mida kuumem teema, seda rohkem muidugi.

Korrumpeerunuks ajakirjanikke ei peeta. Üks vastajates arvab, et teemade tõstatamine on mõjutatav aga järeldused mitte. Samas on vihjatud ka sellele, et mõnedel ajakirjanikel on vähem ressursi ja see on individuaalne, kes “läheb liimile” ja kes mitte.

Kelle ülesandeks on Riigikogus toimuvast teavitamine

Nagu eelpool selgus, arvasid Riigikogu liikmed küllalt üksmeelselt, et poliitikutel peaks olema põhiosa Riigikogust toimuvast teavitamisest ning ei pidanud ajakirjanikke ses suhtes usaldusväärseks. Küsitletud kümnest ajakirjanikust neli aga arvasid, et põhitöö peaks tegema ajakirjanikud ise. Kolm vastajat leidis, et seda peaks tegema eeskätt poliitikud ja kolm, et eeskätt ametnikud ja poliitikud. Komisjonide tööst peaksid poolte ajakirjanike arvates teavitama eeskätt ametnikud, ja alles seejärel poliitikud. Seda, et põhiliselt peaksid komisjonitasemel teavitama ajakirjanikud, leidis ainult kaks vastajat.

Kuna pressiteated kõigini ei jõua ja ka kodulehekülj pole eriti suure auditooriumiga, nähakse ajakirjanike rolli just põhjalikuma informatsiooni avalikkuseni viimises. Samas peavadki ajakirjanikud ka ise taustu uurima ja mitte ainult ettesöödetavat teavet kasutama. Avaldati arvamust, et ajakirjanikepoolne palkadest, hüvitistest jms kirjutamine võib olla tingitud ka sellest, et seadusandliku tegevuse argipäeva kohta on raske huvitavat infot kätte saada ja siis minnakse lihtsalt kergema vastupanu teed.

Üldiselt leetakse, et ajakirjanike ja RK koostöö peaks olema kahepoolne. Ühed tunnevad huvi ja teised annavad infot. Riigikogu kui terviku tasandil ei huvita ajakirjanikke tihtipeale ametnike käest saadav info. Samas on ametnikelt pärinev informatsioon ajakirjanike hinnangul selgem ja lihtsamini mõistetav ning tunduvalt objektiivsem. Ametnikud peaksid kindlasti hoiduma omapoolsete hinnangute andmisest. Ametnikelt oodatakse eelkõige asjalikku eel- ja taustinfot. Samas komisjonide puhul on ametnike info väärtuslik, kuna nad vaatavad kõik materjalid üle ja on kursis tervikuga, mitte ainult oma osaga, nagu RK liikmed tihtipeale. RK liikmetelt saadav info pole jällegi objektiivne, kuna kõik seisvad oma erakonna huvide eest. Poliitikud peaksid rohkem selgitama ja kommenteerima seaduste sisu ja tausta.

Komisjonide tegevust peavad ajakirjanikud ebapiisavalt läbipaistvaks. Mõne komisjoni tegevusest saadav info on äärmiselt napp ja ka protokollid jõuavad interneti kohati kahenädalase hilinemisega. See raskendab ajakirjaniku tööd. Näiteks toodi väliskomisjoni info, mis olevat täiesti salastatud, see jätab mulje nagu rahva eest midagi varjatakse, kuigi ametlikult on kõik korras. Kuna Riigikogu töös on põhirõhk komisjonidel, võiksid ka nende kohta stenogrammid olla täielikud ja avalikud. Praegu jääb mõnede komisjonide otsuste taust hämaraks. Osade komisjonide puhul on olukord eriti halb. Istungid võiksid olla suletud vaid juhtudel, kui arutluse all on kriitilised teemad, kus ajakirjandus võib põhjustada ühiskonda häiriva müra. Ka laiemal avalikkusel võiks olla võimalus jälgida komisjonide tööd eelkõige läbi komisjonide veebilehtede ja ajakirjanduse. Komisjonide töö avalikustamiseks võiksid kehtida üldised ja avalikult teada olevad põhimõtted. Rahulolu Riigikogu komisjonide töö avalikustamisega on viiepalli süsteemis keskmiselt 3,4. Täiesti rahul oli ainult üks vastajatest. Kõige väiksem antud hinnang oli 2, seda esines ühel korral.

Ajakirjanike pretensioonid ja ettepanekud Riigikogu tegevusest antava info kvaliteedile

Kõige olulisemaks probleemiks peavad ajakirjanikud just seda, et puudu jääb sisulisest infost Riigikogus otsustatu kohta ning info tuleb struktureerimata massina. Sellega kaasneb probleem, **et olulist on raske välja noppida**. Pressiteated on formaalsed ja koosnevad kuivadest faktidest. Kirjas pole, mida see täpsemalt tähendab või miks antud otsus vajalik on, st et taustainfo on suhteliselt puudulik –

„PIO võiks siin kuidagi vastu tulla. Avalikkus ootab ju adekvaatset kajastust, et siin peaks ajakirjanikud ja RK mõlemad olema huvitatud, et taust oleks ikka mõistetav“.

Suure saali infot hindavad nad suhteliselt hästi kättesaadavaks, komisjonide tööst teavitamist aga väheseks:

„Pressiosakond nagu olekski ainult suure saali osakond, tegeleb ainult info edasi suunamisega“.

Samas on komisjonide istungite protokollimise tase on väga erinev. Mõnede komisjonide tegevusest on suhteliselt raske protokolle saada. Esile oli tõstetud õiguskomisjoni ja kultuurikomisjoni ning sealseid ametnikke,

„kes pakuvad internetis tõetruu ja üsna operatiivse pildi komisjoni istungil toimunust“.

Suhteliselt headeks peeti veel sotsiaalkomisjoni ja majanduskomisjoni protokolle. Positiivsena on märgitud, et komisjonid on üldiselt muutunud avatumaks.

Ühe probleemina oli mainitud ka veebilehe halba struktuuri, st. seda, et veebist on infot raske üles leida ja see ei ole kasutajasõbralik. Samas oli ära märgitud ka see, et stenogrammid jõuavad mõnikord veebi liiga hilja.

Eelinfo kvaliteet

Umbes pooled küsitletud ajakirjanikest olid praeguse informatsiooniga täiesti rahul. Arvati, et Riigikogu annab oma tegemistest piisavalt teada ja info on alati kättesaadav. Vestluste käigus selgusid siiski ajakirjanike poolt tüüpiliselt esile toodavad probleemid ja pretensionid.

Eelinfo puhul tahetakse just kõige enam seda, et **oleks ära seletatud, mis on seaduse mõte ja eesmärk**. Saali arutelu eelinfos võiks olla kirjas see, millised **muudatused**, võrreldes eelnõu eelnevalt avalikustatud tekstiga, on komisjonis sisse viidud/tahetakse sisse viia. Veel tahetakse teada seda, **kes komisjonis mille vastu oli** ja miks, ning erakondade seisukohtade refereeringuid ning põhjendatud seletusi.

„Juhul, kui seadus on vastu võetud, siis ehk seda, millised olid sel puhul eelnevatel lugemistel peamised poolt- ja vastuargumendid ning samuti, millised on peamised muudatused, mis see elanikkonnale kaasa toob“.

Ka eelinfo juures oli välja toodud, et **pressiteadete sõnastus** on liiga keeruline. Arutatavate eelnõude kohta võiks koduleheküljel olla **rohkem taustainfot**, ka linke ja viiteid muudele materjalidele. See lihtsustaks ja kiirendaks tööd. Oli ka ette pandud, et juhatus võiks avaldada **Riigikogu orienteeruva töökava vähemalt kaks nädalat ette**. Ka võiks olla infot selle kohta, kui kaugele on jõutud eelnõude aruteludel, mis on toimunud komisjonides, ning millal on oodata oluliste eelnõude saali jõudmist.

Osalemisvõimalused

Riigikogu tasandil tuli välja, et pigem domineerivad positiivsed kogemused. Nenditi, et tõrjuvat suhtumist ei ole olnud ja et Riigikogu üldiselt ei varja midagi. Suhteliselt palju oleneb ajakirjanikust endast, st. et ajakirjanikul tuleb ise aktiivne olla. Seevastu komisjonide tasandil oli välja toodud, et ajakirjanike juurdepääs sinna praktiliselt puudub ning sageli on sinfot saada raske:

„Komisjonide istungid on kinnised, nad ei taha sinna ajakirjanikke. Kui ajakirjanik on kohal siis pole inimesed enam loomulikud ja osad mõtted jäävad kindlasti avaldamata, samuti muutuvad komisjoni liikmed edevaks.“

Ajakirjanikule sobiks põhimõtteliselt ka see, kui protokoll oleks samal päeval veebis üleval.

Üks ajakirjanik, kes teeb poliitilistel teemadel saateid nii raadios kui televisioonis, ütles et tal on olnud hea koostöö ning kontakt nii Riigikogu ametnike kui ka liikmetega.

4.3.Meediaomitooringu tulemused

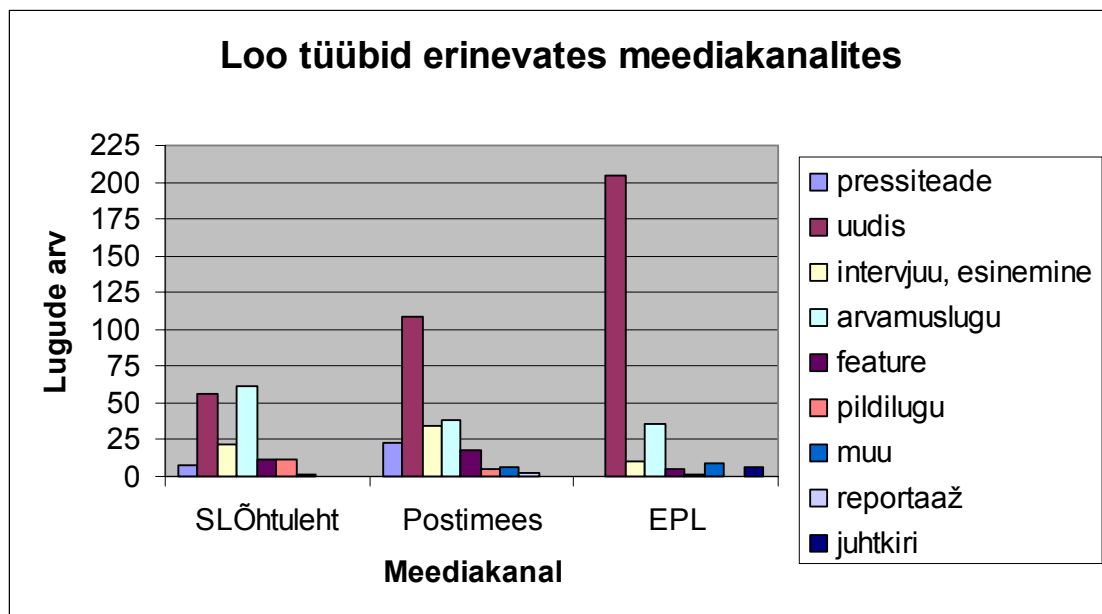
Monitooring on koostatud nelja meediakanali põhjal – Eesti Päevaleht, Postimees, SLÕhtuleht ja Eesti Televisioon. Analüüsitavaks perioodiks on aprill 2003, november 2003 ja veebruar 2004. Kokku on analüüsitud 748 lugu.

Loo tüüp

Meediamonitooringus uuriti kõigepealt, milliseid lugude tüüpe kasutati ajakirjanduses Riigikogu kajastamisel (lugude tüübi analüüsimisel on välja jäetud Eesti Televisiooni uudised).

Monitooringust selgus, et kõige rohkem kajastati Riigikogu uudistes. Uudiseid oli kõigist lugudest kokku üle poole rohkem – 54%. Ühe viiendiku kõigist lugudest moodustasid arvamused. Intervjuus või esinemises mainiti Riigikogu ühel juhul kümnest (10%). Viis protsenti kõigist lugudest moodustasid nii pressiteated kui ka *feature*-artiklid. Kõige vähem kirjutati Riigikogust nii juhtkirjas kui ka reportaažis.

Uurisime ka lugude tüüpe **meediakanalite** kaupa.

Joonis 7: Ajalehtede vahelised žanrilised erinevused Riigikogust teavitamisel

Kui vaadata lugude tüüpe meediakanalite kaupa, siis on näha, et kõige rohkem uudiseid Riigikogu kohta edastas Eesti Päevaleht (204 uudist). Samas tuleb välja ka see, et Päevalehes polnud ühtegi pressiteadet Õhtulehe kaheksa ja Postimehe 23 pressiteate kõrval. Suhteliselt palju kajastati Riigikogu ka arvamusslugudes. Reportaaže Riigikogust avaldas vaid Postimees ning juhtkirjades mainiti Riigikogu vaid Päevalehes.

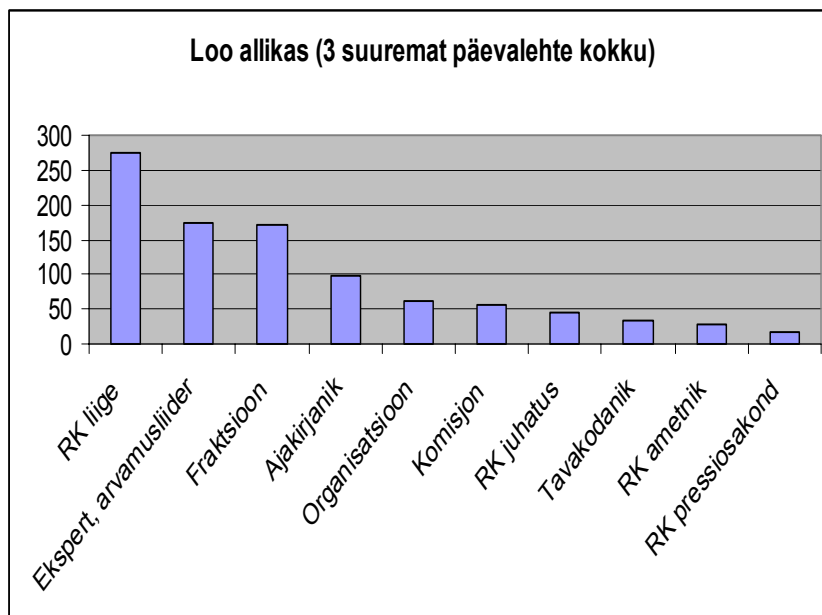
Kui Riigikogu intervjuudest selgub, et küsitlute arvates ei ületa enamik Riigikogu puudutavatest teadetest uudiskünnist, siis kolme suurema päevalehe meediamonitooring näitab vastupidist-Riigikogu puudutavate uudiste osakaal teiste žanrite ees on üsna suur. Positiivset äramärkimist leidsid riigikogulaste hulgas ETV, BNS ning Postimees.

Riigikogu endi liikmetelt pärinevat infot hindavad küsitlute ise võrreldes ajakirjanikega üldiselt kõrgemalt. Peamine probleem, mida riigikogulased ise näevad, seisneb selles, et Eesti suuremad päevalehed ei soovi avaldada nende arvamusslugusid, seepärast tuleb sellekohane vorm suunata maakonnalehtedele, millel on aga paraku väiksem lugejaskond. Üsnagi suur riigikoguliikmete

sulest tulnud arvamuskirjete hulk näitab aga samuti vastupidist tendentsi. Samas võib see siiski probleem olla, kui soovitakse kirjutada rohkem, kui praegusest monitooringust selgub.

Loo allikas

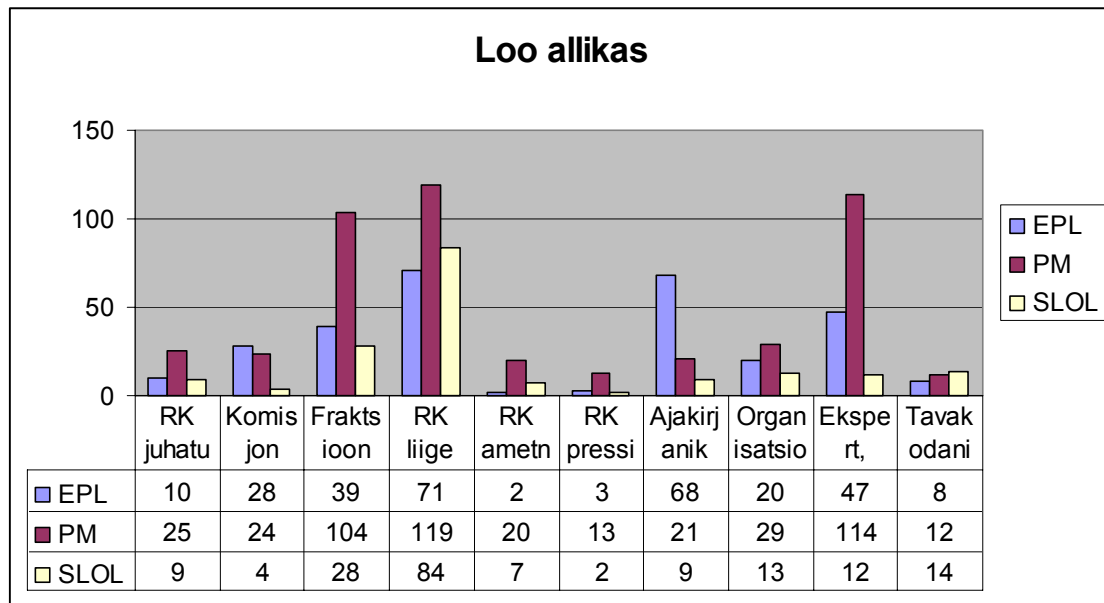
Loo allikad jaotusid uuritava perioodil alljärgnevalt:

Joonis 8: Riigikogust antava info allikad

Kolme suurema päevalehe peale kokku said kõige rohkem uuritava perioodil sõna Riigikogu liikmed ise (kokku 274 korral). Neile järgnesid ekspertide ja aramusliidrite sõnavõtted (173 korda). Märkimisväärne on Riigikogu pressi- ja infoosakonna vähene nähtav aktiivsus- kolmes kuus vaid 18 korda. Samas tuleb arvestada, et paljude ajakirjanike poolt edastatud uudiste allikaks on PIO kaudu saadud info.

Uurisime ka loo allikaid **meediakanalite kaupa**

Joonis 9: Allikate esinemine erinevates väljaannetes

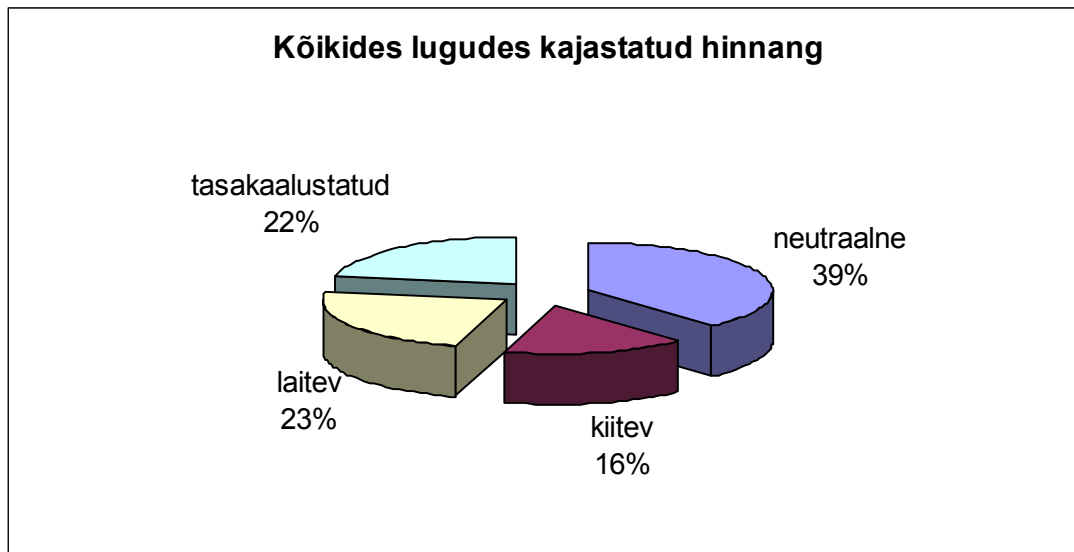
Magu nendest andmetest näha, on põhiliseks infoallikaks Riigikogu üksikliikmed ning eksperdid. Fraktsioonide ja komisjonide aktiivsus on tugevasti kaldu fraktsioonide poole. Saadud pilt kinnitab, et **Riigikogu tööst antakse avalikkusele teada mitte niivõrd Riigikogu kui seadusandja töö perspektiivist, vaid pigem erakondlikust vaatevinklist.**

Postimehes on suurema osakaaluga Riigikogu liikmete, ekspertide ning ka fraktsioonide poolt antud info ning teavitus. Novembri valitsuskriisi aegu avaldati ca' 10 pressibüroo teadet, mis väga täpselt teavitasid situatsioone Riigikogus. Postimehe puhul on oluline märkida, et võrreldes teiste suuremate päevalehtedega, on siin peaaegu kõikide allikate osakaal suurem. Vaid SL õhtulehes oli kolme kuu jooksul 2 tavakodaniku arvamust rohkem. Postimehe ülekaal on ilmselt ka põhjuseks, miks RK liikmed ise seda lehte kiidavad.

ETV uudistes ning teemasaaetes Foorum said sõna 3 kuu monitooringu vältel sõna kõik tabelis kirjas olevad allikad. Arvuliselt said kõige rohkem monitooringu kuude vältel sõna RK fraktsiooni liikmed, seda kokku 25-l korral. Nendele järgnesid RK liikmed, RK komisjonid ning RK juhatus vastavalt siis 17, 15 ning 7 eetrisse pääsetud korraga. RK pressibüroo pääses läbi televisiooni teemasid kommenteerima monitooringu kolme kuu vältel kõigest ühe korra. Sama palju kordi võttis televisioonis sõna ka RK ametnik. Vähe (kolm korda) olid RK teemad esindatud teles ka läbi ajakirjanike, tavakodanike ning muude organisatsioonide. Kõigi kolme puhul monitooringu kuude vältel kõigest kolm korda.

Hinnang

Monitooringus analüüsisime ka hinnangut Riigikogu tegevusele.

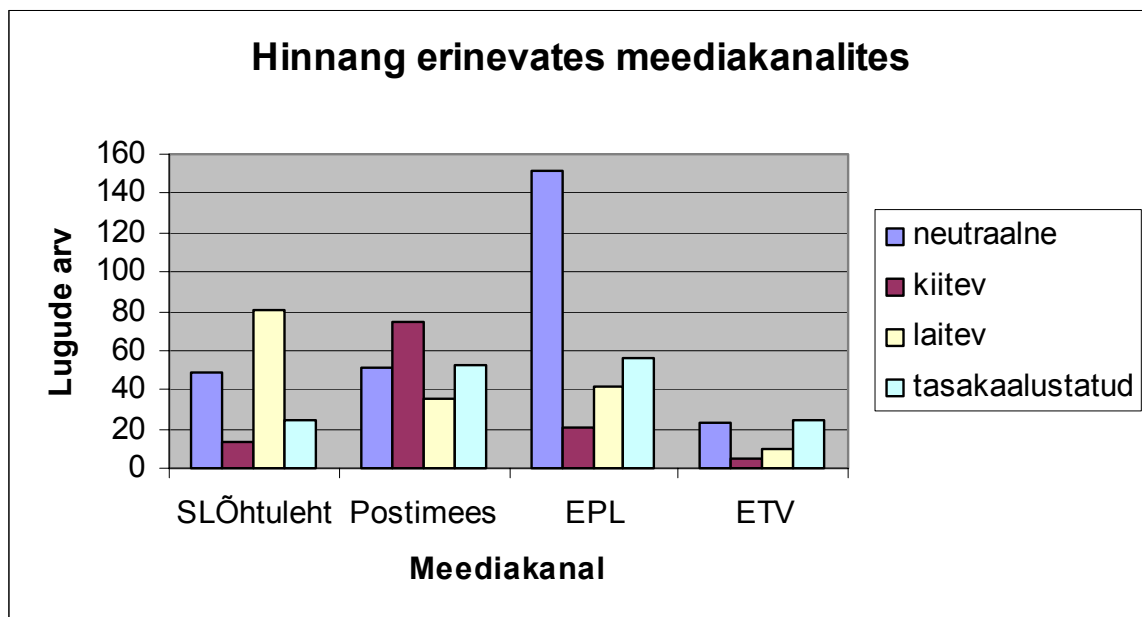

Joonis 10: Hinnang Riigikogule

Lugude tüübi analüüsist selgus, et kõige enam kajastati Riigikogu uudistes, seega pole üllatav, et enamik hinnangutest olid neutraalsed (39%). Veerand hinnangutest olid laitvad ning kõigest 16% olid kiitvad. Tasakaalustatud oli 22% lugudest.

Riigikogulased ise heidavad ajakirjanikele ette seda, et nad ei suuda luua Riigikogust tasakaalustatud pilti. Monitooringu põhjal võib väita, et nende mure on õigustatud. Samas selgub vastustes, et see probleem on kahepoolne, kuna ajakirjanike seas leidub hulgaliselt ka neid arvamusi, mille kohaselt annavad Riigikogu liikmed infot meeeldi peamiselt selle kohta, mis on neile endile poliitiliselt kasulik. Puudu jääb sõnumi tasakaalustatusest, mida Riigikogus siiski jälgima peaks. Seega on kallutatud juba algselt sõnumisse kodeeritud, mistõttu paistab see välja ka artiklitest.

Hinnanguid on huvitav jälgida ka **meediakanalite kaupa**.

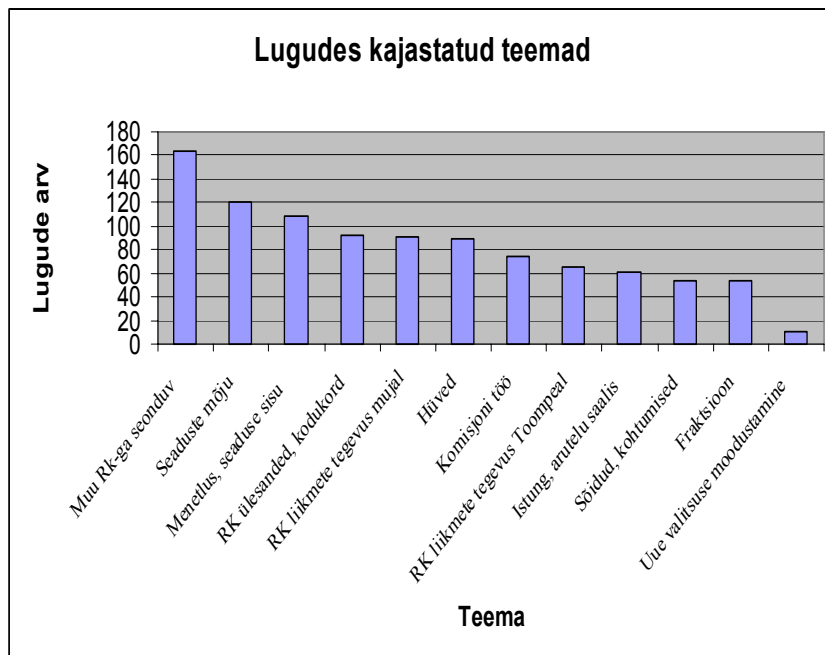

Joonis 11: Hinnang Riigikogule eri väljaannetes

Kui vaadata hinnangut erinevates kanalites, on näha, et kõige neutraalsemat infot Riigikogu kohta andis Eesti Päevaleht. Kindlasti mõjutab seda Päevalehes olnud suur uudiste arv. Kõige vähem neutraalsem oli Postimees – veerand kõigist hinnangutest. Samas aga näidati Riigikogu Postimehes kõige positiivsemas valguses – 35% kõigist hinnangutest Postimehes olid kiitvad. Kõigis teistes kanalites oli kiitvaid hinnanguid vaid kaheksa protsenti. Kõige negatiivsemad hinnangud olid SL Õhtulehes (49%). Kõige rohkem protsentuaalselt tasakaalustatud infot Riigikogu kohta tuli ETVst (39%). Postimehes, Päevalehes ja Õhtulehes olid protsendid vastavalt 25, 21 ja 14.

Teemad

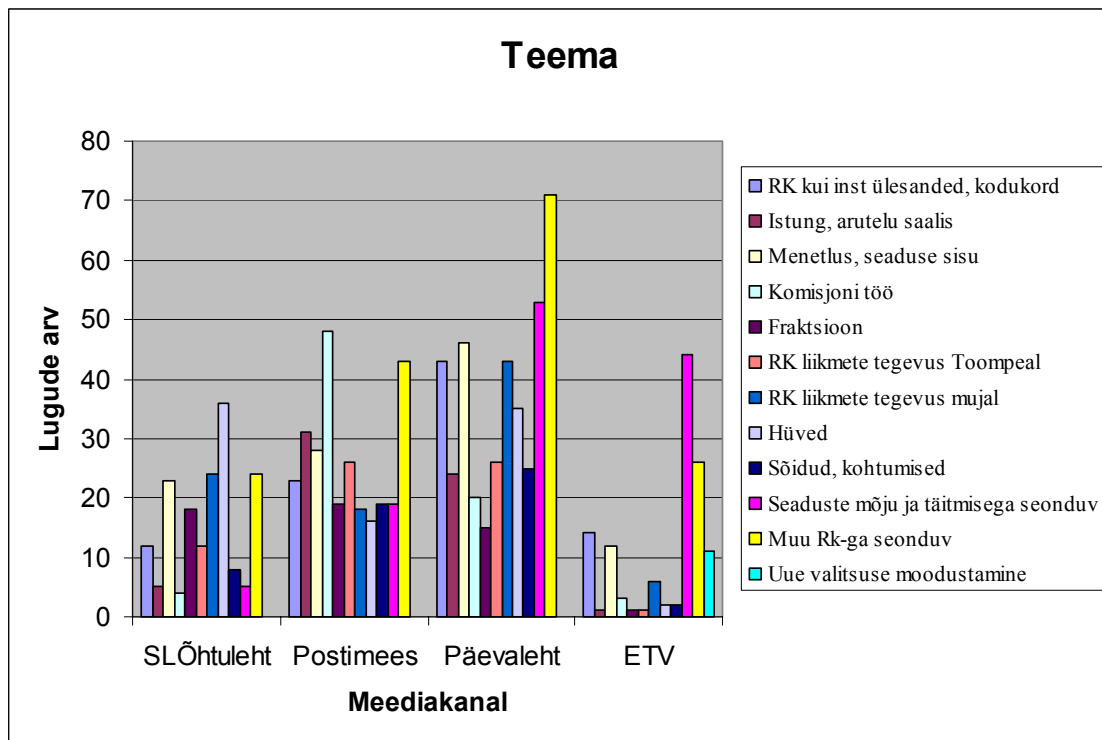
Üheks monitooringu ülesandeks oli uurida ka seda, millised olid lugudes kajastatud teemad.

Joonis 12: Riigikogust antava info temaatika

Monitooringust selgus, et kõige rohkem oli neid teemasid, mida analüüsi alguses ei olnud eraldi välja toodud. Seaduste mõju ja täitmisega seonduv oli kajastatud 12% lugudest, samas kui seaduse sisust ja menetlusest rääkis 11% lugudest.

Teemasid on huvitav jälgida ka **meediakanalite kaupa**.

Joonis 13: väljaannete erinevus teemade lõikes

Antud jooniselt on näha, milline kanal millist teemat eelistas. Joonis näitab seda, et SL Õhtuleht kajastas eelkõige infot, mis puudutas hüvesid, Riigikogu liikmete tegevust ning seaduse sisu, samas kui Postimees huvitasid eelkõige komisjoni töö, seaduse sisu ja arutelu saalis. Päevaleht edastas teemasid, mis puudutasid eelkõige seaduste mõju, seaduste sisu ja Riigikogu kui institutsiooni ülesandeid. ETVs kajastati eelkõige seaduste mõjuga kaasnevat, Riigikogu kui institutsiooni ülesandeid ning seaduse sisu. Kõigis kanalites oli suur arv ka teemasid, mis puudutasid midagi muud Riigikoguga seonduvat.

Kui riigikogulaste hinnangul ilmutab meedia ise komisjonide töö vastu suhteliselt vähe huvi, siis monitooringu põhjal selgus, et just Postimees kajastas eelkõige komisjonide tööd. Kuna viimase kajastamine on Riigikogu peamiseks probleemiks, siis võis olla just Postimehe aktiivsus see, mis neile küsitletutelt positiivseid hinnanguid andis. Samas ei selgu, kas ajaleht tundis komisjonis toimuva vastu ise huvi, või oli aktiivsemaks suhtluspooleks Riigikogu.

V. PIO koht Riigikogu kommunikatsioonis⁷

Alljärgnev osa keskendub PIO rollile Riigikogu kommunikatsioonis. Uurimisgrupi üksmeelse hinnangu järgi on just PIO tegevus see võti, mis õigel kasutamisel aitaks lahendada Riigikogu avalikkusega suhtlemise ja avaliku maine sõlmprobleeme⁸..

5.1. PIO poolt vahendatava avaliku info eesmärgid ja väärtused

Vastavalt dokumendile “Riigikogu Kantslei teabe- ja suhtekorralduse põhimõtted” võiks PIO väärtusteks pidada nn “**üldpõhimõtteid**”:

- Kantslei on oma infojagamises ja suhtluses **avatud, aktiivne** ja **sõbralik partner** ning **dialoogipidaja**.
- Kantslei teavitustöö on **järjepidev** ja **süstemaatiline**
- Kogu teave, mis **ei ole tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks, kuulub avalikustamisele**
- Avalikkust Riigikogu **tööst teavitamisel peetakse silmas sihtrühmade eripära ja nende erinevaid infovajadusi**.
- Käesolev dokument peab silmas **Riigikogu kui seadusandliku kogu** suhtlust avalikkusega, **mitte erinevate erakondlike huvide esitlemist**.

*PIO ametnikega endi poolt väärtustati intervjuude käigus eriti **koostööd komisjonide ja fraktsioonidega**. Komisjonide puhul tuuakse välja, et koostöö sõltub komisjoni esimehest ning sellest, kuivõrd ta mõistab meediaga suhtlemise vajalikkust. Üldiselt jääb kõlama parema koostöö vajalikkus PIO ja komisjonide vahel.*

Oluliseks peetakse **ühiste arusaamade kujunemist** Riigikogu liikmete ja PIO vahel Riigikogu kommunikatsiooni põhiprobleemidest.

Pressi- ja infoosakonna ametnikud toovad väga olulisena välja **poliitilist tasakaalustatust, neutraalsust**. See tundub olema üks kõige olulisemaid väärtusi PIO ametnike jaoks. Sellega selgitatakse ka pressiteadete lühidust ja vähest lahtiseletamist.

5.2. Riigikogu liikmete väärtuskriteeriumid PIO tegevuse hindamisel

Riigikogu liikmetega tehtud intervjuude põhjal saab teha üldistusi, missugune on RK liikmete hinnang PIO tööle Riigikogu info vahendajana, missuguseid väärtusi oodatakse PIO-lt nende töös. Samuti saab võrrelda, kas riigikogulaste senine nägemus **vastab PIO poolt sõnastatud üldpõhimõtetele**. Oluline on märkida, et paljud küsitletud ei olnud teadlikud PIO praegustest funktsioonidest, selle tegevusest või isegi olemasolust, mistõttu paljud Riigikogu liikmete poolt väljendatud kriitilised arvamused kajastavad pigem nende ideaalnägemust kui konkreetset hinnangut.

⁷ Ehkki tekstis on kasutatud üldistavalt Pressi ja info osakonna (PIO) nimelühendit, oli käesoleva uurimuse aineks ainult laiema avalikkusega ja suhtlemist puudutav osa osakonna tööst, mis paratamatult keskendus eeskätt meediasuhetele. Sellisena tuleb mõista ka töös refereeritud hinnanguid ja ettepanekuid.

⁸ Uurimuse selle osa teostajateks on üliõpilased Marko Uibu, Kati Tamm, Rasmus Pedanik, Piret Seemann

Samuti on oluline märkida Riigikogu liikmete ootustest kõlama jäänud vastuolu: kui mõne küsimuse puhul rõhutati, et PIO peaks oma tegevuses olema ülimalt proaktiivne, siis mõne teise küsimuse puhul arvati pigem vastupidist, arvates, et põhilist aktiivsust peaksid ilmutama Riigikogu liikmed ise. Hoolimata sellest võib siiski intervjuudest üldistatult välja tuua välja tendentsid, mis vastasid suure enamuse küsitletud Riigikogulaste ootustele ning mis võiksid PIO edasistes sihiseadetes aluseks olla.

Intervjuudest selgusi järgmised põhiväärtused, millest Riigikogu liikmed juhindusid PIO tegevuse hindamisel:

AKTIIVSUS, INITSIAATIIV

„Pressi- ja infoosakond võiks korraldada avalikke debatte, samuti apoliitilisi riigikogupäevi. Pressi- ja infoosakond peaks olema kiiremini teavitatud, kui seda tihti on ajakirjanikud“

„Hoiavad väga madalat profiili, peaksid tegelema RK kui terviku esindamisega“

„PIO peab end rohkem kehtestama, liiga palju ootavad ja passivad, ei julge. Erinevate situatsioonides ootaks avalike suhete osakonnalt aktiivsemat tegutsemist. Strateegiaga peaks mängureeglid rohkem lahti rääkima, palju on olukordi, kus reeglid ei ole selged ja ei täida ülesannet. Kõvasti arenguruumi.“

KOOSTÖÖ POLIITIKUTEGA

„Võiks rohkem suhelda, istuvad omaette, peaks fraktsioonides tihemini käima, olema tihedamas kontaktis.“

„Peaksid seisma Riigikogu kui institutsiooni maine eest. Peaksid tegelema PR-ga. Mitte kajastama passiivselt seda, mis toimub. Rohkem koostööd.“

ARUSAADAVUS, ANALÜÜTILISUS

„PIO peaks olema see institutsioon Riigikogu ja komisjonide ning ajakirjanduse vahel, kes formuleerib selle rangelt poliitilises keeles toimuva töö siin tavainimesele arusaadavasse keelde. PIO peaks mitte tegelema formaalse informatsiooni edastamisega, vaid edastama selgeid ja üheselt mõtestatavaid sõnumeid.“

„Rohkem võiks rääkida ka sellest, mida iga otsus konkreetselt kaasa toob – lahti seletada“.

„Vaja oleks suuremat analüüsi, koondavat infot“.

STRATEEGILISUS, SÜSTEEMSUS

„PIO peaks oma töö eesmärgiks seadma Riigikogu töö sisulise poole kommunikatsiooni ja vähem tegelema selle informatsiooni edastamisega, kes meil parasjagu külas käib, millised näitused meil majas üleval on ning kes Riigikogu liikmetest milliseid kuluarved esitavad. Enam rõhku sisuliselt tähtsa info plaanipärasemale ja tulemuslikumale esitamisele.“

„Komisjonidest jõuab asi meediasse siis, kui keegi seda ise soovib. Sisuline töö meediasse ei jõua. -- Ei ole selget plaani. Ei ole kommunikatsiooni plaani.“

SIHTRÜHMAD ARVESTAMINE

„Erineva huvi ja ettevalmistusega sihtrühmad vajavad rohkem sihtrühmade kaupa vastavalt ettevalmistatud infot. Oluline sihtgrupipõhine lähenemine.“

POLIITILINE TASAKAALUSTATUS

"Oleks hea kui PIO võtaks meiega rohkem kontakti. Viimasel ajal on asi paremaks läinud. Riigikogu (poliitilised?) osakonnad peavad pressiosakonnaga koostööd tegema. Oluline on tasakaalu leidmine. Siin on väga raske anda nõu. Ei tohi ühtegi poolt välja tuua..."

USALDUS, MAINE

"Et oleks arusaamine RK, meedia jt vahel; et oleks usaldus, avatus; et ei tekiks kahtlust, et midagi varjatakse. Tuleb tegutseda selles suunas, et tekiks võimu usaldamine. Koostegevus ja kokkulepe on olulised."

"Pole läbimõeldud mainekujunduslikku strateegiat, peaks rohkem tegelema riigikogu mainekujundusega. PIO on aeglane."

"Inimestele tuleb anda usk sellesse organisatsiooni, riiki. Seda tuleks rahvale püüda lähemale tuua. Praegune olukord on siiski selline, et ajakirjanike kommentaaridest võib välja lugeda palju negatiivset."

"Igakülgsest avalikkust teavitama Riigikogus toimuvast seadusloomest, suunaga tõsta Riigikogu mainet. Praegu jääb mulje, et Riigikogus on vaid paar pädevat ja ülejäänud on lauljad."

"Vajalik oleks Riigikogu imago muutmine. Rohkem eelinfot sisukokkuvõtete ja eri arvamustega. Rohkem kohtumisi rahvaga."

5.3. Riigikogu liikmete ootused edastatava info kvaliteedi suhtes

Pressi-ja infoosakonnalt oodati **aktiivsemat rolli** suhetes avalikkusega:

"[Minu meelest] peaks pressi-ja infoosakond loobuma oma passiivsest rollist ning sellest, et ollakse liialt ajakirjanduse lõa otsas. Peaks võtma endale pigem ründava rolli."

Väga tihti mainiti vajadust, et **PIO peaks omama teadmisi ja ülevaadet üldistest ühiskondlikest protsessidest, meeleoludest ning suunitlustest, mille baasil kommunikeerida väljapoole pigem antud hetkel ühiskondlikult tundlikke ning n-ö kuumi teemasid**. See ootus tähendab vajadust mitte ainult pidevalt monitoorida Riigikogu mainet ning tegevuse tagasisidet meedias, vaid ka seda kriitiliselt analüüsida ning selle analüüsi tulemusi proaktiivselt kasutada.

Eesmärgina nähakse Riigikogu tegevuse huvitavamaks, lähedasemaks ja arusaadavamaks muutmist nii ajakirjanikule kui avalikkusele :

"[PIO] Peaks tajuma avaliku arvamuse erinevaid muudatusi, hoovuseid, nihkeid seadusandja kohta, märgata, et midagi on muutumas ja anda sellest teada."

"Riigikogu staff peab aru saama, millistele seadustele on konflikt sissekodeeritud, kus see kindlasti tuleb"

Olulise aspektina toodi välja ka **võrdlusemomentide** toomist teiste riikide põhjal.

"Seostada saaks teemasid rahvusvahelise kogemuse ja teostatud uuringutega."

“Riigikogu juhatus aga võiks panna suuremat rõhku Riigikogust rääkides võrdlusele teiste riikide parlamentidega. See aitaks välja tuua olulised positiivsed suunad meie Riigikogus.

Rollijaotus info edastamisel – PIO ja poliitikud

Nii riigikogulased kui ametnikud olid enamjaolt seda meelt, et protsessi seletamine ning olulisemate uudiste selekteerimine on Riigikogu infoteenistuse ülesanne, poliitilise sisu kommenteerimine peaks aga vajadusel jääma pigem poliitikute ülesandeks.

“On oluline, et meediaga tegeleks eelkõige need inimesed, kes seda tunnevad.”

“Nii Riigikogu kui komisjonide tasemel peaks enim teavitustööd tegema PIO – see on ju nende töö. Nemad peaks pakkuma neutraalset ametkondlikku infot.”

“Riigikogu puhul – poliitik peaks edastama oma poliitilised valikud, ametnik aga selgitama tausta, andma taustinfot, sest nemad on RKs olnud juba pikemat aega, nemad on selles kompetentsed.”

Seega peaks **pakkuma rohkem seadusandlikku protsessi avavat objektiivset taustainfot**, mis võimaldaks huvi korral poliitikul teemat sisulisest aspektist ja oma komisjoni/fraktsiooni nägemusest lähtudes kommenteerida.

Info lihtsasti tarbitavaks ja atraktiivseks muutmine

Väga oluliseks peeti vajadust **tõlkida seadusandlust käsitlev info spetsiifilisest juriidilisest keelest üldsusele arusaadavaks** ning lahti seletada, mis muutub, kuidas ning milleks see seadus hea on. Silmas peeti nii info lihtsalt haaratavaks tegemist ajakirjanikele saadetavates teadetes kui kindlasti ka RK veebilehel.

Siseveebis sooviti samuti teavet Riigikogust väljamineva info kohta, et seda vajaduse korral näiteks alusmaterjaliks võtta teema lähemal kommenteerimisel.

Selgelt toodi välja, et **seadusandlust puudutava teabe esmane avalikkusele lahtiseletamine peaks toimuma majasiseselt ning see ülesanne peaks olema eelkõige PIO tegevuse üks eesmärk**.

Rõhutati **eelinfo** vajadust, leiti et **olulisemaid ning seega laiemat avalikkust puudutavaid küsimusi peaks laiemalt kajastama juba enne vastuvõtmist** andes nii sihtrühmadele reageerimisega ning võimaluse teha oma ettepanekuid. PIO rolli nähti ka suuremat ühiskondlikku kõlapinda tekitavate eelnõude ja probleemide eristamises vähemolulistest, mis omakorda lahendaks ka uudisekännise ületamise probleemi – ühiskondlikult oluline peaks olema ka meediale oluline. Sellise eristamise aluseks peaks olema Riigikogu saalis ja komisjonides toimuvate arutelude pidev jälgimine, mis ilmselt peaks toimuma MSI ja PIO koostöös.

Eraldi aspektina toodi välja **info liikumise kiiruse** suurendamise ja **ennetava info andmise** vajalikkus, kuna tihti ei ole RK liikmete arvates PIO mõnest teemast teadlik enne kui see tõstatatakse meedias. Arvatavasti on see seotud puuduliku sisekommunikatsiooniga.

Sihtrühmade arvestamine Riigikogu tööst teavitamisel

Olulisele kohale seatakse sihtrühmade suuremat eristamist ning neile kitsama ringi teemade pakkumist, mis läbi saaks paremini valida ka kanaleid – näiteks tudengeid ei pruugi alati huvitada maaelukomisjoni teemad jne. Seega **sihtrühmi komisjonidepõhiselt eristades**, on võimalik saavutada märksa suurem Riigikogu töö kajastatus, kasutades sihtrühmadele omaseid kanaleid: erialaseid ja kohalikke väljaandeid, veebilehekülgi, meililiste.

Samuti on oluline kajastada antud teemat sihtrühmale **arusaadavas sõnastuses**, kuna näiteks kultuurikomisjoni, õiguskomisjoni ja maaelukomisjoni sihtrühmade keelekasutus erineb vägagi olulisel määral.

Oluline on eristada sihtrühmi mitte ainult komisjonipõhiselt, vaid ka **geograafiliselt**. Mitmel pool toodi välja, et nii Riigikogu liikmed kui PIO alahindavad oma töös kohalike lehtede olulisust ja loetavust. Oluliseks peetakse ka võimalust sihtrühmadega vahetult suhelda näiteks mõnel seminaril või koosviibimisel.

Infokanalite kasutamine

Taustainfo kanalina mainiti ära eelkõige Riigikogu veebileht. Veel toodi esile pressiteated, pressibriifingud, isiklikud kontaktid ajakirjanikega, helistamine, kohtumised Riigikogu liikmetega, elektronkiri, istungite protokollid, tutvustavad voldikud, listid, lobby-töö, PIO ise kiirematele küsimustele vastates ning siseveeb. Paaril korral mainiti ka teleülekandeid.

Riigikogu liikmed ja ametnikud pidasid **veebi** üldiselt heaks kommunikatsioonikanaliks, kuid samas mõõndi, et inimesele, kes RK kodulehte iga päev ei kasuta, võib selle ülesehitus tunduda raskesti kasutatav ja ebaloogiline. Ka tõdeti, et kohati on info veebis puudulik ja aegunud.

Intervjueeritavad teisi PIO tööga otseselt seonduvaid kanaleid, näiteks **pressiteateid** ning infopäringuid, eriti kõrgelt ei hinnatud. Siin andis tunda ka paljude Riigikogu liikmete vähenenud huvi ja informeeritus sellealase tegevuse sisust ja mahust. Ka **voldikutest** oli kuulnud väga vähesed – sageli pakuti välja, et selliseid asju võiks tegelikult teha.

Enim positiivseid hinnanguid said **isiklik suhtlemine**. Ka pressi- ja infoosakonnale soovitati suhelda meediaga mitte niivõrd ametlikul tasandil kui isiklikult (mitte saata ainult pressiteade, vaid helistada näiteks ise, korraldada rohkem briifinguid ja Riigikogu liikmete kohtumisi ajakirjanikega). **Pressibriifingute** traditsiooni algatamist üldiselt tervitati. Samas anti soovitus üle vaadata ning jooksvalt hinnata praeguse süsteemi tulemuslikkust ning vajadusel korrigeerida ajavahemikku, mille järel briifingud toimuvad.

Mitu korda mainiti ka **erialaseid liste**, kuhu vastava komisjoni liikmed ka kirjutavad ning erinevatel teemadel arutlevad.

Vajalikuks peeti täiendavate võimaluste tekitamist, mille kaudu sihtrühmi saaks teavitada komisjonipõhiselt ning saada neilt ka regulaarset tagasisidet. Konkreetselt pakuti välja näiteks **komisjonide listi** või **foorum** loomist Riigikogu koduleheküljel, et saaks edastada konkreetset sihtrühma huvitavat infot. Listide puhul rõhutati, et sina minev info peaks olema kindlasti poliitiliselt neutraalne ning eelkõige informeeriva iseloomuga.

Külastustega olid kokku puutunud üsnagi väike hulk intervjueeritavaid, kuid üldiselt olid kõik vastanud, ka külastustega mitte kokkupuutunud, teemasse positiivse suhtumisega. Arvati, et **külastused ja ekskursioonid** aitavad inimestel näha parlamenti ja selle tööd teise nurga alt ning näitab, et Riigikogu on ikkagi avatud asutus. Leiti, et n-ö tavainimesega rääkimine annab palju olulist tagasisidet, kuna erinevalt poliitikust, räägib too, mida hetkel päriselt mõtleb. Samas tuuakse sageli välja ka asjaolu, et enamuse ekskursioonist on pigem pühendatud ajaloole ning laudadele-toolidele, mistõttu sarnaneb suuresti pigem muuseumikülastusele.

Sisekommunikatsiooni parandamine

Enamus riigikogulasi tunnistab suuremat vajadust nii rohkema siseinfo kui ka abistavate nõuannete (meediakoolitus jne) järele. Vaatamata PIO jõupingutustele uute riigikogu liikmetele antava teabe osas, olid vastanud arvamusele, et **puudub korralik RK uue liikme sisseelamisprogramm**. Sageli tunnistasid ka vanemad Riigikogu liikmed, et hea oleks end vahepeal koolitada teemades, mis arenevad kiiresti ning millest Riigikokku tulles niipalju ei pruugi teada.

Palju kurdeti selle üle, et puuduvad kogemused **meediaga suhtlemiseks**, mistõttu ei julge paljud ka omal algatusel näiteks artikleid kirjutada või muul moel arvamust avaldada. Teiselt poolt tuuakse välja ka uute liikmete endi tahtmatus PIO poolt korraldatavatel koolitustel osaleda.

Vaatamata teadaolevatele probleemidele RK liikmete osaluse suhte, arvatakse, et PIO võiks jätkata ja suurendada erinevate koolituste pakkumist nii riigikogulaste kui ka ametnikele.

Meediakoolitused võiksid olla täpsemalt sihitud, alustada, näiteks koolitus komisjonide töö tutvustamiseks komisjonide (ase)esimeestest, sihtrühmakoolitus, komisjonide erialavaldkondi ajakirjanikele lähemalt tutvustav koolitus jne.

Mitmetes intervjuudes toodi välja Riigikogu komisjonide ning liikmete ja ametnike omavahelise koostöö arendamise vajadus, eesmärgiga tagada ühistes väärtustes kokku leppimine, mida kommunikeerida. Riigikogu kohta käivate väärtushinnangute suhtes teatud üksmeele kujundamisel Riigikogu enda sees on oluline koht **majasisesel suhtlusel**, mida peeti ebapiisavaks. See tuli esile ka PIO enda tegevuse väheses tundes.

PIO esindajatel soovitati suhelda rohkem fraktsioonide ning komisjonidega, et omada suuremat ülevaadet majas toimuvast.

“Võiks rohkem suhelda, istuvad omaette, peaks fraktsioonides tihemini käima, olema tihedamas kontaktis”.

Ka ametnike poolt kostus **rahulolematust majasisese info liikumise suhtes** – mainiti, et puudulik infoliikumine takistab kohati veebi uuendamist ning tekitab antud väliskanalil seega infosulge.

“Maja sees tuleks infoliikumine selliselt korraldada, et koduleheküljele oleks võimalik üles panna vastused inimeste põhiküsimustele (igapäevastele küsimustele) ja oleks hea ülevaade sellest, mis majas tegelikult (koguaeg) toimub”.

Ametnikkond on arvatavasti üks püsivamaid osasid kogu Riigikogus, seega võiks kindlasti parandada ametnike omavahelist suhtlemist ning seeläbi kaudselt ka rohkem infovõrgustikku kaasata. Olulisel kohal majasiseses suhtluses on võimalus pakkuda tagasisidet RK-s tehtud töö kommunikeerimise kohta ning ka saada tagasisidet (rahulolu/kriitikat), mille läbi saaks oma tegevust vähemalt sisekommunikatsioonis strateegiliselt planeerida.

Soovitakse PIO töö paremat kajastamist Riigikogu-siseselt. Kindlasti peaksid PIO tööd kajastavad Riigikogu tutvustavad materjalid, pressiteated ja taustamaterjalid olema kättesaadavad ka siseveebist, et

- teataks, mis on PIO, selle eesmärgid, tegevus ja seega ka mida PIO-lt oodata
- oleks otseselt näha PIO tegevuse tulemus
- tekiks parem kontakt sisemiste sihtrühmadega
- kõigil majatöötajail oleks võimalik saada tagasisidet sellest, kuidas nende tööd kajastatakse
- teadvustataks mõne teema olulisus ühiskondlikust aspektist
- saaks omakorda tagasisidet ning ettepanekuid töö veel paremaks muutmiseks
- tekiks võimalus ka siseveebis teemat kommenteerida

Kui Riigikogu liikmetel, ametnikel on erinevad ja väärad ettekujutused PIO rollist ning eesmärkidest, siis ei saa PIO oma töö sisulise tulemlikkuse ning efektiivsuse tõstmisega jõuda oluliselt positiivsemate hinnanguteni. Kriitilise tähendusega on just komisjonide ametnikud. Viimased kurdavad, et PIO ei ole nende suhtes aktiivse hoiakuga.

Mida aktiivsem on PIO, mida rohkem teda nähakse ning ka kritiseeritakse, seda rohkem teatakse ning osatakse positsioneerida. PIO reeglid peavad olema väga selged, et tagada ametkonnale

vajalik neutraalsus, tasakaalustatus. Eetika ning tööjuhendid, töötajate piiride tunnetus omandavad funktsiooni kasvades oluliselt tähtsama rolli, kuna eksimisevõimalusi on oluliselt rohkem.

Sisekommunikatsiooni oluline sihtrühm on **fraktsioonide meedianõunikud**. PIO ülesanne on end nende pildis positsioneerida, tekitada usaldust ning näidata oma aktiivset rolli ja ametkondlikku objektiivsust. Meedianõunikud omakorda on igapäevases tihedas kontaktis RK liikmetega, neil on olemuslik huvi RK kanalite efektiivseks kasutamiseks. Koostöö ei peagi olema lihtne, sest ühishuvid peituvad erimeelsuste ning programmeeritud vastuolude alla. Tegelikult on ühishuvid olemas. Need tuleks sõnastada.

Mainekujunduslike väärtuste väljakujundamine ning kommunikeerimine

Vähene kommunikatsioon ning sagedased Riigikoguga seostatud kriisilukorrad öeldi olevat suur probleem Riigikogu mainele. Tunti muret riigi ja rahva võõrandumise üle ning avaldati soovi anda inimestele usk sellesse organisatsiooni, riiki püüdes seda rahvale lähemale tuua.

Süüd halvas maines leiti olevat mitmel pool. Mõneti leiti, et Riigikogu ametkond peaks rohkem tegelema mainekujunduse ning maine parandamisega, kuid ka strateegilise planeerimisega ning kriisilukorra juhtimisega. Leiti ka, et positiivsete sõnumite järjekindlam kommunikeerimine muudaks praegust olukorda.

“Praegu jääb mulje, et Riigikogus on vaid paar pädevat ja ülejäänud on lauljad”.

“Ennetav töö. RK mainet kahjustavad väärarusaamad, skandaalid. Praegu osakond suhteliselt nähtamatu, peaks olema aktiivsemad, püüdma ka prognoosida küsimusi, väärkäsitusi, probleeme, mitte ainult tegelema tulekahjude kustutamisega”.

“Peaksid seisma Riigikogu kui institutsiooni maine eest. Peaksid tegelema PR-ga, mitte kajastama passiivselt seda, mis toimub”

“ [Riigikogu juhatus] peaks enam nõudma Riigikogu ametkonna vastutust maine kujundamise osas. See on ka nende ülesanne, mitte ainult poliitikute.”

Samas esines umbes samal hulgal arvamusi, et peamiselt kujundab Riigikogu ja poliitikute mainet nende endi käitumine, mida neist sõltumatult ei ole võimalik kujundada.

“Poliitikud peaksid mõistma, et maine kujuneb läbi nende poliitilise töö. Samuti on nad 24 tundi ja 7 päeva avaliku elu tegelased. Praegu arvatakse, et Riigikogul on eraldi maine. Ei taheta aru saada, kuidas maine kujuneb”.

“Riigikogu liikmed võiksid korralikumalt meedias esineda läbimõeldud ütlustega, nii et rahvas kohe ei arvaks, et noh jah, need seal ainult kaklevad ja ongi sellised”

“ See, kuidas nähakse Riigikogu, sõltub meist endist, kuidas käitume, oleme. Peaksime käituma nii, et endal ja teistel häbi poleks”.

Leiti, et PIO-l võiks küll olla oma roll mainekujunduses, näiteks igakülgne avalikkuse teavitamine Riigikogus toimuvast seadusloomest. Samas toodi välja, et PIO peaks olema see koordineeriv üksus Riigikogus, mis leiab vajalikud kanalid maine kujundamiseks. Arvatavasti võiksid need kanalid eelkõige keskenduda sisekeskkonnale, kus tihedama koostöö tulemusena fraktsioonide ning komisjonide kaudu kommunikeerida Riigikogu liikmetele peamisi väärtusi, mida nad küsitluses ka välja tõid.

“Tuleb selgeks vaielda teemad, millest Riigikogu liige ei räägi, sest see kahjustab riigikogu mainet. Et ei räägi keegi, et mul aega on, et käin istun ära, et Riigikogus pole midagi vaja teha jne”.

Üldisema probleemina toodi välja, et puudub selgesti formuleeritud **Riigikogu liikme statuut või eetikakoodeks** (mis võiks sisalduda näiteks Riigikogu kodukorra seaduses või selle lisana). Leiti, et juhatusele peaks tulema initsiatiiv sõnastada konkreetsemalt põhiseadusest tulenev Riigikogu ja tema liikmete kui institutsiooni roll ja staatus ühiskonnas ning sellele vastavalt peaks kujundama ka kommunikatsiooni ning meediasuhtluse.

“ Riigikoguliikme staatus on selgeks vaidlemata. Riigikogu liige on sellise staatusega isik, kes pole paigutatav ei avaliku teenistuse ega töölepingu raamesse. Tema töökoht on Eesti Vabariik, tema tööaeg on 4 aastat 24 tundi päevas, tema töö on elu Eesti Vabariigis. Kui kadedus jms isikuomadused tõusevad esile ja Riigikogu juhatus ei suuda seletada, mis on Riigikogu liikme staatus, siis on häda”.

Koordineerimine ja juhtimine

Kuigi üksmeelselt arvati, et Riigikogu töö ei leia piisavat kajastust, ei leitud siiski lahendust peituvat iga komisjoni isikliku suhtluskanali loomises meediaga. Toodi välja vajadus **koordineeriva üksuse** (PIO funktsioon?) järgi, et väljamineva info hulk ei läheks liialt suureks.

“Komisjone on üle kümne, kui igaüks hakkaks kogu oma tegevusest informeerima, tekiks kaos”.

Leiti, et probleem võib seisneda PIO ressursside, sh. inimressursside vähesuses. Samas tõi nii mõnigi intervjuueeritav välja, et probleem on pigem PIO töötajate väheses aktiivsuses oskustes ja/või võimetes. Lahendusena nähti sel juhul Riigikogu juhatuse ja kantselei poolset initsiatiivi PIO eesmärkide ja ülesannete püstitamises.

“Peamiseks soovitusena neile [Riigikogu juhatusele] oleks see, et nad paneksid Riigikogu pressi- ja infoosakonna paremini tööle. Sellisel juhul laheneks suur hulk praegu eksisteerivaid probleeme”.

K5: “Erinevates situatsioonides ootaks avalike suhete osakonnalt aktiivsemat tegutsemist. Ei oska hinnata väga spetsiifiliselt, kuidas ülesannetega hakkama saavad.---praegu tegelevad tõepoolest minimaalsega”.

Rõhutati vajadust **aktiivse tagasiside** otsimise järele väliskeskkonnast. Läbi **meediamonitooringutest** nähtuvate tendentside ning nii avalike kui spetsiaalselt tellitud **uuringute** saadava info on PIO-l võimalus näha oma töö tulemuslikust ning hinnata näiteks kas on toimunud näiteks muutusi Riigikogu kajastamisel meedias või inimeste üldisel arvamusel parlamendist.

Strateegiline planeerimine

Strateegilise planeerimise teemal sõna võtnud leidsin üsnagi üksmeelselt, et praegu mingist planeerimisest rääkida ei saa. Leitakse, et praegu tegeletakse pigem n-ö tulekahjude kustutamisega kohtades, kus võimalik mainele tulev kahju on suuresti etteaimatav.

Hetkel hinnatakse olukorda pigem süüdistuste tõrjumise ning vastustest kõrvale hiilimisena kui sihipärase kommunikatsioonina. Seeläbi aga suunduvad küsijad alternatiivsete allikate poole (näiteks fraktsioonid), keda aga PIO ei koordineeri ning isegi ei suhtle nendega. Seejärel saabub aga üllatusena järjekordne skandaalne lugu mõnes meediumis.

"Praegu on nii, et ajakirjanikud küsivad ainult siis kui on konflikt ja komisjon ei tee muud kui tõrjub süüdistusi".

"Kriiside puhul ei suuda nad olla vahendajad".

Oluliseks peetakse probleemide ennetamist ning kriisikommunikatsiooni süsteemi väljatöötamist PIO funktsiooni näha tekke võivate probleemolukordade lahendamisel, kuna eeldatakse, et just nemad on kriiside lahendamises kõige pädevamad, ning, kuna selline probleem eeldab lahendust neutraalse osapoole poolt.

"Võiks võtta enda kanda probleemid/teemad, mis kerkivad iga paari kuu tagant ning mõjutavad autoriteeti".

5.4 Sihtrühmade ootused PIO tegevuse suhtes

PIOle heidetakse ette seda, et Riigikogu pressiteadete kaudu ei ole võimalik seadusandja tahtest aru saada. Soovitakse, et seadustel oleks juures korralik seletuskiri ning et seda põhjalikumalt pressiteadetes refereeritaks. Kindlasti tahetakse näha uut selgitust, kui eelnõu jõuab komisjonist saali muudetud kujul. Heidetakse ette ka Riigikogu kodulehel oleva informatsiooni ebapiisavust ja segast struktuuri. Soovitakse, et Riigikogust saaks rohkem ning varem informatsiooni seaduste menetlemise ajakava kohta.

Seega peaks PIO olema sihtrühmade esindajate arvates eelkõige Riigikogus toimuva **mõtestaja ja seletaja**.

"Seaduste juures peaks olema korralik "pakk", kust oleks näha kõik vajalikud asjad. Alates algatajatest, kes hääletasid poolt. Lõpetades seletustega. Muidu peab ise liiga palju aega raiskama. Stenogrammid on ka suhteliselt viletsal variandil."

"Vaja oleks varem informatsiooni seaduseelnõude menetlemisest, peaksime saama võimaluse normaalsel viisil kaasa rääkida."

5.5. Ajakirjanike ettepanekud PIO-le

Kõige olulisemat probleem, mis ajakirjanike vastustest PIO puhul välja tuli, oligi see, et pressiteated on arusaadavuselt kehvad ja ei kajasta ammendavalt Riigikogu, sh. eriti komisjonide tööd. Samas kurdetakse, et palju sisulist tööd käib komisjonides, mis ei leia meedias kajastamist. Alljärgnevalt **valik ajakirjanike ettepanekutest ja märkustest**:

- Pressiteadete toimetamine osas huvitavamaks, **keeleliselt loetavamaks** ja arusaadavamaks.
- Teabeteenistus võiks **infot struktureerida**. Kõik, mis tuleb peaks edasi ka tulema aga struktureeritult, et olulisem oleks eristatud. Peaks andma neutraalselt edasi erinevate osapoolte seisukohad.
- Nädala lõpus võiks teada anda sellest, mis järgmisel nädalal toimuma hakkab.
- Teabeteenistus võiks aidata olulisel määral kaasa sotsiaalselt oluliste teemade käsitlemisele, kui nad rõhutaksid ühtede või teiste **Riigikogus käsitletud teemade olulisust**.
- Koduleheküljel võiksid olla **lingid**, mis aitaks otsijal sarnast informatsiooni leida, mis mujal avaldatud.
- Ajakirjanikel võiks olla võimalus tellida oma kirjakasti **komisjonide istungite protokolle**.

- Komisjonide kodulehel võiks olla esitatud lisaks protokollidele ka komisjonile saadetud teemakohased **raportid ja uurimused** (näiteks oleks võinud komisjoni kodulehel olla uut töölepinguseadust analüüsinud Tartu Ülikooli teadlaste eksperthinnang jms).
- Kodulehel võiks olla parem **otsingumootor**.
- Võib-olla aitaks paremini teatud teemasid avalikkuse ette tuua mõne **temaatilise listi või foorumi** loomine (kus saaksid osaleda erinevad osapooled).
- Kuna ajakirjanikud ei pruugi olla kursis kõigi Riigikogu poolt pakutavate võimalustega, siis võiks igal aastal toimuda ajakirjanikele nn. **Riigikogu meediapäev**, kus selgitatakse kõige hõlpsamaid mooduseid info hankimiseks.
- „*Õppige endast märku andma. Korraldage ajakirjanikele üritusi. Aidake luua vaba õhkkonda suhtlemisel RK liikmetega, muidu kõikidel selline distantsti tunne nendega. Aga nemad ka ju tavalised inimesed.*“
- „*Kuna igasugust informatsiooni esineb me ümber määratus koguses, võidavad tähelepanu ikkagi need, mis tunduvad ajakirjaniku jaoks tähtsad ja olulised. Kui ma saan aga RK teabetalitusest pärast istungit A4 formaadis loetelu sellest, mida täna parlamendis arutati ja kui esimesed kolm teemat selles loetelus mind ei kõida, heidan paberi lihtsalt kõrvale.*“

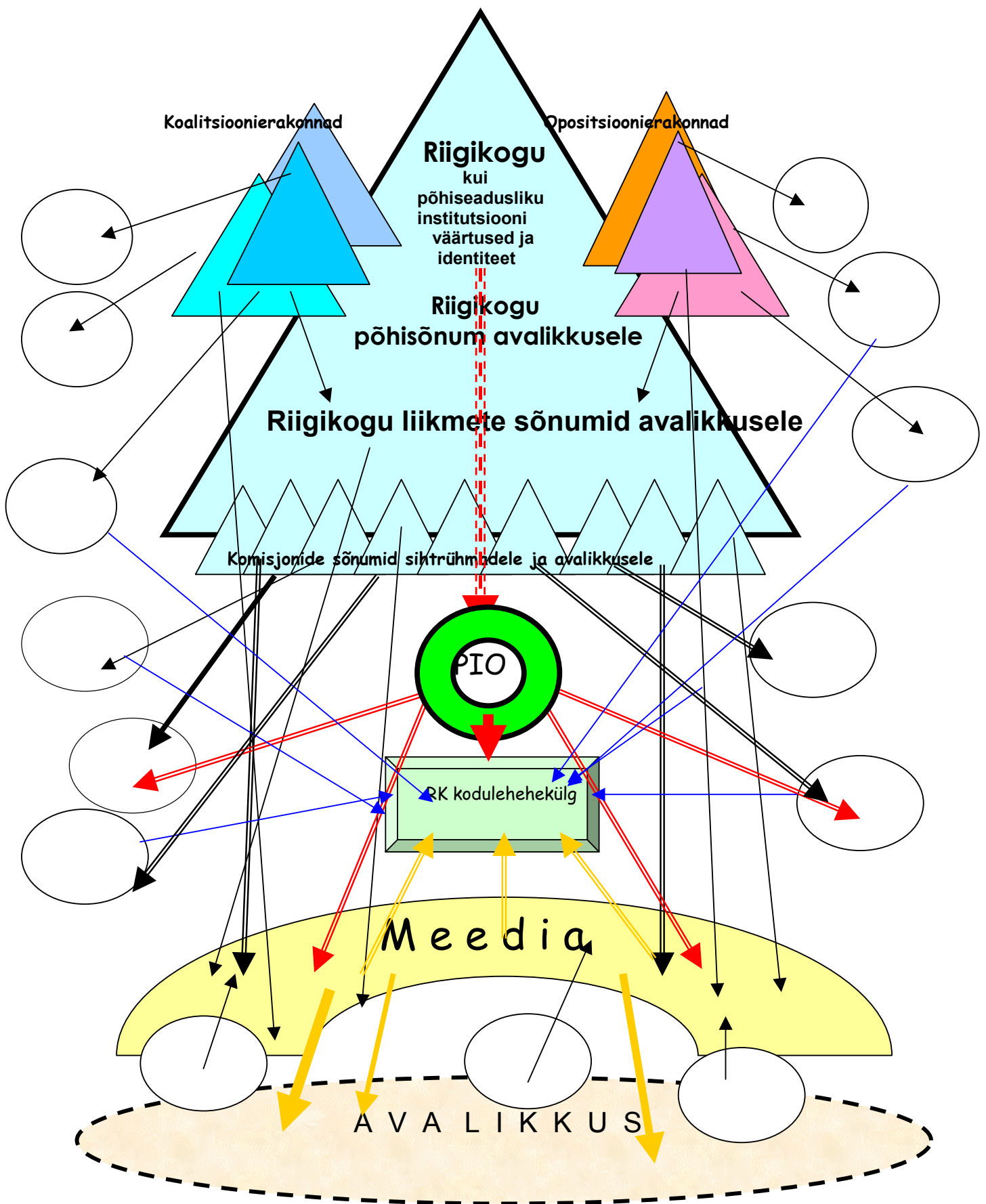
Kokkuvõtteks:

Antud funktsioonidest võiks järeldada, et PIO-d nähakse mitte ainult informatsiooni, vaid pigem **kommunikatsiooniosakonnana**.

Küsimus: kas praegune PIO oma ressurssidega on selleks võimeline?

Kuigi Riigikogu Kantselei arengukava aastatel 2002 – 2006 toob välja pea kõik samad funktsioonid PIO-le kui tuli välja eelnevalt riigikogulaste ning ametnike arvamusest, ei ole kahe aasta jooksul, mil antud kava kehtinud on, selles suunas märkimisväärset liikumist toimunud.

NB. Järgmisel leheküljel (vt. lk.41) esitatakse visuaalne nägemus PIO soovitatavast kommunikatsiooniskeemist.

VI. Uuringust lähtuvad ootused ja soovitused Riigikogu kommunikatsioonistrateegia arendamiseks

Käesoleva projekti ülesandeks oli selgitada võimalusi laia avalikkuse kui Riigikogu legitiimsust tagava valijaskonna paremaks informeerimiseks Riigikogu kui seadusandja tegevusest Riigikogu institutsionaalsel kommunikatsiooniväljal.

Meie huvikeskmes oli komisjonide tegevusest teavitamine ja PIO võimalused RK aktiivse infopakumise efektiivsuse suurendamiseks.

Uurimuse fookuses oli ka **meedia roll Riigikogu kommunikatsioonis**. Arvestades kogu Läänemaailmas toimuvat meedia kommertsialiseerumist, on ka Eesti meedias väheneud võimalused parlamenditöö süvenenud ja professionaalseks analüüsiks nn. parlamendiajakirjanike poolt. Erinevalt paljudest demokraatlikest riikidest, kus parlamendi enda suhtekorraldustegevus on selletõttu muutunud järjest proaktiivsemaks, kohati esile kutsudes isegi kriitikat avalikkusega manipuleerimise suhtes, on Eesti olukord vastupidine: Riigikogu info avalikkusele vahendamisel on aktiivse infohankija ja tõlgendaja roll jäetud ajakirjanikele ning huvirühmadele ja lobigruppidele. Seetõttu muutub eriti oluliseks **Riigikogu enda teavitustöö senisest sihiteadlikum korraldamine nii info otsepakkujana Riigikogu veebilehe kaudu, kui ka parlamenditööd pealiskaudselt tundvatele ajakirjanikele taustainfo ning eelinfo pakkujana**.

Alljärgnevalt esitame küsitlustulemustele ja meediaanalüüile toetudes mõningad lähtekohad Riigikogu identiteedi, väärtuste ja põhisõnumi kommunikeerimiseks.

RK identiteet põhiseadusliku institutsioonina *versus* Riigikogu avalik imago.

Uurimusest selgus, et Riigikogu avalikkuseni jõudva kommunikatsiooni raskesti jälgitavus ja korrastamatus tuleneb kommunikatiivse tegevuse reguleerimatusest, mitmekanalisusest ja mitmehäälsusest. Aktiivset rolli info allikatena täidavad nii RK liikmed, fraktsioonid, komisjonid ja PIO, kelle tegevuspõhimõtted ja rollijaotus on koordineerimata. Riigikogu kommunikatsiooni sihtrühmad on selle keeruka kommunikatsioonisüsteemi tõttu ka väga erineva infoga varustatud. Osa saab infot ainult või eeskätt ajakirjanike vahendusel läbi meedia, teine osa erakondade otsesuhete kaudu, kolmas osa komisjonide otsesuhete kaudu, neljas osa kasutab Interneti võimalusi. Kõige aktiivsemad kasutavad kõiki nimetatud võimalusi.

Riigikogu identiteet parlamentaarse demokraatliku süsteemi kandva institutsioonina on nõrk, pigem on süvenenud Riigikogu kui erakondlikest vastuoludest lõhestatud võimukandjate kogumi grupiidentiteet. **Riigikogu kommunikatsioonistrateegia esmaülesanne peaks olema Riigikogu kui põhiseadusliku institutsiooni identiteedi tugevdamine ja seostamine demokraatlike väärtustega, ning sellest lähtuva missioonisõnumi kommunikeerimine nii Riigikogu sisesuhtluses kui suhtluses väliste sihtrühmadega ja avalikkusega.**

Riigikogu sõnum avalikkusele ja sihtrühmadele

Lähtudes Riigikogu liikmete vastustest RK põhiväärtuste kohta ning silmas pidades Riigikogu olemuse põhiseaduslikku määratlust, sõnastaksime Riigikogu kommunikatsiooni kaudu avalikkusele antava soovitava põhisõnumi järgmiselt:

Riigikogu on kõrgeim seadusandlik institutsioon, mis tegutseb Eesti rahva ja riigi huvides. Demokraatliku esindusorganina võimaldab Riigikogu igal kodanikul teostada rahvale põhiseadusega antud kõrgeimat võimu. Riigikogu suudab leida avaliku dialoogi kaudu parimaid seadusandlikke lahendusi, mis tagaksid Eesti kui õigusriigi arengu. Riigikogu tegevuse sisuks on hea ja õiglane seadusloome. Riigikogu on seadusandjana pädev ja usaldusväärne.

Riigikogu põhisõnum jõuab sihtrühmadeni läbi seadusandluse, otsesuhete kodanikuühiskonnaga ning huvigruppidega, meediasuhtluse ning Riigikogu liikmete avaliku tegevuse.

Riigikogu põhisõnumi modifikatsioon komisjonide suhetes sihtrühmadega:

Riigikogu on erinevate arvamuste kohtumispaik, mis on avatud erinevatele ideedele ja on valmis dialoogiks kõigi oluliste huvigruppidega. Kuid Riigikogu otsused ei saa vastata korraga kõigile erinevatele huvidele. Võimalikult laia konsensuse leidmiseks on vajalik, et kodanikeühendused neid erinevaid huvisid esindaks ja seadusandjale vahendaks.

Riigikogu tööst teavitamise kanalid

Üks olulisemaid järelusi sihtrühmauringust on madal usaldus **poliitikute** kui Riigikogu tööst teavitajate suhtes. Ehkki Riigikogu liikmed ise peavad poliitikuid kõige sobivamateks kõneisikuteks, eelistab avalikkus ja kodanikuühiskond saada Riigikogult rohkem ja kvaliteetsemat (= neutraalsemat) ametkondlikku informatsiooni.

Põhiline kanal sihtrühmade jaoks on **Riigikogu kodulehekülg**, mida jälgitakse regulaarselt ja põhjalikult. Selle kaudu on võimalik saada kõige adekvaatsemat infot. Võrreldes teiste kanalitega saab Riigikogu koduleheküljelt sihtrühmasid huvitava info kergemini kätte.

Meediaväljaanded ei ole sihtrühmadele (spetsiifilise) informatsioonikanalina eriti olulised.

Trükiajakirjandusest ning raadiost enam hinnatakse televisiooni. Kuigi sealsete uudiste puhul on tihti valik juhuslik, siis peetakse infot usaldusväärsemaks ja seda eelkõige mitme poole esindatuse tõttu.

Kui RK eeldab huvirühmade enda aktiivsust, siis eriti väiksema osalemiskogemusega huvirühmad tahaksid, et neile infot aktiivsemalt ning sobivamas vormis pakutaks. Sihtrühmad leiavad, et RK näitab nendega suhtlemisel liiga vähe initsiatiivi ning see toimub liiga formaalsel tasemel. Näiteks kui hetkel pannakse teave veebi üles, siis eeldatakse, et see on kõigile kättesaadav. Tegelikult tahavad sihtrühmad infot RKs toimuva, eelnõude arengukäigu kohta kiiremini ning rohkem segmenteerituna.

Meedia ootused RK-st lähtuvale infole

Küsitlusest selgus pinge ajakirjanike ja Riigikogu liikmete arusaamade vahel ajakirjanike ja poliitikute rollist Riigikogu kommunikatsioonis. Küsitletud ajakirjanike enamus pidas Riigikogu tegevusest teavitamisel aktiivsemaks pooleks ajakirjanikke, Riigikogu liikmete arvates peaks põhiinfo tulema nendelt.

Üldiselt leitakse, et ajakirjanike ja RK koostöö peaks olema kahepoolne. Esimesed tunnevad huvi ja teised annavad infot. Ametnikelt oodatakse eelkõige asjalikku eel- ja taustinfot. Poliitikud peaksid rohkem selgitama ja kommenteerima, näiteks seaduste sisu vms. Komisjonide puhul on ametnike info väärtuslik, kuna nad on kursis tervikuga. RK liikmetelt saadav infot ei peeta objektiivseks, kuna kõik seisvad oma erakondlike huvide eest.

Probleemiks peeti üldiselt **komisjonide töö avalikustamist** ja informatsiooni kättesaadavust. Leiti, et komisjonide info on varjatud ja ka protokollid jõuavad internetti kohati kahehädalase

hilinemisega, mis raskendab ajakirjanike tööd. Kuna RK töös on põhirõhk komisjonidel, võiksid ka nende istungite kohta stenogrammid olla ajakirjanikele operatiivselt kättesaadavad. Osade komisjonide töö läbipaistvus jätab paljuski soovida.

Komisjonide istungite suletuse peaks kompenseerima komisjonide efektiivsem kommunikatsioon. Ka laiemal avalikkusel võiks olla võimalus jälgida komisjonide tööd eelkõige läbi komisjonide veebilehtede ja ajakirjanduse. Vajalikuks peeti komisjonide töö iganädalast analüütilist tutvustamist Riigikogu veebis ja PIO poolt koostatavates ülevaadetes. Selleks tööks sobilik analüütik peaks leiduma PIO koosseisus.

Riigikogu sõnum ajakirjanikele

Riigikogu põhisõnumi modifikatsioon suheldes ajakirjanike kui sihtrühmaga on suunatud suurema usalduse ja koostöö saavutamisele. Seda sõnumit tuleks kommunikeerida läbi proaktiivsete meediasuhete, eelinfo ja taustainfo pakkumise, ajakirjanike kaasamise komisjonide töö avalikustamisse.

Riigikogu seadusandlik tegevus puudutab kõiki Eesti elanikke. Igal Eesti elanikul on õigus saada teavet tema elu mõjutavatest otsustest. Riigikogu peab olema avatud ja arusaadav igale kodanikule, igaühel peab olema võimalik saada mõistetavat teavet Riigikogu ja selle töö kohta.

Et seadusandlikku protsessi rahvale adekvaatselt vahendada, aitame meedial näha iga vastuvõetud seaduse või otsuse taga peituvat eeltööd, mõista mitmeid kaalutud võimalusi ning ette näha seaduse rakendamisest tulenevaid muutusi inimeste elus.

Riigikogu töö aluseks demokraatlik arvamuste paljusus. Riigikogus vaieldakse läbi erinevaid põhimõtteid, sest ükski jõud ei saa üksi leida sobivaimaid lahendusi. Kompromissini jõudmine võtab aega ning on tülikas, kuid teist võimalust tagada erinevate huvide kaitstud ning seega ka demokraatlik riigikord ei ole.

PIO rolli suurendamine Riigikogu kommunikatsioonis

Ehkki sihtrühmade esindajad ei ole Riigikogu infoosakonnaga kuigi palju (või üldse mitte) kokku puutunud ega nendelt infot saanud (veebi PIO hallatavaks kanaliks ei peetud), siis nähti sageli just PIOs informatsiooni edastamisel põhiraskuse kandjat.

Riigikogu liikmete puhul oli märgatav suhteliselt suur teadmatus PIO funktsioonidest ja tegevustest. Ehkki üldine hinnang PIO tegevusele oli pigem positiivne, sai PIO suhteliselt kõige rohkem täiesti mitterahuldavaid hinnanguid. Samas esitavad Riigikogu liikmed PIO tegevusele mitmeid kõrgendatud nõudmisi nii sise- kui väliskommunikatsiooni korraldajana ja teostajana. Eriti silmapaistev on üksmeelne ootus PIO aktiveerimiseks Riigikogu komisjonide töö kajastamisel ning analüütilise taustainfo pakkumisel seadusandluse konteksti selgitamiseks ajakirjanikele ning sihtrühmadele. Sellest lähtudes oleks otstarbekas kaaluda PIO ülesannete laiendamist just suurema analüütilisuse ning komisjonide tegevusest teavitamise osas, täiendades selleks nii PIO põhimäärust kui ka tema käsutuses olevaid ressursse.

PIO missioon & väärtused

Vastavalt „Riigikogu Kantselei arengukava aastaks 2002 – 2006“ on RK kantselei missioon:

Kantselei missioon on Riigikogu tööks vajalike eelduste ja tingimuste loomine, mis tagavad tulemuslikult toimiva rahvusparlamendi arengu ja järjepidevuse.

PIO **missioon** on selles dokumendis sõnastatud järgmiselt:

Teabe- ja suhtekorralduse koordineerimise eesmärk on suurendada Eesti elanike teadmisi ja huvi parlamendi ja selle otsustusprotsesside vastu, tõstes seeläbi kodanike võimalusi neis protsessides osalemiseks. Teave Riigikogu, tema funktsioonide, tegevuse, liikmetega jms seonduva kohta peab jõudma võrdselt kõikide ühiskonna liikmeteni olenemata nende geograafilisest asukohast, vanusest, haridusest, soost vms.

PIO on Riigikogu kommunikatsioonisüsteemis vahendaja, mistõttu ka tema sõnumid on vahendajasõnumid.

Uuringutulemuste põhjal võime väita, et hetkel üks olulisemaid probleeme Riigikogu kommunikatsioonisüsteemis ning PIO positsioneerinus on nende deklareeritud väärtuste ning identiteetide lõhe reaalse tegevuse tulemustega võrreldes.

Suurem osa Riigikogu liikmeid ning ka näiteks ametlikud dokumendid (PIO teabe- ja suhtekorralduse põhimõtted) tahaksid senisest rohkem näha PIOt kui (pro)aktiivset tegutsejat, kelle roll on Riigikogu teabesüsteemis aktiivne. Samas lähtub PIO oma tegevustes hetkel passiivsematest väärtustest ning hoiab info pakkujana võimalikult madalat profiili, mis tuli välja PIO töötajatega tehtud intervjuudest ning PIO väljastatavate teadete analüüsist.

Selline väärtuste lõhestatus on kahjulik nii PIOle kui kogu Riigikogu kommunikatsioonile (kui Riigikogu liige ootab PIOlt enam kui PIO peab oma ülesandeks, siis esineb ka rohkem rahulolematust.) On äärmiselt oluline, et PIO kommunikeeriks Riigikogu siseselt adekvaatselt oma rolli ja oma töö väärtusi.

PIO soovitatav missioonisõnum

Pressi- ja infoosakonna missioon on kaasa aidata sellele, et ammendav teave Riigikogu funktsioonide, tegevuse jms seonduva kohta jõuaks võrdselt kõigi ühiskonna liikmeteni. Pressi- ja infoosakond avalikustab poliitiliselt sõltumatut, objektiivset, tasakaalustatud ja usaldusväärset informatsiooni Riigikogu otsustusprotsesside, funktsioonide, tegevuse ja liikmete kohta.

Meie eesmärk on aktiivne dialoog Riigikogu ja kodanikeühiskonna vahel. Me võimaldame kõigile soovijatele võrdse võimaluse osaleda Riigikogu otsustusprotsessides. Selleks tagame õige aegse ja usaldusväärse info seadusloomest.

Meie oleme usaldusväärne vahendaja Riigikogu liikmete ja avalikkuse vahel. Meie eesmärk on tõsta avalikkuse huvi ja usaldust seadusandja vastu.

PIO tulevikuvision

Vastavalt dokumendile “Riigikogu Kantselei teabe- ja suhtekorralduse põhimõtted” peaks PIO oma tegevuses ellu viima järgmisi “üldpõhimõtteid”:

- o Kantselei on oma infojagamises ja suhtluses **avatud, aktiivne** ja **sõbralik partner** ning **dialoogipidaja**.
- o Kantselei teavitustöö on **järgepidev** ja **süsteemaatiline**

- o Kogu teave, mis **ei ole tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks, kuulub avalikustamisele**
- o Avalikkust Riigikogu **tööst teavitamisel peetakse silmas sihtrühmade eripära ja nende erinevaid infovajadusi.**
- o Käesolev dokument peab silmas **Riigikogu kui seadusandliku kogu suhtlust avalikkusega, mitte erinevate erakondlike huvide esitlemist.**

Järgnevalt on välja toodud uuringu tulemustest lähtuv nägemus PIO ideaalväärtustest ja funktsioonidest Riigikogu kommunikatsioonisüsteemis.

PIO soovituslik sõnum sidus- ja sihtrühmade jaoks RK sisekommunikatsioonis: oleme usaldusväärne, kiire ja autoriteetne RK info vahendaja!

Antud kirjeldused ning funktsioonidel loetelud ei tähenda seda, et PIO peaks neid kõiki täitma. Oluline on sõnastada endale väärtused ning funktsioonid, mis neid väärtusi toetavad. Tegevus ja väärtused peavad olema vastavuses.

Võimalikud **PIO väärtused**, mida jagasid suures osas ka Riigikogu liikmed. Tegemist on valdavalt aktiivsete väärtustega, millele peaks vastama järgmises osas kirjeldatav tegevuse senisest kõrgem profiil.

PIO on:

Avatud ja koostöövõimeline – Me võtame kõiki Riigikogu liikmeid, komisjone, ametnikke, fraktsioone kui kaastöötajaid ning oleme valmis koostööks. Huvigrupid ja kodanikud ei ole meie jaoks passiivsed sihtrühmad, me oleme valmis võimalikult palju vastama nende soovidele.

Aktiivne – Meie ülesanne on olla pidevalt Riigikogus ning ühiskonnas toimuvaga kursis, me pigem ennetame, kui kustutame („tulekahjusid“). Me leiame aktiivse tegutsemisega parimaid võimalusi kõigi kodanike võimalikult efektiivseks informeerimiseks.

Järjepidev ja süstemaatiline – Meie ülesanded põhiseadusliku institutsiooni kommunikatsiooni korraldajatena ei saa sõltuda meie töötujust, peadest või halbadest päevadest. Demokraatliku korra alus on sild kodaniku ja parlamendi vahel. Meie hoolitseme, et selle silla kaudu liiguks pidevalt süstemaatiline informatsioon.

Tasakaalustatud-objektiivne – Me oleme riigiametnikud. Kui poliitik püüab kasutada meid enda promomiseks ning kallutatud informatsiooni edastamiseks, arvestame me alati teise poole seisukohtadega ning ei luba kunagi ametkondlikult väljastada tasakaalustamata informatsiooni.

PIO tegevuse senisest kõrgem profiil nendest väärtustest lähtudes võik olla ideaalis iseloomustatav järgmiselt: :

- PIO jälgib ja mõistab ühiskondlikke protsesse.
- PIO valdab siseinfot, on kursis majas toimuvaga, sorteerib välja ühiskondlikult olulised teemad, mõistab võimalikke valupunkte ning eristab seeläbi olulisemat teemat vähemolulisest, pöörab neile seejärel erilist tähelepanu ja kommunikeerib olulist teemat ka sisekeskkonnale (näiteks siseveebi kaudu). PIO oskab lahti seletada spetsiifilist infot.
- PIO arendab koostööd, tagab olulise info väljaandmise, saab tagasisidet ning pakub seda majasiseselt komisjonide ja fraktsioonide töö väljapoole kommunikeerimisest, omab ülevaadet infoliikumisest. PIO lepib kokku ühistes väärtustes Riigikogu olemuse kohta, mida kommunikeerida.
- PIO loob ja arendab järgmisi taustinfot pakkuvaid kanaleid, mis annavad võimaluse poliitikal teemat sisulisest küljest lisaks kommenteerida: veeb, pressiteated,

pressibriifingud, siseveeb. PIO hoolitseb selle eest, et nende kanalite pakutav info oleks ajakohane, seletav, objektiivne, poliitiliselt tasakaalustatud, paindlik lisainfo suhtes ning võimalikult palju sihtrühmi arvestav (segmenteerib info). PIO loob uusi kanaleid sihtrühmadega suhtlemiseks (foorumid, listid, veebi uuendamine).

- PIO otsib aktiivselt tagasisidet väliskeskkonnast läbi uuringute ja nende analüüsi, meediamonitooringutest saadava info ning ametnike, fraktsioonide ja riigikogulaste isiklike kogemuste, mida saaks teada läbi RK sisese uuringu, isiklike kokkupuudete jne.
- PIO korraldab üritusi ja kohtumiste, näiteks väljasõiduistungeid, avatud uste päevi ja külastusi.
- PIO pakub konsultatsiooni ja abi majasiseselt, näiteks koolituste tellimine/pakkumine nii poliitikutele kui ametnikele, näiteks meediakoolitus ja sihtrühmakoolitus.
- PIO suurendab ametkonna omavahelise läbisaamist, tegeleb mainekujunduslike väärtuste kujundamise ja kommunikeerimise ning strateegilise planeerimisega
- PIO on kriisiolukordade kommunikaator.

Ettepanekud Riigikogu juhatusele:

Sihtgruppide ja komisjonide vahelise suhtluse analüüs töö Riigikogu kommunikatsioonistrateegia ühe sõlmküsimusena esile vajaduse sätestada täpsem kord ja luua rutiinid RK komisjonide sihipäraseks süsteemikindlaks suhtluseks sihtrühmade ja avalikkusega, andeks selleks lisaressursse kas komisjonidele enestele oma infotöö korraldamiseks, või tehes seda PIO vahendusel.

PIO ülesannete täitmiseks tasemel, mis vastaks Riigikogu ning sihtrühmade ootustele ning tagaks Riigikogu kui institutsiooni kommunikatsiooni efektiivsuse, on vajalik kaaluda:

1)PIO inimressursi suurendamist:

1) spetsialisti(de) rakendamine (võimalik koostöös MSI-ga?), kes tegeleksid pidevalt eelnõudesisu, menetluskäigu ja nende taustainfo jälgimisega ja avalikkuse jaoks oluliste momentide väljasõelumisega, nii et need saaksid arvestatud PIO poolt väljastatavates teadetes

2) Riigikogu veebi sisu toimetamise ja süstemaatilise operatiivse uuendamisega

3) komisjonide tegevuse analüütilise jälgimise ja avalikkusele vahendamisega nii Riigikogu veebi kaudu kui pressiteadete, briifingute jms. abil.

2)Riigikogu avalikkussuhete jaoks eraldatava finantsressursi suurendamist:

1) Vahendid eelpoolnimetatud funktsioonide efektiivseks täitmiseks

2) Interaktiivseteks veebiarendusteks ning veebi sisu operatiivseks täiendamiseks ja toimetamiseks,

3) Eelnõude tausta ja võimalikku mõju selgitavate, avalikkust harivate ekspertanalüüside tellimiseks

Lisa 1 . PIO pressiteadete analüüs⁹

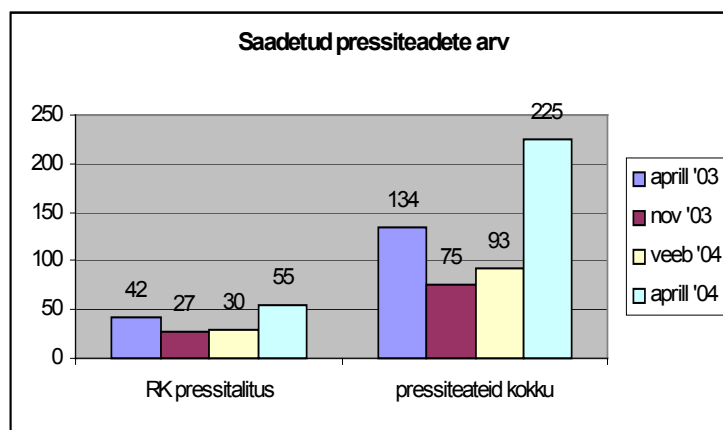
Valim

Analüüsisime 2003. aasta aprillis ja novembris ning 2004. aasta veebruaris ja aprillis BNSi saadetud pressiteateid, milles sisaldus sõna “riigikogu”. Selliseid pressiteateid oli kokku 552, millest 27 oli Riigikogu vaid mainitud, seetõttu ei uurinud me neid põhjalikumalt.

Analüüsis keskendume Riigikogu pressi- ja infoosakonna saadetud pressiteadetele. Neid oli kokku 154.

Pressiteated päevade kaupa

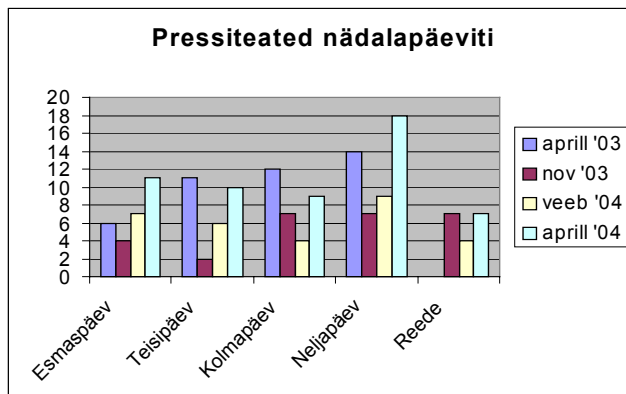
Kõige rohkem pressiteateid Riigikogu pressitalitus nende nelja kuu jooksul neljapäeviti (48 pressiteadet), järgnes kolmapäev 32, teisipäev 29 ja esmaspäev 28 pressiteatega. Kõige vähem pressiteateid – 18 – saadeti reedeti. See on kindlasti seotud Riigikogu töögraafikuga.

Joonis 14: Pressiteadete arv

Aprillis 2003 oli tööpäevi, mil pressitalitus ei saanud ühtegi pressiteadet, kokku kaheksa. Novembris 2003 oli neid päevi vähem – kuus. Veebruaris ja aprillis 2004 oli ainult kaks tööpäeva, mil pressitalitus ei saanud ühtegi pressiteadet.

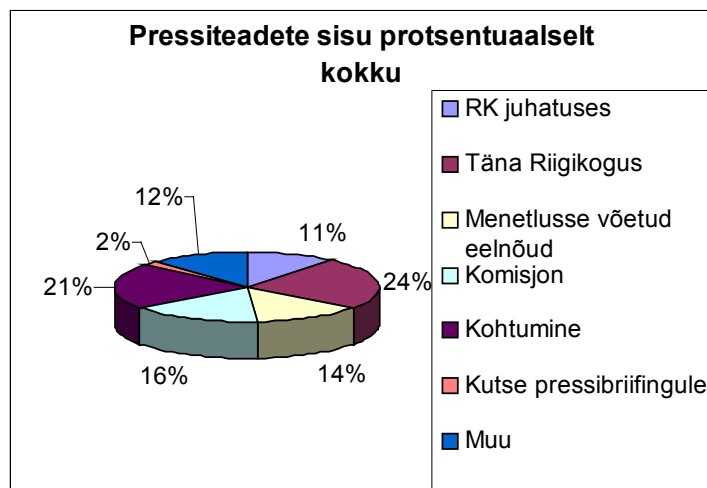
⁹ Selles osas esitatakse PIO-lt lähtuva Riigikogu tegevust kajastava info sisu kvantitatiivse ja funktsionaalse analüüsi tulemused. Analüüsi teostasid üliõpilased Marko Uibu ja Kati Tamm.

Joonis 15: Pressiteadete jaotumine nädalapäevadel

Kõige sagedamini on pressitalitus saatnud 2–3 pressiteadet päevas (26 korral) ja ühe pressiteate (22 korral). 4–5 pressiteadet on saadetud 13 korral ning ühel korral ka kuus ja seitse pressiteadet päevas.

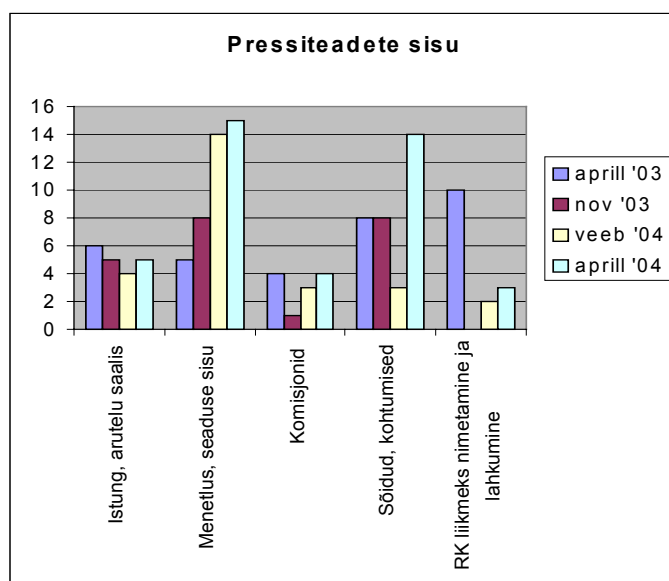
Protsentuaalselt oli kõige rohkem pressiteadetest pealkirjaga “Täna Riigikogus” (24 %). 21 protsenti pressiteadetest oli kohtumistest, 16 protsenti rääkis komisjonide tegevusest. 14 % oli teemaga “Menetlusse võetud eelnõud” ning 11 % teemaga “Riigikogu juhatuses”. Kaks protsenti pressiteadetest olid kutsed pressibriifingule ning 12% rääkis muust Riigikoguga seonduvast.

Joonis 16. Pressiteadete teemad

Pressiteadete teemad sisu järgi

Kõige enam pressiteateid rääkis seaduste menetlemisest ja nende sisust (42), sõitudest ja kohtumistest rääkis 33 pressiteadet, istungist ja arutelust saalis 20 pressiteadet, Riigikogu liikmeks nimetamisest 15 ning komisjonide tööst 12 pressiteadet komisjonide tegevusest.

Joonis 17. Pressiteadete sisu kuude lõikes

Riigikogu juhatus, komisjonid ning nende esimehed pressiteadetes

Riigikogu juhatusest kajastati kõige rohkem Riigikogu esimehe Ene Ergma tegevust. Tema nimi oli 33 pressiteates. Toomas Savi tegevust kajastas üheksa ning Peeter Kreitzbergi tegevust viis pressiteadet.

Kõige rohkem kajastati väliskomisjoni tegevust (20 korral), Euroopa asjade komisjoni tegevust 19 korral, sotsiaalkomisjoni tegevust seitsmel, põhiseaduskomisjoni tegevust kuuel, riigikaitsekomisjoni tegevust viiel ja rahanduskomisjoni tegevust neljal korral. Maaelu-, õigus- ja kultuurikomisjonist räägiti kahel korral ning keskkonna- ja riigieelarve kontrolli komisjonist ühel korral.

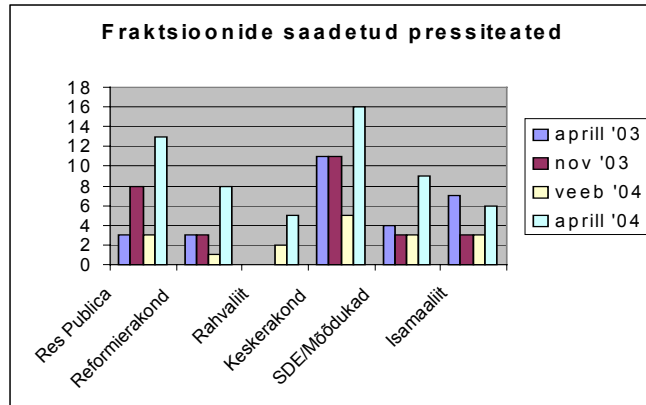
Komisjonide esimeeste esinemine pressitalituse pressiteadetes on komisjonide tegevuse kajastamisega enam-vähem kooskõlas. Kõige rohkem – 21 korral – kajastati väliskomisjoni esimehe Marko Mikhelsoni tegevust, talle järgnes 15 korraga Euroopa asjade komisjoni esimees Rein Lang. Põhiseaduskomisjoni esimees Urmas Reinsalu figureeris pressiteadetes 12 korral, riigikaitsekomisjoni esimees Sven Mikser 11 korral, sotsiaalkomisjoni esimees Mai Treial ning õiguskomisjoni esimees Märt Rask 7 korral. Teiste komisjonide esimeeste tegevust kajastati vähem.

Riigikogu liikmed pressiteadetes

Riigikogu liikmetest mainiti kõige rohkem väliskomisjoni liikme Toomas Alatalu tegevust (16 korral), järgnesid riigikaitsekomisjoni aseesimees Trivimi Velliste 13 korraga, keskkonnakomisjoni liige Tunne-Väldo Kelam ja väliskomisjoni aseesimees Enn Eesmaa 12 korraga ning majanduskomisjoni liige Liina Tõnisson 11 korraga. Võrdselt kümme korda mainiti kultuurikomisjoni liikmete Mark Soosaare ja Katrin Saksa, põhiseaduskomisjoni aseesimehe Siiri Oviiri ja liikme Mihhail Stalnuhhini, riigikaitsekomisjoni liikme Tiit Matsulevitši ning rahanduskomisjoni liikme Eiki nestori tegevust. Kõigi nende puhul polnud tegevus siiski mainitud seoses nende kuulumisega mõnda komisjoni.

Riigikogu tegevuse kajastamine fraktsioonide poolt

Kõige rohkem pressiteateid saatis nende nelja kuu jooksul Keskerakonna fraktsioon, kokku 43 pressiteadet. ResPublica fraktsioon saatis 27, Mõõdukate/SDE fraktsioon saatis 19, Reformierakonna fraktsioon 15 ning Rahvaliidu fraktsioon kõige vähem – 7 pressiteadet.

Joonis 18. Fraktsioonid pressiteadete allikana

Menetlusest ja seaduse sisust rääkis 44 fraktsioonide pressiteadetest ning 13 Riigikoguliikmete tegevusest mujal. Nii fraktsioonide tegevusest kui Euroopa parlamendi valimisi kajastasid 11 pressiteadet ning kaheksa pressiteadet rääkisid sõitudest ja kohtumistest.

Pressiteadete sisu kvantitatiivne analüüs näitab ühelt poolt väljastatava info küllalt suurt mahtu. Teisalt aga tekib küsimus, miks sellise mahu juures vaid väga väikene hulk sellest infost on meedia poolt praktiliselt kasutatud (vt. intervjuud ajakirjanikega ja meediamonitooringu tulemused) ning miks ka sihtrühmad ei ole rahul komisjonide töö ning eelnõude menetlemise kohta kättesaadava infoga.

Üks vastus peitub teadete sisu võrdluses, kus on näha, et personaalne ning seadusandlust otseselt mitte kajastav info on ülekaalus, võrreldes komisjonide töö kajastamisega. Kuid täpsema vastuse saab anda vaid teadete kvaliteedi detailsem analüüs. Järgmises osas ongi vaadeldud PIO teadetele tüüpiliste formaatide funktsionaalsust.

Teadete funktsionaalne analüüs

Pressiteade kui põhiformaat

Pressiteated on tüüpiline formaat, milles PIO edastab teateid tegevuste kohta, mis jäävad suurest saalist väljapoole. Seega kuuluvad siia jooksvad teated komisjonide tööst, kohtumised, parlamendi funktsiooniga mitteseotud sündmused Riigikogus (nt lahtiste uste päevad, näitused, lasteparlament). Vastavad üldiselt tavalise pressiteate ning sealt tulenevalt ka uudise struktuurile. Iseloomulik on info umbisikulisus, vähene tsitaatide kasutamine.

Ekki üldjuhul suures saalis toimunut eraldi pressiteadetega välja ei tooda, on olulisemate teemade puhul tehtud ka eraldi põhjalikum teade, näiteks 6. aprillil (2004) pealkirjaga "Riigikogu arutas valitsuse Euroopa Liidu poliitikat aastatel 2004-2006". Siiski ei ole selline info väljastamine sagedane

Näide:

Hollandi peaminister Jan Peter Balkenende külastas Riigikogu

09:44, 28. aprill 2004

27. aprill 2004

Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees Rein Lang ja väliskomisjoni aseesimees Enn Eesmaa kohtusid täna Hollandi peaministri Jan Peter Balkenende`ga.

Balkenende väljendas heameelt võimaluse üle tutvuda Euroopa Liidu uue liikmesriigi liitumiseelse olukorraga, Eestis valitseva poliitilise meelsuse ja tulevikulootustega. "Oluline on liikmesriikide elanikkonna euroskeptitsismi vähenemine, sest Euroopa Liidu areng saab toimuda ainult ühiste väärtuste baasilt," rõhutas Balkenende.

Kohtumisel arutati Euroopa Liidu institutsioonide ja põhiseadusliku leppega seonduvate küsimuste kõrval ka täna allkirjastatud EL-i partnerlus- ja koostöölepet Venemaaga. Hollandi peatset EL-i eesistumisaega arvestades olid kõne all ühenduse eelarvega seotud küsimused. Nõustudes Balkenende seisukohaga, mille järgi senised eelarve prioriteedid vajavad ülevaatamist, arvas Lang, et varasemast enam tuleb tähelepanu pöörata investeeeringutele haridusse ja tehnilisse innovatsiooni. Arutades ühenduse laienemise temaatikat, nenditi mõlemapoolsest EL-i mittekuuluvate Euroopa riikide demokraatia arengu toetamise olulisust. Samas tundis Balkenende huvi, millised on Eesti parlamendi senised koostöökogemused Põhjamaadega, mille käigus tutvustati külalisele Soome parlamendi eeskujul Riigikogus rajatud mudelit Euroopa Liidu asjade menetlemiseks.

Riigikogu pressitalitus

Lisainfo: Kateriin Leini, 631 6353

Kateriin.Leini@riigikogu.ee

Funktsioonid (mis on ja mis peaks olema):

Pikemate lugude allikaks ajakirjanduses

Uudisväärtus pole üldiselt eriti suur, mistõttu kasutatakse üsna harva, eksklusiivajakirjandusel on oma kanalid ja allikad. Selle funktsiooni täitmiseks peab PIO informatsiooni edastamisel olema kiire, vajalik on täpne ja põhjalik informatsioon.

Uudisepõhjaks

Vajalik ümber kirjutada, kuna teade on kirjeldav ning kuiv, ametlik (nii sisu kui stiil). Tekstide stiil varieerub teemade kaupa. Selle funktsiooni täitmiseks peaks tekst olema ladusam, detailsem, rohkem taustainfot andev

Otse lühiauudiseks, veeru-uudiseks, nupuks

hetkel otse ei sobiks, vajalik oleks ajakirjanduslikum stiil

Taustinformatsiooniks, eelinfoks

Otseselt ei meedias kasutata, võetakse teadmiseks, näiteks järgmise kohtumise ajal saab kasutada.

Teised spetsiifilised teatestruktuurid:

Riigikogu juhatuses

Juhatuse otsuste kajastamine, valdavalt Riigikogu töökorraldust puudutav informatsioon. On üldiselt väikese mahuga töökorralduslikud, informatiivsed teated.

Näiteks:

Riigikogu juhatuses

17:08, 2. aprill 2004

aprill 2004

Riigikogu juhatus otsustas lähtudes Riigikogu töökorra seadusest, et seoses Riigikogu liikme Tiit Tammsaare volituste taastumisega 2004. aasta 3. aprillil lõpevad Riigikogu liikme Arno Rossmani volitused 2004. aasta 2. aprillil.

Riigikogu pressitalitus

Gunnar Paal

Gunnar.Paal@riigikogu.ee

Funktsioonid:

Riigikogu otsest tööd puudutav, sageli väga olulise sisuga informatsioon lühiuudisena, nupuna.

Pealkiri "RK juhatuses" ei kanna informatsiooni konkreetse teate kohta. Kuna erinevate sihtrühmade jaoks on selle rubriigi teated erineva infoväärtusega, siis oleks teate sisust aimu andev pealkiri funktsionaalsem ja parem.

Kui soovitakse jätta formaadi määratlust, soovitaks kuju "Riigikogu juhatuses: Tiit Tammsaar taas Riigikogu liige"

Paljud juhatuse otsused võiksid saada pikema selgitava kommentaari.

Näiteks oleks otstarbekas uue Riigikoguliikme kinnitamisel saata antud teateformaadis lisaks nimele ka tausta. Nii oleks võimalik teadet näiteks lühiuudisena kasutada.

Täna Riigikogus

Täna Riigikogus annab ülevaade parlamendi suures saalis toimuvast. Saadetakse laiali parlamendi istungipäeval või sellele järgneval (eelkõige kolmapäevaõhtuste istungite puhul) päeval.

Kuna Riigikogu töömaht varieerub päevade lõikes tugevalt, on teated väga erineva mahuga. Pikkus varieerub sõltuvalt Riigikogu töö intensiivsusest.

Vastavalt Riigikogu tööplaanile sisaldavad informatsiooni menetluse käigust.

/---/

Riigikogu lõpetas järgmiste eelnõude teise lugemise:

Vabariigi Valitsuse algatatud asjaõigusseaduse, Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse, krediitdiasutuste seaduse, kindlustustegevuse seaduse, pankrotiseaduse, võlaõigusseaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu (312 SE)/---/

Riigikogu katkestas järgmise eelnõu teise lugemise:

Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse eelnõu (212 SE). Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg sotsiaalkomisjonile on 4. mai kell 18.00.

Riigikogu lõpetas järgmiste eelnõude esimese lugemise:

Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse, ülikooliseaduse, Tartu Ülikooli seaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (323 SE). Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg kultuurikomisjonile on 3. mai kell 10.00.

/---/

Funktsioonid:

Sihtrühmadel protsessi kulgemise jälgimisest.

Ajakirjanikele taustaks, ka allikaks.

Pikas tekstis üldinfo hulgast on spetsiifilise huviga infootsijal keeruline leida enda jaoks vajalikku infot. Sihtrühmade esindajatega tehtud intervjuudest tuli välja, et sageli ei teatagi, et selline info sihtrühmi huvitavate eelnõude menetlemisest on edastatud. Vorm sobib üldülevaate saamiseks. Sisuliselt vajaliku info jaoks peab otsima üles stenogrammid või otsima teistest kanalitest. Kui oleks olemas seadusloome protsessi kajastav veebikülg, siis selle informatsiooni koht lingituna stenogrammidele oleks sellel küljel.

Vastuvõetud seadused

Vastuvõetud seadustest informeeritakse **Täna Riigikogus** teatemudeli sees.

Teates tuuakse välja hääletustulemus, seaduse nimi ja number ning lühike kirjeldus seaduse mõjudest. Paarilausealine seletus stiilis “seadus sätestab”, “seadus täpsustab” ei too välja seaduse reaalseid mõjusid. Hetkel on seletused võetud seadusega kaasnevatest dokumentidest, pressi ja infoosakond ise seaduste lahtikodeerimisega ei tegele.

Riigikogu võttis vastu järgmised seadused:

67 poolthäälega (2 vastu) võeti vastu Vabariigi Valitsuse algatatud pakendiseadus (291 SE). Seadus sätestab konkreetsed kohustused pakendi ja pakendijäätmete kogumisel ning taaskasutamisel nii kohaliku omavalitsuse organile kui ka pakendiettevõtjale. Seadus fikseerib pakendi taaskasutussüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest. (22. 04. 2004)

Antud pakendiseaduse näite puhul: mis on näiteks olulisemad muutused, mis tavakodanikule mõjuvad? Seaduse arusaadavaks tegemisel ei ole piisav “konkreetsed kohustused”.

Funktsioonid:

Vastuvõetud seadused eraldi teatena.
Sihtrühmade informeerimine.

Infotund

Sisaldab infot, kes küsis misteemalise küsimuse.

Näide

Infotunnis vastasid ministrid Riigikogu liikmete küsimustele.

Peaminister Juhan Parts vastas Eiki Nestori küsimusele hästi tehtud poliitika ja Kadi Pärnitsa küsimusele sotsiaalpoliitika kohta.

Rahandusminister Taavi Veskimägi vastas Helir-Valdor Seederi küsimusele maksupoliitika ja Katrin Saksa küsimusele palgapoliitika kohta. (22. 04. 2004)

Funktsioonid:

RK tööd käsitlevas veebirubriigis lingiga stenogrammidele oleks teateformaad kasulik.

Hetkel liiga põgus ülevaade, mis ei ole pealegi kuidagi seotud stenogrammidega – tervikteksti leidmiseks peab suutma veebis orienteeruda ning teadma väga täpselt, mida info leidmiseks vaja teha on. Sellisel kujul info ei ole kuigi väärtuslik. Näitab küll Riigikogu liikme aktiivsust ning võimaldab leida lihtsamalt stenogrammist vastava küsimuse, probleem on edastatava informatsiooni vormis, mis ei sisalda lühiülevaadet sisulisest vastusest.

Muu suures saalis toimunu

Suure saali tseremooniad, pidulikud sündmused, mis otseselt ei puuduta Riigikogu põhitööd.

85. aastat tagasi Asutava Kogu kokkutulemise päeva puhul (23.04.1919) tervitasid istungile kogunenud Riigikogu liikmeid Estonia rahvusooperi muusikud eesotsas rahvusooperi kunstilise juhi Aarne Mikuga. (22. 04. 2004)

Kui hea sündmus, kirjutada pressiteade, et saaks meelelahutusuudise, lühiuudisena kasutada. "Täna Riigikogus" formaadis ametliku teabe all ei ole sellel osal suuremat väärtust

Funktsioonid:

Infoallikaks ajakirjanikele (kui palju ajakirjanikud kasutavad seda allikana, kas saab MEEDIAGRUPILT?)

Sihtrühmadele informatsioon neid huvitavate eelnõude menetlemisest, teemade käsitlemisest SIHTRÜHMAD

Üldinformeeriv, ...

Kõigil pressinfo vormidel, eriti hetkel, on oluline arhiveeriv roll. Eriti just täna Riigikogus, menetlusse võetud eelnõud.

Menetlusse võetud eelnõud

Riigikogu menetlusse võetud eelnõude nimekiri. Erinevad eelnõud on nummerdatud, igaühe kohta informatsioon: kes algatas, eelnõu nimi, number, juhtivkomisjon. Samuti lisatakse lühikene seletus seaduse eesmärgist, seadusandja tahtest. Selgitused lähtuvad ametlikust seletuskirjast ning on seetõttu kantseleilikus stiilis. Samuti varieerub eesmärgi ning seadusandja tahte seletamine sõltuvalt konkreetse eelnõu lihtsusest või seletuskirja paremast sõnastusest, loogilisusest.

Sageli on selgitused tuntavalt formaalsed:

Näide:

Algataja sõnul on ühistranspordiseaduse rakendamise käigus on ilmnenud mitmeid ebakõlasid seaduse nõuetes ja selle sätete sõnastuses. Sellega seoses on tekkinud praktiline vajadus likvideerida ebaselged ja mitmeti tõlgendatavad nõuded.

Funktsioonid:

Huvitatud saaks osaleda seadusloomeprotsessis

Seadusandluse muutustega kursis olemiseks

Kodanike õigusteadmise suurendamiseks

Lahendus: Komisjonide veebilehekülgedele täielikum info. Seletuskirjade ning ettekannete teksti täiemahuline avaldamine. Lisainfo komisjonis menetlemise käigust.

Eelinfo

Saadetakse välja tavaliselt reede pärastlõunal.

Eelinfo pannakse koos teiste pressimaterjalidega üles ka Riigikogu veebi. Kuna ta on samas nimekirjas teiste teadetega, siis kaob teadete vahele ära (kuna esikülje teadeterubriiki mahub korraga kolm teadet, siis pole eelinfo nädala alguses üsna kiiresti enam esiküljel ilma otsimata nähtav.)

Kuna tegemist on Riigikogu nädala tegevuse kirjeldusega, võiks see veebiversioonis olla esilehel teistest teadetest eraldi, silmatorkavamalt esitletud (Riigikogu pressiteadete struktuuri mitte

tundev infootsija ei oska tulla sellepeale, et Riigikogu järgmise nädala tegevusplaan on lihtsalt ühena pressinfoost väljastatud teadete nimekirjas).

Eelinfo koosneb hetkel neljast erinevast osast:

Esimeses osas antakse **lühülevaade suure saali tegevuskavast**.

Kolmapäev, 19. mai - kell 13.00 algab infotund, kus Riigikogu liikmete küsimustele vastavad majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonen, sotsiaalminister Marko Pomerants ja välisminister Kristiina Ojuland. Kell 14 algaval istungil on ettenähtud 19 eelnõu menetlemine. Kolm neist on kolmandal lugemisel: kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse eelnõu (295 SE), telekommunikatsiooniseaduse ja julgeolekuasutuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (219 SE), meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (271 SE). Teisel lugemisel on 10 ja esimesel lugemisel 6 eelnõu, nende hulgas ka tubakaseaduse eelnõu (350 SE).

Päevakorra projektini on antud link.

Vt päevakorra projekti:

http://web.riigikogu.ee/ems/plsql/session_plan.form

Teises osas antakse **komisjonide tuleva nädala töökava**. Eelinfos on päevade kaupa näidatud ükshaaval komisjonide planeeritud päevakorrapunktid, arutlusteemad. Samuti on kohati mainitud huvigrupid, kes koosolekult kutsutud.

Esmaspäev, 17. mai

Maaelukomisjonis – toetusest külade taastamiseks ja arendamiseks, piimakvoodi rakendamisega seonduvad probleemid. Kutsutud PRIA ja põllumajandusministeeriumi esindajad.

Kolmandas osas antakse kellaaja täpsusega ülevaade **Riigikoguliikmete järgmise nädala kohtumistest**.

Esmaspäev, 17. mai

Kell 10.00 – Riigikaitsekomisjoni aseesimees Trivimi Velliste ja liikmed Rein Randver ning Tiit Matsulevitš külastavad Lääne-Virumaal toimuvat rahvusvahelist sõjalist õppust “Kevadtorm 04”.

Neljandas osas antakse teave **Riigikogu liikmete välislähetustest**.

15. – 16. mai

Balti Assamblee Eesti delegatsiooni juht Andres Taimla ja liige Väino Linde on Riias BA presiidiumi, õiguskomisjoni ning julgeoleku ja välisasjade komisjoni istungil, kus arutatakse BA tegevuse korraldamisega seotud küsimusi.

Funktsioonid:

Eelinfo ajakirjanikele

Sihtrühmade kaasamine

Kokkuvõtteks

Hetkel PIO poolt väljastatav informatsioon on standardiseeritud, formaalset struktuuri järgiv, ametlik, lakooniline.

Positiivne on erinevate teateformaatide kasutamine, mis muudab saadetud informatsiooni seas orienteerumise lihtsamaks.

Pressimaterjalide väljastamine vastab hästi PIO seatud väärtusega “kantselei teavitustöö on järjepidev ja süstemaatiline.”

Pisut enam võib kahelda väljastatud informatsiooni vastavuses põhimõttele “kantselei on oma infojagamises ja suhtluses avatud, aktiivne”, kuna teated lähtuvad oma formaadis ja struktuuris

ametkonnast, kohati ei jälgita edastatava informatsiooni funktsionaalsust, seda, et saaja tööpoolest just sellises sisu ja vorminguga informatsiooni vajaks.

Hetkel suurim probleem on see, et informatsioon ei erine erinevate sihtrühmade jaoks sisuliselt ega vormiliselt, mis on vastuolus PIO enda seatud tegevuseesmärkidega: avalikkust Riigikogu tööst teavitamisel peetakse silmas sihtrühmade eripära ja nende erinevaid infovajadusi. PIO ei segmenteeri avalikkusele suunatavat informatsiooni. Võib öelda, et pöörõhk on teadete väljastamisel, informatsioon edastatakse põhisihtrühmana meediale, kellelt oodatakse iseseisvat segmenteerimist. Seeläbi on oht kaotada informatsiooni edastamisel funktsionaalsus.

Ka pressi-infoosakonnas tehtud intervjuus tunnistati informatsiooni saatmist segmenteerimata kujul:

--pressiteateid eraldi kanalitele saatma ei hakata, kõigile võrdselt. BNS jagab näiteks ise ära--.

Hetkel kasutusel olevad universaalselt adresseeritavad pressiinfo vormid ei täida üldjuhul oma eesmärki, kuna

- ei too esile vajalikku informatsiooni
- sisaldab iga sihtrühma jaoks ebaolulist ballasti, mille seast just tema jaoks olulist on keeruline leida.
- Teated pikad, ei jõua tehnilise keerukuse tõttu sihtrühmani

Võimalikud lahendused

Segmentatsioon peaks toimuma erinevatel tasanditel

Kahe sihtrühma, kes segmenteervad ja töötlevad ka ise informatsiooni edasi, ent PIO ei saa jätta kogu eristamist nende ülesandeks, nagu see sisuliselt toimib hetkel.

Meediale:

Kohalikud lehed (kes kasutaksid võrreldes üleriigiliste kanalitega pressiteateid kindlasti rohkem näiteks lühiuudistena) *versus* üleriiklik nn eksklusiivmeedia, kel on omad kanalid ja kiirema info vajadus erialane meedia, spetsialiseerunud ajakirjanikud

Sihtrühmadele:

Erineva valdkonna ning mahulise infovajadusega. Valdkonnad peaks määratlema PIO, infovajaduse maht peaks olema sihtrühma enda valida: kas tarbib ainult veebi, tellib teate, kui veebis tema valdkonda uuendatakse, soovib saada meilile igasugust informatsiooni.

Seadusandlusalase kommunikatsiooni arendamine Riigikogu kodulehel:

Õigusteadlikkuse suurendamine on seadusandja poolt äärmiselt oluline

SEADUSANDA KOHUS ON TEGELEDA SEADUSTE VAJALIKKUSE PÕHJENDMISEGA, SEADUSTE SELETAMISEGA.

Veebiressurss vastab kõige paremini sellise teate spetsiifikale ning sihtrühmade ootustele. Praegusel kujul see väheülevaatlik ning sihtrühmade huve mittearvestav.

Veeb võimaldab seaduste lahtiseletusi, reaalseste mõjude analüüsi viidetega uurimustele, uuendatavat infot seaduse rakendamise kohta jne.

Eesti seadusloome ei ole enam nii intensiivne, et selle interaktiivne kommunikeerimine sihtrühmadele käiks üle jõu. Huvigruppidel moodustub veebipõhiselt temaatiline *community*, kuhu saavad osalejad oma kontakti panna ja kuhu saadetakse selle valdkonna seadusandluse kohta käivaid teateid:

- Eraldi komisjonide kaupa leheküljed,
- Proaktiivne infopakumine
- Eelinfode väljatõstetus
- Aktiivne teavitus sihtrühmadele muutustest
- stenogramm otsingumootoriga
- Seletuskirjad ja kommenteerivad uuringud, analüüsid eelnõude tähenduse kohta sihtrühmadele
- Teavitus koolitus- PIO huvirühmadele- info otsimine, kodukord,

Kindlasti peaks PIO oma töös arvestama seda, et RK-liikmed soovivad, et avalikkuse silmis oleks Riigikogu selline:

riigi huvides tegutsev (42) pädev (40), demokraatlik (39), usaldusväärne (38), erinevaid arvamusi esindav (34), koostöövõimeline (27) ja avatud (27).

Seda, kas nende väärtuste kommunikeerimine ka tõesti toimub, saaks kontrollida spetsiaalselt diskursuse analüüsi kasutades, mis aga kahjuks ei mahtunud käesoleva uuringu raamidesse.

Lisa 2 . Riigikogu veebilehe kui peamise avaliku infokanali analüüs¹⁰

Visuaal

Värvivalik on üksluine ja igav. Keelevalikud on pisikesed, vähese otsimise järel siiski leitavad. Esiküljel võiks lossi välisküljest ja Pikast Hermannist anda parema pildi. Pildimaterjali on esikülje kohta kasutatud üldse vähe, see võiks esinduslikum olla. Tegemist on siiski riigi esinduslehega ja Riigikogu tööajad ning muu taoline on esilehel sekundaarne info. Europaquiz.org banneri sobivuses esilehele kahtlen sügavalt. Esilehe kujundus seega võiks olla väga atraktiivne ja efektne, edasised lehed võiksid järgida ranget ja lakoonilist stiili.

Navigatsioon

Arusaamatu on Riigikogu töö ja Õigusloome vahelise lingi erinevus, kas need kaks on tehtud eraldi et liigendada suurt infohulka? Riigikogu ja avalikkuse all asuv info võiks asuda Kontakti all, või vastupidi, need kaks alajaotust dubleerivad üksteist. Sisukord ehk *sitemap* on halb, ülevaatlikkust ei saa sellest, et kõik alajaotused on ritta laotud, seal peaks kaardistama ajajaotuste järgi, et oleks võimalik jälgida teed eesmärgini korraliku kaardi kujul või visuaalselt arusaadavalt. Ebameeldivad on ka nn. *default*-lehed mis lõövad lahti protokolle valides ja erinevaid päringuid tehes.

Otsingusüsteem

Otsingusüsteem ei tööta täielikult. Otsingulehed on erineva kujundusega, otsing ei leia kõiki kirjeid, tegemist on ühetasemelise otsinguga – interaktiivsus puudub, samuti edasiotsimise võimalus, otsisõna võiks olla märgistatud leitud tekstis. Perioodiotsing kõikides alajaotustes (tekstiotsingus puudub). Erinevate andmete ja dokumendiotsingute võimalused puuduvad. Ei ole võimalust teha otsingut protokollidest, stenogrammidest, arupärimistest, jne.

Võõrkeelsed lehed

Inglisekeelne ja venekeelne info on minimaalne, hõlmates üldteavet. Seadusloome, dokumendid ei ole ligipääsetavad võõrkeelsetest veebidest. Samuti on tõlkimata näiteks struktuuriüksuste kontaktandmed.

Ettepanekud ja soovitus

Visuaal

Koduleht vajaks uut kujundust ning visuaalset ümberehitust. Loogilisem paigutus navigatsioonilisemas mõttes, kaasaegsem, haaratavam esinduslikum, säravam. Esileht võiks anda edasi lossi, lipuvärvide ja riikluse meeleolu. Esiküljel võiksid olla peamised lingid

¹⁰ Käesoleva analüüsi autor on üliõpilane Allan Adojaan

peajaotustesse, keelevalikud ning võibolla presidendi pöördumine vms. Isikustatud pöördumine külastaja poole.

Hoiduda tuleks ülekujundamisest ning kirevast värvilisusest. Stiil peaks jääma sama lakooniliseks ja rangeks. Võimalikult palju kasutada heledaid toone ning jätta avarust, et oleks lihtsam haarata nii teksti kui ka navigatsiooni. Kõik lingid peaksid olema arusaadavalt tähistatud ning ühesuguse tähistusega, sama tegumoega. Keelevalikuid veebi läbivalt ei pea oluliseks. Veebi allääres võiks olla kontaktandmed nagu on heaks tavaks. Riigikogu sümboolika ja graafilised elemendid võiksid olla lehelt samuti kättesaadavad. Väga palju sõbralikumaks ja rahvale lähemale tooks lehte pildiarhiiv, kuhu kogutaks fotosid sündmustest, kus oleks personali galerii ning pilte päevasündmustest, mis seotud Riigikogu ja Riigikogulaste tööga, miks mitte ka päeva sünnipäevalaste rubriik.

Kujundamata ning erinevas stiilis tekstipõhised programmeeritud liidesed võiks väljundis olla siiski vähemalt samas fondis ja värvivalikus. Tegemist on küll eraldi töö ja kuluga, kuid jätab mulje tervikust. Väga mitmed liidesed ja alajaotused on lisatud ilmselt hiljem ning ei ühildu kujunduse ja stiiliga

Staatiline võiks olla vaid päis, ülejäänud lehelahenduse võiks üles ehitada dünaamiliselt, nii, et kogu info lehel kaasaarvatud lingid on muudetavad lehe haldaja poolt lihtsalt. Kannatab võibolla veidi kujunduses aga võidab dünaamika, värskus ja paindlikkus.

Navigatsioon

Lingid võiksid olla ka olulistes kohtades teksti sees, välitmaks ümberminemist. Seosed informatsiooniosiste vahel – nn. *crosslinking*. Vaja oleks korralikku sisukorda ja visualiseeritud *sitemapi*. Kogu info vajaks ka restruktureerimist ja organiseerimist loogilisemaks infoleidmiseks ning alajaotuste suure hulga vähendamiseks ning grupeerimiseks loogilisemalt. Viited komisjonide alamlehekülgedele peaksid olema lihtsad ning meeldejäädavad. Eelnõude lõppversioon peaks olema kättesaadav, mitte mitu erinevat ja samuti ka muudatused veebis peaksid kajastuma

Otsing

Kõik erinevad otsingud võiksid olla integreeritud üldotsingusse – detaile ja valikuid saab määrata ühe otsingu alt ja otsida kõigist baasidest korraga. Otsinguväli asuks päises alati nähtavana. Teha otsing üle kõikide alajaotuste ja stenogrammide, protokollide, nime ja tekstiosise jne järgi. Otsingutulemusena välja pakkuda vastava lõigu kaupa kus otsingukriteerium esineb märkides see värviliselt. Võimalust teise tasandi otsingut teha juba leitud lehelt. Likvideerida kõik eelpoolkirjeldatud puudused. (Pilt10)

Lisaboonused

Võiks olla kõikvõimalikke lisaelemente, mis teeks lehte populaarseks, elavdaks seda ning tooks inimesi sinna käima.

Newswire – Samamoodi nagu ETV on oma kodulehele teinud ühe operatiivseima sise ja välisuudiste lehe võiks olla ka Riigikogu kodulehel operatiivne riigiuudiste online rubriik, kuhu jooksevad reaajas kõik lisatud protokollide jms info lingid ja mida jälgides saab ajakirjandus või tavakodanik hetkega kätte teda huvitava tänase seaduse või stenogrammi.

Tänane tähtsündmus – Sünnipäevalapsed tähtpäevad, lipupäevad, meeldetuletused ajalooliste tähtpäevade jaoks, koht kust inimene saab hommikul läbi ennast klikkida ja saada teada, et täna on see ja too oluline päev.

Küsitlused – online küsitlused meelsuse määramiseks, huvitavamate uuringute tähtsaimad tulemused ja kokkuvõtted, suurimate veebiväljaannete riiklikke teemasid puudutavad küsitlused – Delfi, Postimees jne

Laiendatud Artiklite Arhiiv – Koht kuhu kogutakse Riigikoguga seotud artikleid ajakirjandusest, raadiosaateid, telesaateid, vms materjali Riigikogu töö tegevuse ja ajaloo kohta.

Galerii – Pildiarhiiv päevasündmustest ajaloolistest hetkedest, personalist, külastusgruppidest, kõrgetest külalistest, jne

Tagasisidevormid – ettepanekud, kirjad, arupärimised võiksid käia ka kodulehelt otse komisjonidesse või vastavatesse üksustesse, suhtlust hõlbustavad liidesed

Blanketid kodulehelt – teabenõude, arupärimiste jms vormid, dokumendipõhjad, taotlused võiksid olla kogutud ja saadaval *online*is.

Kokkuvõte

Praegune koduleht ei ole üldiselt halb, küll aga on leht mitteinteraktiivne, läbipaistvus nõrk ning selge pole, kellele on leht loodud ja kes peaks seda kasutama. Lehe loojad peaksid lehte aktiivsemalt ka sihtgruppideni viima, tutvustama ning sundima seda kasutama pakkudes erinevaid meeldivaid lisateenuseid tutvustades neid ning kasutades ka ise aktiivselt seda. Riigikogu ametkond peaks igapäevases suhtluses kasutama viiteid lehele ning julgustama tutvustama lehe võimalusi oma koostööpartneritele ja allüksustele. Samuti peaks kaardistama lehe erinevate alajaotuste ja pakutavate teenuste sihtgrupid ja neile uue lehe võimaluste tutvustuse saatma lihtsate näidetega. Infopäringutele vastamise asemel saab suunata lehele, kus vastav info on olemas, jne. Ametkonna enda aktiivne kasutamine sunnib ka avalikkust seda kasutama. Pole kasu sellest et lehel on pidevalt värske info kui keegi ei tea seda ja keegi ei kasuta seda. Ka riigikogu lehte tuleb müüa, tutvustada ja turundada.

Lisa 3 – Intervjuude kavad

Standardiseeritud intervjuu kava RK liikmetele (sama variatsioonidega ka info jagamisega tegelevatele fraktsioonide ja komisjonide nõunikele)

Küsitlus toimub suulise vestluse vormis, vastused märgib üles üliõpilane. Küsitlustulemuste kokkuvõtte antakse üle Riigikogu Pressi-ja infoosakonnale.

1. Kuidas olete rahul erinevatest allikatest Riigikogu tegevuse kohta avalikkusele antava infoga? Hinnake 5-pallisel skaalal: 5-väga rahul jne.
 - a) Ajakirjanikelt pärinev info
 - b) Riigikogu liikmetelt pärinev info
 - c) Riigikogu pressitalitusest pärinev info

Palun kommenteerige

.....

.....

.....

.....

.....

2. Milles näete põhiprobleeme Riigikogu tegevuse kajastamisel meedias? (vaba vastus).....
-

3. Kes peaks tegema põhitöö Riigikogus toimuvast teavitamisest, kelle mureks peaks eeskätt olema Riigikogu kui seadusandja tegevuse, seaduste sisu ja menetluse kohta informatsiooni andmine? (vt tabel)

	Eeskätt poliitikud (Riigikogu liikmed ja fraktsioonid)	Eeskätt ametnikud (komisjonide nõunikud, Pressi- ja infoosakond)	Võrdselt nii RK ametnikud kui poliitikud	Põhiliselt ajakirjanikud ise
Riigikogu tasemel				
Komisjonide tasemel				

Palun

põhjendage.....

.....

.....

4. Kas olete rahul Riigikogu komisjonide töö avalikustamisega? (5-palline skaala)

Kommenteerige oma komisjoni töö avalikustamisel kujunenud olukorda, traditsioone.....

.....
.....

5. Milles näete probleeme komisjonide töö kajastamisel ?

.....
.....
.....

6. Millist infot, millal ja milliste kanalite kaudu peaks Teie arvates saama Riigikogu komisjonide tööst

a) Ajakirjanikud

.....
.....

b) Laiem

avalikkus.....

.....

c) komisjoni profiiliga otseselt seotud sihtrühmad, organisatsioonid, kodanikeühendused.....

.....

7. Kes peaks avalikkust Riigikogu komisjone tööst põhiliselt teavitama (pange pingeritta!) ?

a) komisjoniliikmed ja nende fraktsioonid

b) komisjoni esimees, aseesimees

c) komisjoni nõunikud

d) Riigikogu teabeteenistus

e) Huvirühmad, keda komisjoni töö puudutab

f) Ajakirjanikud omal algatusel

8. Millisena tahaksite näha avalikkusel kujunevat pilti Riigikogust? Märkige ristiga vastajale kõige olulisemana tunduvad 7 omadussõna, vajadusel lisage õigemad juurde :

“Tahaksin, et Riigikogu oleks rahva silmis.....”

- üksmeelne
- pädev,
- arusaadav
- tasakaalustatud,
- koostöövõimeline,
- avalikku arvamust arvestav
- usaldusväärne,
- kodanikeühendustega heas kontaktis olev,
- omakasupüüdmatu,
- demokraatlik
- õiglane
- autoriteetne,
- avatud,
- laia silmaringiga,
- riigi huvides tegutsev ,
- rahvalähedane

- stabiilne,
- huvirühmade seisukohti arvestav
-

.....

.....

9. Lõpetuseks – millised oleksid Teie soovid ja ettepanekud Riigikogus toimuva paremaks teavitamiseks ja kajastamiseks

a) Riigikogu Pressi- ja info-
osakonnale.....

.....

b) oma komisjoni
infotegevusele.....

.....

c) oma fraktsiooni infotegevusele

.....

.....

d) Riigikogu
liikmetele.....

.....

e) Riigikogu
juhatusele.....

.....

Tänan, et leidsite aega meie küsimustele vastamiseks, Teie vastused võetakse kokku koos teiste RK liikmete vastustega, Teie nime ja fraktsiooni nendega konkreetselt sidumata.

Teie ja Teie kolleegide, samuti info jagamisega tegelevate ametnike küsitlustulemused antakse üldistatud kujul üle Riigikogu pressi- ja infoosakonnale koos ettepanekutega Riigikogu kommunikatsioonistrateegia täiendamiseks.

Loodame, et nendest on kasu Riigikogu ja avalikkuse suhete edendamisel.

Standardiseeritud intervjuu kava sihtrühmade esindajatele

1. Kas Teie ja Teie organisatsioon on huvitatud suurema kaasaráákimise võimalustest seaduste arutamisel Riigikogus)? Milliste seaduste puhul eriti? (vaba vestlus)
2. Kas on positiivseid või negatiivseid näiteid Teie organisatsiooni osalemisvõimaluste kohta? (vaba vestlus)
3. Kui oluline on, et teil ja teie organisatsioonil oleks piisavalt informatsiooni Riigikogust, seal menetletavatest seadustest ja otsustest (hinnang skaalal 5-väga oluline, 4 – üsna oluline 3- raske öelda, 2-üsna vähe oluline, 1- pole üldse oluline)

4. Kui vajalik on Teile saada Riigikogust järgmise sisuga infot (sama skaala, märkige hinnang igale reale) :

- Põhjendusi ja seletusi seaduse vajalikkusest, sisust, võimalikest mõjudest
- Infot eelnõude arutamisest komisjonides, vaidlusküsimustest ja parandusettepanekutest
- Nende arutamise käigust täiskogu istungitel, seal esile toodavatest probleemidest ja erinevatest seisukohtadest
- Hääletamise tulemustes, poolt ja vastu olemise põhjustest ja põhjustest
- Selgitusi ja kommentaare seaduste, otsuste pärast vastuvõtmist
- Riigikogu konkreetsete liikmete seisukohti
- Erakondade, fraktsioonide seisukohti
- Eksperptide kommentaare seaduse sisu ja täitmise kohta

5. Millistest allikatest saate infot Riigikogu kohta? Kuidas olete rahul nende allikate poolt Riigikogu tegevusest avalikkusele antava infoga? (Võimalikult igas reas lahtrisse hinne 5-palline skaalal: 5-väga rahul, 4-üldiselt rahul 3- raske öelda 2-üldiselt mitte eriti rahul 1-pole üldse rahul; jne.+ kommentaarid positiivsele või negatiivsele hinnangule)

Ajalehtedest	P i d e v a l t	Ü s n a s a g e l i	V a h e t e - v a h e l	V ä g a h a r v a	Ü l d s e m i t t e	Rahuloluhinna ng, kommentaar
Radiost						
Televisioonist						
RK koduleheküljelt Internetis						
Mujalt Internetist (Millistelt kodulehekülged elt?)						
Riigikogu liikmetega suhtlemise kaudu						
Riigikogu nõunike, ametnikega suhtlemise kaudu						
Riigikogu infoteenisuse kaudu (täpsustada, kuidas)						

Erakondade, fraktsioonide infoteenistuse kaudu						
Oma organisatsiooni, ametkonna infoteenistuse kaudu						
Mujalt (kust)						

6. Milles näete põhiprobleeme Riigikogu tegevusest info saamisel (vaba vastus

.....

7. Mida peaks ideaalis teadma Riigikogu tööst

a. laiem avalikkus

.....

b. b) konkreetselt Teie organisatsioon

.....

i.

8. Milliste RK komisjonide töö kohta saadavast infost olete eriti huvitatud? Nimetage komisjone: a)

a. b)

b. c)

9. Kas Teil on piisavalt infot nende komisjonide tööst? 3- Jah, täiesti; 2-on, mõningal määral, kuid võiks võiks olla rohkem; 1- Ei ole

10. Kas Teie või teie organisatsiooni esindajat on nende komisjonide töösse kaasatud? (kutsutud istungitele, palutud komisjoni poolt oma seisukohti ja ettepanekuid kirjalikult esitada jne.)

1. Jah, pidevalt

2. Jah, korra või paar

3. Ei

11. Kuidas olete infot hankinud, kas on olnud raskusi info saamisega (vaba vestlus).....

.....

12. Milliseid probleeme näete Teie organisatsiooni ja nende komisjonide vahelises infovahetuses? Millega olete rahul? Mis võiks olla teisiti? (vaba vestlus).....

.....

13. Kes peaks tegema teavitamisel põhitöö, kelle pädevusse peaks Teie arvates eeskätt kuuluma Riigikogu kui seadusandja tegevuse, seaduste sisu ja menetluse kohta huvirühmadele ja kodanikeühendustele olulise informatsiooni kättesaadavaks tegemine ning nendelt tagasiside saamine?

	Põhiliselt, eeskätt	Mingil määr al	Üldiselt mitte	Põhjendus, kommenta ar
Riigikogu liikmed isiklikult				
Fraktsioonid ja erakonnad				
Riigikogu komisjonid				
Põhiliselt Riigikogu kantselei teabeteenist us				
Põhiliselt need huvirühmad ja ühendused ise oma				
Meedia				

14. Lõpetuseks – millised oleksid Teie ja teie organisatsiooni soovid ja ettepanekud Riigikogu teabeteenistusele

.....
.....
.....
.....